

Ijọ Mgbā
Mātáyō
'bã sílé rĩ

Áwí Yésũ drí gá rĩ

(Mātáyō 19:9; Mārākō 10:11-12; Lúkã 16:18)

¹ Áwí 'dĩ Yésũ Kúrísītō úpí Dāwúdĩ 'bã ũri rú drĩlẹ
Ìburahímũ drí gá rĩ drĩ,

² Ísákã 'bã átẹ̀pì Ìburahímũ 'i,

Yākó'bō 'bã átẹ̀pì Ísákã 'i,

Yúdã kí ádrípìka abe ì'bã átẹ̀pì Yākó'bō 'i,

³ Pẹ̀rẹ̀zĩ kí Zérã be ì'bã átẹ̀pì Yúdã 'i, ì'bã àndrě
Támárã 'i,

Hě̀zírónĩ 'bã átẹ̀pì Pẹ̀rẹ̀zĩ 'i,

Rámũ 'bã átẹ̀pì Hě̀zírónĩ 'i.

⁴ Āmīnādábũ 'bã átẹ̀pì Rámũ 'i,

Násōnĩ 'bã átẹ̀pì Āmīnādábũ 'i,

Sālīmónĩ 'bã átẹ̀pì Násōnĩ 'i.

⁵ Bōwázĩ 'bã átẹ̀pì Sālīmónĩ 'i, àndrě Rāhábũ 'i,

Ọ̀bédĩ 'bã átẹ̀pì Bōwázĩ 'i, àndrě Rútũ 'i,

Yésě 'bã átẹ̀pì Ọ̀bédĩ 'i.

⁶ Úpí Dāwúdĩ 'bã átẹ̀pì Yésě 'i.

Sũlũmánĩ 'bã átẹ̀pì Dāwúdĩ 'i, àndrě Ọ̀rìyã 'bã ũkũ 'i.

⁷ Rě̀hōbūwámũ 'bã átẹ̀pì Sũlũmánĩ 'i,

Ābíyã 'bã átẹ̀pì Rě̀hōbūwámũ 'i,

Ásã 'bã átẹ̀pì Ābíyã 'i.

⁸ Yě̀hōsáfátĩ 'bã átẹ̀pì Ásã 'i,

Yě̀hōrámũ 'bã átẹ̀pì Yě̀hōsáfátĩ 'i,

Ọ̀zìyã 'bã átẹ̀pì Yě̀hōrámũ 'i,

⁹ Yōtámū 'bā átépi Ụzýyā 'i,

Āházĩ 'bā átépi Yōtámū 'i,

Hēzēkíyā 'bā átépi Āházĩ 'i

¹⁰ Mānásē 'bā átépi Hēzēkíyā 'i,

Āmónĩ 'bā átépi Mānásē 'i,

Yōsýyā 'bā átépi Āmónĩ 'i.

¹¹ Yēkōnáyā kí ádrípika abe sáwā 'i'bā kí adrujó
āmíyóná ru Bābŭlónĩ gá rĩ sī, 'i'bā átépi Yōsýyā 'i.

¹² 'i'bā kí adrujó Bābŭlónĩ gá āmíyóná ru rĩ 'bā vúlé gá:

Sīyālītíyélĩ dó Yēkōnáyā ngópĩ 'i,

Zērŭbābélĩ 'bā átépi Sīyālītíyélĩ 'i.

¹³ Ābīyúdā 'bā átépi rú Zērŭbābélĩ 'i,

Īlīyākímū 'bā átépi Ābīyúdā 'i,

Āzórĩ 'bā átépi Īlīyākímū 'i,

¹⁴ Zādókĩ 'bā átépi Āzórĩ 'i,

Ākímū 'bā átépi Zādókĩ 'i.

Īlīyúdā 'bā átépi Ākímū 'i.

¹⁵ Īlīyāzārĩ 'bā átépi rú Īlīyúdā 'i,

Mātánĩ 'bā átépi Īlīyāzārĩ 'i,

Yākó'bō 'bā átépi Mātánĩ 'i.

¹⁶ Yākó'bō 'i'di Yŭsúfŭ Māriyámū 'bā ágóbĩ ru rĩ 'bā
átépi 'i. Māriyámū 'i'di Yēsŭ umvelé Kúrísītō 'i rĩ
'bā āndrē 'i.

¹⁷ Ījō 'dĩ sī, 'i'dójó Ībŭrahímŭ rú cajó Dāwúdĩ rú,
áyípika mŭdrĩ drĩ sŭ, 'i'dójó Dāwúdĩ rú cajó 'i'bā kí adrujó
āmíyóná ru āngŭ Bābŭlónĩ gá rĩ sī áyípika mŭdrĩ drĩ sŭ,
āzila kí āgōjō āngŭ Bābŭlónĩ gá rĩ 'bā vúlé gá kpere cajó
Kúrísītō * rú, áyípika mŭdrĩ drĩ sŭ.

* 1:17 Jōku Māsýyā 'i. Kúrísītō 'i (Gĩrĩkĩ tĩ sī) āzila Māsýyā 'i
(Ībŭrānáyā tĩ sī) ĩrĩtrá ífí la “'Bā ādu ũsŭjō drĩ la gá rĩ.”

Yésũ Kúrísītō 'bā tɪɲá

(Lúkã 2:1-7)

¹⁸ Íjò Yésũ Kúrísītō 'bā tɪɲá 'bā i'dóná drî ì'di ìni: Māríyámũ Yésũ 'bā āndrē rú, Yũsúfũ 'bā i'dólé ìgbálé 'bo rĩ, wó ìsù ì'di 'a trũ ùkpó Úrindí Ālá rĩ drî gá rĩ sī 'dĩ sī icí kí drĩ ru ku rú. ¹⁹ Wó Yũsúfũ 'bā ásí gá rĩ ìlě ì'di gálé ùní-ùní ru, ìlě ì'diní drĩnzá fělé ù'bí agá ku ā'dusīku ì'di 'bā adrujò ágòbí āzì ásí ālá la rĩ sī.

²⁰ Wó ì'di mù íjò 'dĩ ùrālě ì'di agálé 'dĩ 'bā áni 'bo, mālāyíkã Úpí drî i'da ru ì'diní urobí agá sī āzila jò ì'diní, “Yũsúfũ Dāwúđĩ 'bā ngòpì mí idé ũrĩ sī Māríyámũ agujò mídrí lícò gálé mĩ ùkú ru ku, ā'dusīku āko ì'di agá 'dĩ angá Úrindí Ālá rĩ drî. ²¹ Māríyámũ la mù ngòtí ágòbí tìlě, āzila mi mù ì'di rú 'dalé Yésũ 'i, † ā'dusīku ì'di mù 'bá kí palé íjò ùnzí ì'badrî kí agá nĩ.”

²² Íjò 'dĩ idé kí ru ìni la íjò Úpí 'bā jolé nábĩ kí tì gá rĩ sī rĩ 'bā adru rú sī āndá-āndá ru. ²³ “Ízóná bíkírã rú rĩ la adru 'a trũ ì'di ngòtí ágòbí tì, ála mù ì'di rú umvelé Ìmánũwěłĩ 'i” ífí la “Ādróná āma abe.”

²⁴ Yũsúfũ la mù angálé 'bo, idé íjò tá mālāyíkã Úpí drî bā jolé ì'diní rĩ áni, āzila 'dũ dó Māríyámũ agulě ì'didrî lícò gálé ì'di 'bā ùkú ru rá. ²⁵ Wó Yũsúfũ icí kí ru ì'di be ku kpere ì'di 'bā ngòtí ágòbí tĩ agá rákã āzila 'da dó rú la Yésũ 'i.

2

'Bá ùndũwã ru rĩ 'bã kí amújó Yésũ 'bã ùrekenjá ndrejó
rĩ

¹ Yésũ tìjò Bětělěhēmũ gá āngũ Yũdíyã gá 'bo rĩ sī, 'dĩ sáwã Hēródě 'bã adrujò úpí ru rĩ sī, 'bá ùndũwã rú

† 1:21 Yésũ ì'di Gĩrĩkĩ tì sī Yósũwã 'i, ífí la “Úpí la 'bá upa nĩ.”

angálépi ìtù 'bā āfū agâlê rī acá kí Yĕrúsālēmũ gá,² āzila zì kí, “Ūrekeṅá tìlê mùlépi adrulépi úpí 'bá Yāhūdī rú rī 'badrī rī íngōlé yā? Āndre lĕlĕgó i'dalépi útì ì'di 'bo rī ìtù 'bā āfū agâlê ru, āzila āma amù ì'di ìnzīlé.”

³ Úpí Hĕródĕ la mù Ìjò 'dī arelé, drī la iza ru rá, 'bá pírí Yĕrúsālēmũ gá rī kí abe. ⁴ Hĕródĕ la mù ātalo āmbogo rī kí atralé, imba'ba āzítáná Músā drī kí imbálépi rī abe 'bo, zì kí, “Āngū sī Kúrísītō tìjò rī íngōlé yā?” ⁵ Umvi kí ì'diní, “Bĕtĕlĕhémũ gá āngū Yŭdíyā drī gá. Ā'dusīku nábī sī ì'di 'dī 'bā áni:

⁶ “Wó ìmi 'bá táwŭnī Bĕtĕlĕhémũ gá 'dī āngū Yúdā drī agá 'dī,

ìmi adru ìmbíráná ru 'bá 'bá kí drī celépi Yúdā gá rī kí agá ku,

ā'dusīku ìmi agá 'dā 'bá drīlĕ ru

mùlépi adrulépi 'bá mádrí İṣṛayílī drī kí ucelépi rī la rú āfū nī.' †”

⁷ Ìjò 'dī sī, Hĕródĕ 'dū dó 'bá ũndŭwā rú 'dī kí ũzīlĕ yōkōlé sī āzila ṣṣú dó sáwā pírì lĕlĕgó 'bā sī i'dájó rī kí tì gá rá. ⁸ Pĕ dó kí tì mùjò Bĕtĕlĕhémũ gâlê, āzila jò ì'baní, “Ìmū āngū ngótínā drī ũzì trū jājā rú, çotì ìdrī ì'di 'bā āngū ṣṣú rá, ìmi amù mání vú la nze trū, Ìjò 'dī sī álĕ mùlé ì'di ìnzīlé ìndī.”

⁹ Kí mù Ìjò úpí tì gá rī arelé 'bo, ko kí drī mùlé gĕrī ì'badrī gá rī gá āzila lĕlĕgó tá ì'bā kí ndrelé ìtù 'bā āfū agâlê rī 'de kí drī nī kpere ì'di 'bā pá tu agá āngū ũrekeṅá 'bā sī adrujò rī gá. ¹⁰ Kí mù lĕlĕgó tá rī ndrelé 'bo āyīkō āmbógó la ga dó kí agá tré. ¹¹ Kí mù filé jó agâlê 'bo, ndre kí ũrekeṅá kí āndrĕ Māríyāmū be, āvŭ kí dó pírí vú gá sī ì'di ìnzījò. Nzī kí málí ì'badrī kí tì, fĕ kí ì'diní fĕtáná ru gólūdī, ādu ājī ngŭlépi vīrī rī trū āzila ādu āzì umvelé

† 2:6 Míkā 5:2

mírā rī trū. ¹² Ála mu kí bílẹ̀ ị́ndụ́ lilé urobí agâ sī 'bā gō kí vúlélé Hēródē rụ́ sī ku 'bo, gō kí dó ǎngū ỉ'bā kí sī u'ájó rī gálé gērī ǎzị́ gâ sī.

Apájó Mị́sírị́ gá rī

¹³ 'Bá ụ́ndūwā rú 'dī kí mu gólé 'bo, mǎlāyíkā Úpí drị́ i'da ru Yũsúfũ ní urobí agâ sī, jọ ỉ'diní, “Mí angá ụ́rụgá, í'du ụ́rekená kí ǎndrē be, mí apá Mị́sírị́ gá. Ítē 'dǎá kpere mání ị́mi umve agá, Hēródē 'bā lẹ́jọ ụ́rekená ndrụ́jọ 'dijó rá rī sī.” ¹⁴ Cọtị́ Yũsúfũ angá ụ́rụgá, 'du dó ụ́rekená kí ǎndrē be trū apájó ị́nị́ sī trū mujọ́ Mị́sírị́ gá. ¹⁵ U'á kí dó 'dǎá kpere Hēródē 'bā drā agá. Ị́jọ́ 'dī sī, Ị́jọ́ Úpí 'bā jọlẹ́ nábị́ tị́ gâ sī rī idé dó ru 'dī 'bā áni, “Má umve dó mâ ngótị́ angájó Mị́sírị́ gálé rá.”†

¹⁶ Hēródē la mu ndrelé la 'bá ụ́ndūwā rú rī ulé kí ỉ'di 'bo, ala dra dó ụ́mbā sī, fē dó ǎzítáná sī anzị́ níríná ǎgọbị́ rú i'dójó ílí ị́rị́ ǎzıla ílị́ ị́rị́ vúlé gá Bětēlẹ́hémṹ gá ǎzıla ǎngū andre la gá 'dī kí ụ́'dijó pírí rá cécé ỉ'di 'bā Ị́jọ́ la ị́sụ́jọ́ 'bá ụ́ndūwā rú rī kí tị́ gá rī áni. ¹⁷ Ị́jọ́ 'dī sī, Ị́jọ́ nábị́ Yēřēmíyā 'bā jọlẹ́ rī idé dó ru ǎndá ỉ'di 'bā kējị́ gá.

¹⁸ “Ụ́'dúkọ́ akụ́ angájó Rámā gálé,
     áwáná, ǎzıla ụ́lụ́lụ́ u'béná ǎmbógó la trū.
 Rākẹlị́ la awá ỉ'di 'bā anzị́ kí sī,
     gá ru ásị́ ụ́nmílẹ́ úmgbé,
 ǎ'dusíku anzị́ 'bā kí ụ́drájó rá rī sī.” †

Yũsúfũ 'bá kí gōjọ́ vúlé Nǎzēřétị́ gá rī

¹⁹ Hēródē la mu drálé 'bo, mǎlāyíkā Úpí drị́ i'da ru urobí agâ sī Yũsúfũ ní Mị́sírị́ gá 'dǎá, ²⁰ ǎzıla jọ ỉ'diní, “Mí angá ụ́rụgá, mí a'dú ngótị́ kí ỉ'di 'bā ǎndrē be ǎzıla

† 2:15 Hōsýā 11:1 † 2:18 Yēřēmíyā 31:15

īgō kī trũ āngũ Iṣīrayílĩ drĩ gâlê, ā'dusīku 'bá ándrá lēlépi ngótĩ 'bā ídri āvilépi rĩ ũdrā kí 'bo.”

²¹ Ijō 'dĩ sī, Yũsũfũ angá dó, ají dó ngótĩ kí āndrē be āngũ Iṣīrayílĩ drĩ agá 'dōlé. ²² Wó ĩ'di mụ arelé la ú'bā Ārĩkĩlávũ úpí ru āngũ Yũdíyā drĩ gá átépĩ Hēródē kějĩ gá 'bo, ũrĩ fi ásĩ la gá gōjó vúlé ála mụ ĩ'di bílẹ ĩndũ lilé urobí agā sī 'bo, uja ĩ'di 'bā ígátáná sī gōjó āngũ Gālĩĩ drĩ gá. ²³ Āzĩla mụ dó u'álé táwũnĩ umvelé Nāzēřetĩ rĩ gá. Ijō 'dĩ sī, ĩjō nābīya 'bā kí jolé rĩ idé dó ru ĩ'di 'bā kějĩ gá, “Ála ĩ'di umve 'bá Nāzēřetĩ gá la.”

3

Ijō Yōhánā Bābũtĩzĩ fēlépi rĩ 'bā ũlülé rĩ

(*Mārákō 1:1-8; Lúkā 3:1-18; Yōhánā 1:19-28*)

¹ Ũ'dũ āzĩ vúlé gá, Yōhánā Bābũtĩzĩ fēlépi rĩ amũ rá ĩjō ũlũjō āngũ kōtórō rú Yũdíyā drĩ agá, ² āzĩla jō, “Īmi uja ásĩ, ā'dusīku Súrũ 'Bũ gá rĩ dó āni rú.” ³ Ā'dusīku 'dĩ 'bá ĩjō la jōjō nábĩ Īsáyā tĩ gā sī rĩ:

“Ũ'dúkó 'bá āzĩ uzalépi āngũ kōtórō rú rĩ agá rĩ jō,

Īmi itú gēřĩ Úpí ní,

ĩmi idé ĩ'di kpĩmgbĩlĩkĩ ĩ'dinĩ sī acĩjó.” †

⁴ Bōngó Yōhánā 'bā sũlé rĩ kí idé ándrá kí ngāmíyā 'bā 'bĩko sī, āzĩla icí ru úpĩcẹ sẹřĩ ínirĩkó ru la sī cí. Ákónā ĩ'didrĩ kí ándrá úmbĩ kí ānũ ásé agá rĩ be. ⁵ 'Bá mụ kí ĩ'di rũlé angájó Yēřúsālēmũ gá, āngũ Yũdíyā drĩ agā sī pírĩ āzĩla āngũ Yōřídánĩ agā sī pírĩ. ⁶ ĩ'da kí ĩjō ũnzĩ ĩ'badrĩ kí, Yōhánā fē dó ĩ'banĩ bābũtĩzĩ ĩyĩ Yōřídánĩ gá.

⁷ Wó ĩ'di mụ 'bá wēwē rú Fārĩsáyĩ rú āzĩla Sādũkáyō drĩ kí ndrelé amũ agá ĩ'di rũ āngũ ĩ'di 'bā sī bābũtĩzĩ fējō rĩ gá, jō ĩ'banĩ, “Īmi ĩnĩ gala'ba ru 'dĩ! Ā'di lũ ĩminĩ apájó

† 3:3 Īsáyā 40:3

ũmbā Ādróná āni amúlépi rĩ sĩ nĩ yā? ⁸ Īka ífí ru ajílépi ásí ujaná ũnzĩ a'bejō rá rĩ. ⁹ Īmi ũrā Īmi ásí gālē jojó la, 'Áma anziṅá Īburaḥímũ āni Ādróná icó dó sĩ āmaní drĩ-árũma fělé ku,' Īni la Īmi ásí gá ku. Ájō Īminí Ādróná icó írāmvá 'dĩ kí ujalé Īburaḥímũ ní anziṅá ru rá. ¹⁰ Nekeṅā ĩ'di bábá ife 'bā ĩndú gá, āzĩla ife píri ífí mgbā rĩ kalépi ku rĩ kí ála mu kí galé vũrũ āzĩla ála kí u'bé ācí gá.

¹¹ "Ma bābũtĩzĩ fě Īminí ĩyĩ sĩ sĩ ásí ujjó, wó 'bā āzi áma ndělépi ũkpō sĩ rá rĩ la amũ 'dĩ, āzĩla má icó átā adrulé ĩ'di 'bā ātĩ'bo vúlé gá āsĩjó la rú ku. ĩ'di bābũtĩzĩ fě Īminí Úrĩndí Ālá rĩ sĩ vā ācí sĩ. ¹² ĩ'di bábá 'bā múké rĩ kí drĩdrĩṅĩ cojó 'bā ũnzĩ rĩ abe cécé 'bā ānā úyũrũ'bĩ kí drĩdrĩṅĩ colépi ānā mgbā rĩ be rĩ áni. ĩ'di 'bā múké rĩ kí 'bā āngũ múké rĩ agá cécé 'bā 'bā ānā mgbā rĩ 'bālē írā agá rĩ áni. Wó ĩ'di 'bā ũnzĩ rĩ kí ivé ācí sĩ cécé 'bání ānā úyũrũ'bĩ ivélé ācí 'bā āzi 'bā icólé anúlé ku rĩ sĩ rĩ áni."

Yésũ 'bā bābũtĩzĩ bĩjó rĩ

(Mārākō 1:9-11; Lúkā 3:21-22)

¹³ Ījó 'dĩ sĩ, Yésũ amũ angájó Gālĩlĩ gālē Yōhánā rú amúlé bābũtĩzĩ bĩlé ĩyĩ Yōrĩdání gá. ¹⁴ Wó Yōhánā lě tí ĩ'diní gālē úmgbé, jō ĩ'diní, "Mi tá bāsĩ mání bābũtĩzĩ fě agá mi 'i, wó mi bāsĩ vā amũ má rú yā?"

¹⁵ Yésũ umvi ĩ'diní, "Bā adru ú'dĩ'da rĩ gá 'dĩ āni. ĩ'di ĩjó mgbā la āmaní ĩjó mgbā rĩ idéjó áyũ, ĩjó ālá rĩ 'bā idé rú sĩ ru āndá benĩ." Ījó 'dĩ sĩ, Yōhánā ā'ĩ dó ĩ'diní rá.

¹⁶ Yésũ la mu bābũtĩzĩ bĩlé 'bo, āfũ dó ĩyĩ agalé āmvé 'dólé, 'bũ nzĩ ru mgbō āzĩla ndre Úrĩndí Ādróná drĩ 'bā asĩ agá ālĩ'bō áni ri agá ĩ'di drĩ gá. ¹⁷ U'dúkó angá 'bũ gālē jō, "Dĩ má Ngópi mâ lělé ambamba mání u'ájó āyĩkō sĩ ĩ'di ĩjó sĩ rĩ 'i."

4

Yésũ ũ'bĩjō rĩ

(Mārākō 1:12-13; Lúkã 4:1-13)

¹ Ījō 'dã 'bã vúlé gá, Úrindí agu Yésũ 'i āngũ kōtórō rú rĩ agálé Sítánĩ ní 'ĩ'di ũ'bĩjō.† ² Ī'di mu u'álé ākónã nan̄ã kóru ú'dú kālĩ su ínĩ kí ĩtũ be 'bo, ĩtrĩkã dó ābĩrĩ. ³ Sítánĩ amú dó 'ĩ'di rú jō ĩ'dinĩ, “Ídrĩ adru Ādróná Ngópi 'i, ĩjō írã 'dĩ 'banĩ, 'bã uja kí ru mūkátĩ rú.”

⁴ Yésũ umvi, “Úsĩ bukũ Ādróná drĩ agá rá, ‘Bá icó lú adrulé idri rú ākónã sĩ á'dũsĩ ku, wó ĩjō pírĩ āfũlépi Ādróná tĩ gá rĩ sĩ.’†”

⁵ 'Dĩ 'bã vúlé gá, Sítánĩ 'du ĩ'di, 'bã ĩ'di Yērúsalémũ táwũnĩ alá rĩ gá, 'bã ĩ'di pá tulé ābi lícō Ādróná drĩ 'bã drĩ wílíwílĩ rĩ gá, ⁶ jō ĩ'dinĩ, “Ídrĩ adru Ādróná Ngópi 'i, 'ĩbe mi vũrũlé, ā'dusĩku sĩ ru bukũ Ādróná drĩ agá rá, “Ādróná la mālāyíkã ĩ'didrĩ kí azĩ ími ĩjō sĩ, āzĩla

'kĩ ími ru urugá 'dãá drĩ ĩ'badrĩ kí sĩ,

ĩjō 'dĩ sĩ mí icó dó ími pá sĩlé írã gá ku.’†”

⁷ Yésũ umvi ĩ'dinĩ, “Ījō sĩlé rĩ jō vã, ‘Mĩ ũ'bĩ Úpĩ Ādróná mídrĩ ku.’†”

⁸ Sítánĩ agu vã ĩ'di 'bálé 'bé āzo rĩ 'bã sĩ mbílĩ rĩ drĩ gá, 'ĩda ĩ'dinĩ sũrũ pírĩ ũnókũ drĩ gá 'dã 'dĩ kĩ āzĩla ũnĩ ala gá rĩ kí abe. ⁹ Jō dó ĩ'dinĩ, “Ma mu 'dĩ kí fēlé pírĩ mídrĩ idrĩ āvũ vũrũ áma drĩlé gá áma ĩnzĩjō rá rĩ gá.”

¹⁰ Yésũ jō ĩ'dinĩ, “Sítánĩ, mí idã mi má rú 'dã rál Ā'dusĩku ĩjō sĩlé rĩ jō, ‘Mĩ ĩnzĩ Úpĩ Ādróná mídrĩ 'i āzĩla ínga āzĩ ĩ'dinĩ á'dũsĩ.’†”

† 4:1 Ībūrāniyã 2:18; 4:15 † 4:4 Āzĩtáná Amviṅá 8:3 † 4:6 zābūrĩ 91:11-12 † 4:7 Āzĩtáná Amviṅá 6:16 † 4:10 Āzĩtáná Amviṅá 6:13

11 Ijō 'dī sī, Sītānī a'be dó Yēsũ rá āzila mālāyikā amú kí dó ī'di rú 'dōlé ī'di āzā kolé nī.

12 'Dā 'bā vúlé gá Yēsũ la mu arelé la úsu Yōhánā 'i mābúsũ gá, uja dó ru vúlé Gālílĩ gálé. 13 A'be dó Nāzēřētĩ rá, mu dó u'álé Kāpēřēnāwúmĩ gá 'dī āngũ āzī mĩrĩ tĩ gá āngũ Zābũlónĩ 'badrĩ Nāfūtālĩ be rĩ 'i. 14 Ijō 'dī idé ru íni la sī fējō la Ijō ándrá nábĩ Īsáyā 'bā jōlé rĩ 'bā acá ī'di kējĩ gá jō:

15 “Āngũ Zābũlónĩ 'badrĩ Nāfūtālĩ be,
gēřĩ mujó mĩrĩ Gālílĩ gálé, ĩyĩ Yōřídānĩ drĩ 'bā wókō
ĩtú 'bā 'de agálé ru rĩ,
ī'di āngũ Gālílĩ drĩ 'bā Yāhúdĩ rú ku rĩ 'bā kí sī u'ájó
rĩ.

16 'Bá u'álépi āngũ ĩnĩ agá
rĩ ndre kí dīzā āmbógó la,
'bá u'álépi āngũ drā 'bā índréléndri gá rĩ 'banĩ
dīzā dī rá.” †

17 I'dójó ú'dú 'dā sī Yēsũ i'dó dó Ijō ũlŭlé, “Īmi uja ásĩ Súrú 'Bũ gá rĩ dó āni rú.”

Yēsũ ũpě 'bā ī'di 'bā imbálé drĩdrĩ rĩ kī
(*Mārákō 1:16-20; Lúkã 5:1-11*)

18 Yēsũ 'bā acĩ agá mĩrĩ Gālílĩ drĩ 'bā tĩ gā sī, ndre 'bā āzĩ ádrĩpĩ rú la 'bā āzĩ kí ĩřĩ, Sĩmónĩ umvelé Pétēřō rĩ kí ádrĩpĩ Āndēřiyā be ĩ'bĩ 'be agá bóyĩ sī, ā'dusiku ĩ'ba kí adrujō 'bā ĩ'bĩ 'belépi la rĩ sī. 19 Yēsũ jō ĩ'banĩ, “Īmi amú, ĩmi ābĩ áma vú, ma mu ĩmi imbálé adrujō 'bā 'bā kí tralépi la rú.” 20 Cõtĩ a'be kí bóyĩ ĩ'badrĩ kí rá, bĩ kí dó ī'di vú.

21 Yēsũ la mu mulé drĩ gá angájó 'dāā, ndre vā 'bā ĩřĩ ádrĩpĩ rú la kí, Yākó'bō Zībídáyō ngópĩ kí ádrĩpĩ Yōhánā be, kí í'bó agá 'dāā ĩ'bā átépĩ trũ ĩ'bā bóyĩ kí idé agá. Yēsũ umve kī, 22 cõtĩ a'be kí í'bó kí átépĩ trũ rá bĩ kí dó ī'di vú.

† 4:16 Īsáyā 9:1-2

Yésũ adrí 'bá äyánĩ rú la

(Lúkã 6:17-19)

²³ Yésũ ací ängũ Gālílĩ drî agâ sî pírí, 'bá kí imbá trũ ängũ Ädróná ĩnzĩjó rĩ kí agâ sî, ĩjó mgbã Súrú Ädróná drî ũlũ trũ, adrí 'bá äyánĩ rú rĩ kí drã ũví ndú-ndú kí abe 'bá kí drĩdrĩnĩ gá. ²⁴ ĩjó ĩ'di drĩ gá rĩ iré ängũ Sírĩyã drî agá pírí, äzĩla 'bá ají kí ĩ'di rú 'dölé 'bá pírí äyánĩ rú rĩ kí äyánĩ ũví ndú-ndú abe, 'bá äzá talépi ambamba rĩ kî, úrĩndí ũnzí rĩ kî, äyánĩ 'bá u'belépi u'bé-u'bé rĩ trũ, 'bá äcá trũ rĩ kí abe Yésũ adrí kí pírí. ²⁵ 'Bá wẽwẽ rú ängũ Gālílĩ gá, Dëkãpólĩ gá, Yërusälémũ gá, Yũdíyã gá äzĩla ängũ Yörídánĩ gá 'á 'dã sî rĩ bĩ kí ĩ'di vú.

5

ĩjó Yésũ 'bã ũlülé drĩléba drĩ gá 'bé sí gá rĩ

¹ Yésũ la mü 'bá wẽwẽ rú 'dĩ kí ndrelé, tũ dó rilé vũrú 'bé drĩ gá. 'Bá ĩ'di 'bã imbálé rĩ mü kí dó ĩ'di rülé, ² äzĩla i'dó dó kí imbálé jò,

³ “Drĩléba 'bá lëmërí úrĩndí agá Ädrónã ndrũlépi 'dĩ 'banî,

ã'dusĩku Súrú 'Bũ gá rĩ ĩ'ba ãni.

⁴ Drĩléba 'bá u'álépi ũcögö sî ĩjó ũnzí sî 'dĩ 'banî,

ã'dusĩku Ädróná la mü kí ásĩ ũñmílé rá.

⁵ Drĩléba 'bá ásĩ ĩgbé rĩ 'banî,

ã'dusĩku ũnókú la mü adrulé kí drĩ alé gá.

⁶ Drĩléba 'bá ásĩ 'bälépi ĩjó mgbã Ädróná 'bã lélé rĩ idélépi rĩ 'banî,

ã'dusĩku kí mü agalé rá.

⁷ Drĩléba 'bá 'bá äzí 'bã ízákĩzã ndrelépi rĩ 'banî,

ã'dusĩku ála kí ízákĩzã ndre rá.

⁸ Drĩléba 'bá ásĩ álá rĩ 'banî,

ã'dusĩku kí mü Ädróná ndrelé nĩ.

⁹ Drĩléba 'bá ásĩ ĩgbë ajilépi rĩ 'banî,

ã'dusīku ála mụ kí umvelé anzi Ādróná ãni.

¹⁰ Drīlēba 'bá ĩcāndīlé ĩjọ mgbā ālá rī ĩjọ sī 'dī 'banī,
ã'dusīku Sūrū 'Bũ gá rī ĩ'ba ãni.

¹¹ “Īmi drīlēba rú 'bá drī kí ĩmi u'dá, ĩmi ĩcāndī, āzila ĩjọ pírí ũnzí 'dī kí jọ ĩmi ụrụ 'bá gá, áma ĩjọ sī. ¹² ĩmi u'á āyikō sī āzila āyikō 'bā fụ ĩmi, ũyá āmbógó ru la ĩminí 'bũ gálé cí, ã'dusīku gērī ālu 'dī sī 'bá 'dī fē kí ándrá nābīya ĩmi drīlē gá rī 'baní ũcōgō 'dī 'bā áni rá.

Ā'í kí dīzā be

(Mārākō 9:50; Lúkā 14:34-35)

¹³ “Īmi ā'í ũnókú ãni, wó ā'í 'bā sí drī anú rá, ĩ'di icó vā acalé sí trū ĩdī íngoní-íngoní ru? ĩ'di 'bā ājí āzī ĩdī āko āzī be la 'dáyụ, lú sūjọ la ásé gá atujọ la pá sī.

¹⁴ “Īmi dīzā ũnókú drī gá rī 'i. Táwūnī sīlé 'bé drī gá rī icó ru zīlé ku. ¹⁵ 'Bá āzī tárā ĩ'didrī tī 'bālépi ĩ'di aku la ākójó agá la 'dáyụ, be la rá la ĩ'di 'bā la āngū ĩ'di 'bā sī āngū pírí jijọ rī agá, ĩ'di dó sī āngū ji 'bá pírí 'baní jọ agá 'dā. ¹⁶ Gērī ālu 'dī sī dīzā ĩmidrī gá rī 'bā ji āngū 'bá kí agá 'dā, 'bá 'bā ndre kí rú sī ĩjọ múké ĩmi idélé rī kí, āzila 'bā ĩnzī kí rú sī ĩmī Átēpī 'bũ gá rī benī.

Āzítáná Mūsā drī 'bā ífí i'dajó rī

¹⁷ “Īmi ũrā má amú āzítáná Mūsā drī kí atrīlé ĩjọ nábī drī abe íni la ku. Má amú kí atrīlé la ku, wó 'bā idé kí ru benī. ¹⁸ Ma ĩminí ĩjọ mgbā la jọ, 'bũ kí ũnókú be kí ukó rá, ĩjọ kálámū sí 'bā sīlé nī rī átā icó ru ĩnīlé āzítáná agá 'dāá ku kpere āko pírí 'bā kí tī āsī agá. ¹⁹ 'Bá āzī drī āzítáná 'dī 'bā āzī werená rī 'bā āzī nū, āzila imbá vā 'bá āzī kí āzítáná kí ũnūjọ 'dī 'bā áni, ála 'bá 'dī 'bā 'bá werená ru Sūrū 'Bũ gá rī agá, wó 'bá ĩjọ 'dī kí tāmبالépi āzila kí imbálépi rī ála ĩ'di umve 'bá āmbógó Sūrū 'Bũ gá rī agá. ²⁰ ĩjọ 'dī sī, álé jolé la ĩminí, ĩjọ múké ĩmidrī álá rī drī kí

'bá Fārīsáyī rú āzila imba 'ba āzítáná Mūsā drī kí imbálépi rī kí alī ku, ĩmi icó filé Súrú 'Bũ gá rī agá ku.

Ímbátáná ũmbã drī gá rī

(Lúkã 12:57-59)

²¹ “Īmi are íjō āzítáná Mūsā drī 'bã jolé 'bá ándrá idu rī 'baní rī rá, í'di 'bá ku, † āzila 'bá āzī drī 'bá 'dī rá ála íjō lì drī la gá rá. ²² Wó ájō ĩminí, 'bá āzī drī idé ũmbã sī ádrípī nī, ála íjō lì drī la gá rá. Āzila 'bá āzī drī jō la ádrípī ní ĩ'di aza-azâ, ĩ'di pá tu 'bá íjō lìlépi rī drīlĕ gá rá. Wó 'bá āzī drī jō la ádrípī ní, ‘Mi aza-azâ,’ ála mu ĩ'di 'belé ácí ukólépi ku rī agá rá.

²³ “Íjō 'dī sī, míní lĕ agá áko mídrī āwã'difô rú rī fĕ agá ālītárī drī gálé, 'dãá ídri amá la ĩmi íjō trū mí ádrípī be, ²⁴ mí a'bo áko mí āni āwã'difô rú rī ālītárī gá 'dãá. Ígō vúlé mī ádrípī rŭlé tī icilé ĩ'di be, mi āgō dó amŭlé mī āwã'difô míní lĕlé fĕlé rī fĕlé ĩndō.

²⁵ “Īmi idé íjō 'bá ĩmi tolépi kĕsĭ gá rī be gbörú. Īmi idé íjō 'dī kí ĩminí drī mu agá gĕrĭ gá 'dã 'dī, wó jō ĩni ku ĩ'di ĩmi fĕ 'bá íjō lìlépi rī drī, āzila 'bá íjō lìlépi rī la ĩmi agŭ fĕlé āmbógó drī, āzila ĩ'di ĩmi 'du 'bálé mábŭsŭ gá. ²⁶ Ájō ĩminí íjō mgbã, mí icó āfŭlé mábŭsŭ gálé ku kperé míní séndĕ āsĭlépi rī de agá ũfĕ agá.

Ímbátáná āwũ drī gá rī

²⁷ “Īmi are íjō āzítáná Mūsā drī 'bã jolé rī rá, ‘Ínga āwũ ku.’ † ²⁸ Wó ájō ĩminí, 'bá āzī drī ũkú ndre ũlĕ drī angá ásĭ la gálé rá, nga āwũ 'bo. ²⁹ Īmi mĭfĭ drī āndá gá rī drī ĩmi fĕ íjō ũnzĭ idélé nī, mí anzé ĩ'di 'belé ásé gá. ĩ'di múké míní ĩmi ũrŭ 'bá 'bã wókō ālu rī āvĭjō rá ndĕ ĩmi 'bejō pírĭ ácí ukólépi ku rī agá rī rá. ³⁰ Īmi drī drī āndá gá rī drī fĕ

† 5:21 Āfŭná 20:13 † 5:27 Āfŭná 20:14

míní íjọ ũnzí idélé nĩ, ílì ɪ'di rá, í'be ɪ'di ásé gá. ɪ'di múké míní ími ɸrɸ'bá 'bā wókō ālu rĩ āvìjọ rá ndě ími 'bejọ pírí ācí ukólépi ku rĩ agá rĩ rá.

Ímbátánjá írénjá drĭ gá rĩ

(Mātáyō 19:9; Mārākō 10:11-12; Lúkā 16:18)

³¹ “Ími are āzítánjá Músā drĭ jọ, 'bá āzì drĭ ɪ'di 'bā ũkú dro, lě 'bā fě wárágā ɪ'di drojọ rĩ ɪ'didrĭ ĩndĩ. † ³² Wó ájọ ĩminí, 'bá āzì drĭ ɪ'di 'bā ũkú dro adru íjọ āwũ āni sī ku, fě ũkú 'dĩ ní acalé āwũ nĩ. Āzila 'bá ũkú drolé rá rĩ 'dɸlépi ɪ'di 'bā ũkú ru rĩ ɪ'di āwũ idé.

Ímbátánjá ũyō sōjńá drĭ gá rĩ

³³ “Ími are vā íjọ āzítánjá Músā drĭ 'bā jolé 'bá idu rĩ 'baní rĩ rá, 'Ísō ũyō ĩnzō sī ku. Wó íjọ míní ũyō sōjń Úpí nĩ rĩ kí ĩmba kí tā.’ ³⁴ Wó íjọ mání jolé ĩminí rĩ, lě ĩsō ũyō 'bũ sī ku, ā'dusĭku ɪ'di úmvúke Ādrónjá drĭ gá rĩ 'i, ³⁵ jōku ũnókú sī ku ā'dusĭku ɪ'di āngũ Ādrónjá 'bā sī pá 'bājọ rĩ 'i, jōku Yēřúsālémũ sī ku ā'dusĭku ɪ'di táwũnĭ āmbógó Úpí Āmbógó rĩ drĭ gá rĩ 'i. ³⁶ Āzila ĩsō ũyō ĩmi drĭkā sī ku, ā'dusĭku mí icó drĭ'bĭ ífí ālu ími drĭ gá rĩ ujalé imve rú jōku ĩnĭ rú la ku. ³⁷ Íjọ ĩmi jolé 'ě rĩ 'bā adru 'ě, jōku míní jolé yu rĩ 'bā adru yu, íjọ jolé 'dĩ drĭ gá sī rĩ angá kí Sítánĭ drĭ.

Ímbátánjá ārígótĭ ũfěńjá drĭ gá rĩ

(Lúkā 6:29-30)

³⁸ “Ími are íjọ āzítánjá Músā drĭ 'bā jolé rĩ rá, mĭfĭ 'bā fɸ kí drĭ mĭfĭ be, āzila sí kí sí be.” † ³⁹ Wó ájọ ĩminí, 'bá āzì drĭ íjọ ũnzí idé ĩmi rɸ, ĩmi umvi ārígótĭ la ku. 'Bá āzì drĭ ĩmi nábí āndá gá rĩ sa, mí uja vā ɪ'diní wókō āzì rĩ 'i. ⁴⁰ Āzila 'bá āzì drĭ lě ĩmi tólé sī mĭ sātĭ pajọ, lě ífě 'bā

† 5:31 Āzítánjá Amvinjá 24:1 † 5:38 Āfũńá 21:24; Lěvĭ 24:20

'du kóťĩ ĩndĩ. ⁴¹ 'Bá āsīkārĩ rú la drĩ ími ũñmĩ mujō ĩ'di be máyĩĩ ǎlu, ímu ĩ'di be máyĩĩ ĩrĩ. * ⁴² Ífě āko 'bá āko a'ílépi mídrĩ rĩ nĩ, āzĩla mí uja ũngúkú 'bá āko a'ílépi mídrĩ rĩ ní ku.

ĩlě mērō 'bá ĩmidrĩ kĩ

(Lúkǎ 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Ími are íjō āzítánǎ Mũsǎ drĩ 'bǎ jolé rĩ rá, ílě mí jĩránĩ, † íngũ mērō 'bá mídrĩ gá rĩ 'i. ⁴⁴ Wó ájō ĩminĩ, ílě mērō 'bá ĩmidrĩ kí lělě, āzĩla ĩmi ā'í Ādrónǎ 'i 'bá ĩminĩ ũcōgō fělépi 'dĩ 'banĩ. ⁴⁵ Íjō 'dĩ sĩ, ĩmi dó sĩ adru anzĩ ĩmi Átépi 'bũ gá rĩ drĩ kĩ. ĩ'di 'bǎ fějō ĩtũ 'bǎ agájō 'bá ũnzĩ rĩ 'banĩ 'bá múké 'dĩ abe rĩ sĩ, āzĩla ĩ'di 'bǎ uzogó fějō 'bá múké 'dĩ 'banĩ 'bá íjō ũnzĩ idélépi 'dĩ abe trũtrũ rĩ sĩ. ⁴⁶ ĩdrĩ 'bá ĩmi lělépi 'dĩ kí lě á'dũsĩ, ũrōdrĩ ĩminĩ ĩsúlé ala gá rĩ ā'du? 'Bá mũsórō tralépi 'dĩ idé kí vǎ 'dĩ 'bǎ áni ku yǎ? ⁴⁷ Āzĩla ĩdrĩ 'bá ĩmĩ ádrĩpĩka rú rĩ kí zĩ á'dũsĩ, íjō ĩmi idélé ndú ru ajlépi ĩ'badrĩ abe ku rĩ íngō 'i? Átǎ 'bá Ādrónǎ nĩlépi ku rĩ kí vǎ idé la 'dĩ 'bǎ áni ĩndĩ. ⁴⁸ Íjō 'dĩ sĩ, ĩmi adru ǎlá ru, cécé ĩmĩ Átépi Ādrónǎ 'bũ gá rĩ 'bǎ adrulé ǎlá ru rĩ 'bǎ áni.”

6

Āko fěñǎ 'bá āzĩ nĩ rĩ 'bǎ íjō

¹ “Ími adru mĩfĩ trũ, ĩminĩ íjō mgbǎ ĩmi 'bǎlépi ǎlá ru rĩ kí idé agá 'bǎ adru 'bá kí drĩ gǎ sĩ 'bǎ 'bǎ ndre kí ru sĩ ĩmi benĩ la ku. Wó ĩdrĩ idé la 'dĩ 'bǎ áni yǎ áni, ĩmi icó ũyǎ ĩsúlé ĩmi Átépi 'bũ gá rĩ drĩlé ku.

² “Íjō 'dĩ sĩ, mí āko fětánǎ ru la fě agá 'bá āzĩ íjō 'bǎ ndélé rá rĩ nĩ, lě mí iwǎ íjō la 'bá āzĩ ní ú'dúkō sĩ ku,

* ^{5:41} Āsīkārĩ 'bá Rũmĩ gá rĩ 'badrĩ kí ándrá jō 'bá kí ũñmĩ āko ĩ'badrĩ kí agulé máyĩĩ ǎlu jōku ĩrĩ ũkpō sĩ. † ^{5:43} lěvĩ 19:18

cécé 'bá ru 'bālépi ĩnĩ ǐjọ́ cé āngũ Ādróná ǐnzǐjọ́ rĩ kí agá sī āzila gērĩ tị gá sī 'bá 'bā ndre kí rú sī kí ǐnzǐtáná trũ 'dĩ kí áni ku. Ma ĩminí ǐjọ́ mgbā jọ, ùyá ĩ'badrĩ bāsī gápi ĩ'bā kí ǐsúlé pírí 'bo 'dĩ. ³ Wó mi āko āzĩ fě agá 'bá āzĩ nĩ, lě ími drĩ ǐjĩ rĩ 'bā nĩ ǐjọ́ ími drĩ āndá gá rĩ 'bā idélé rĩ ku. ⁴ ǐjọ́ 'dĩ sī, āko mĩ fělé rĩ 'bā idé ru 'bá āzĩ 'bā nǐnâ kóru. Wó ǐjọ́ 'dĩ sī, mĩ Átẹ̀pị ími ndrelépi āngũ sī ǐjọ́ idéjọ́ 'bá āzĩ 'bā nǐnâ kóru rĩ gá rĩ dó sī ími ùfě nĩ.

Yésũ imbá 'bá kí Ādróná zǐnǎ sī

(Lúkǎ 11:2-4)

⁵ “Íminí Ādróná zị agá, ĩmi adru cécé 'bá ru 'bālépi ĩnĩ ǐjọ́ cé rĩ kí áni ku, ā'dusiku lě kí Ādróná zǐnǎ pá tujọ́ ụrụgá āngũ Ādróná ǐnzǐjọ́ rĩ kí agá āzila gērĩ 'bá tị gá úndre rú sī kí benĩ rĩ sī. Ma ĩminí ǐjọ́ mgbā jọ 'bá 'dĩ ǐsú kí ùyá ĩ'badrĩ gá rĩ 'bo. ⁶ Wó míní mụ agá Ādróná zị agá, ífi jó mídrĩ alilé alì-alì rĩ agâlé, mí ụpĩ kẹ̀jítì cí āzila ízì mĩ Átẹ̀pị ndrelé ku rĩ 'i. ǐjọ́ 'dĩ sī, Ādróná ĩmĩ Átẹ̀pị rú 'bá ndrelépi ǐjọ́ idélépi 'bá āzĩ 'bā nǐnâ kóru rĩ la ími ùfě rá. ⁷ Íminí Ādróná zị agá, ǐjọ́ ǐjọ́ ù'bíkǎná ífí kóru cécé 'bá Ādróná nǐlépi ku rĩ kí áni ku, ā'dusiku ĩ'bā kí ǐrǎjọ́ la ála kí are ǐjọ́ ĩ'baní jọlé ù'bíkǎná 'dĩ kí sī rĩ sī. ⁸ Ími adru cécé kí áni ku, ā'dusiku ĩmĩ Átẹ̀pị nĩ āko ĩminí lělé rĩ kí idu rú 'dĩ sī ǐzị drĩ ĩ'di ku.

⁹ “ǐjọ́ 'dĩ sī, lě ǐzị íni:

“ Āmā Átẹ̀pị 'bũ gá rĩ,
ími rú 'bā adru ǐnzǐtáná ru,

¹⁰ sùrú mídrĩ 'bā amú, *

ǐjọ́ mĩ lělé rĩ 'bā idé ru

ǔnókú gá 'dā cécé 'bũ gâlé rĩ áni.

* 6:10 Ādrĩ kí Ādróná ālĩ sùrú mídrĩ 'bā amú, āma ĩ'di a'í amúlé ụpĩ nalé cécé ĩ'di ụpĩ najọ́ 'bũ gâlé rĩ áni.

11 Mí āfē āmaní íná ụ'dụ āndrũ 'dĩ sī rī 'i.

12 Mí a'be ịjọ ụnzí āmaní idélé rī kī,

cécé āma vā 'bá āzị āma idélépi ụnzí rī 'badrị kí a'belé
rī áni.

13 Ífē āfi ụ'bịtáná agá ku,

wó mí apá āma Sītání drị gá rá.' †

14 Ịdrị 'bá ịjọ ụnzí idélépi ịmi rụ rī 'bā ịjọ ụnzí kí a'be rá,
ịmí Átẹpi 'bụ gá rī la vā ịjọ ụnzí ịmidrị kí a'be rá. 15 Wó
ịdrị ịjọ ụnzí 'bá 'bā rī kí a'be ku, ịmí Átẹpi 'bụ gá rī a'be
vā ịjọ ụnzí ịmidrị kí ku.”

Ímbátáná Yẹsũ 'bā fēlé íná gājó najó úmgbé rī drị gá
rī

16 “Ìminí íná gā agá na agá úmgbé, ị'bā ịmi i'dájó ụcōgō-
ụcōgō rú cécé 'bá ru 'bālẹpi ịnị ịjọ cé 'dĩ 'bā kí idélé rī
'bā áni ku, kí ru 'bā 'bá kí drịdrịgá gá 'bá ụcōgō ịsụlẹpi
ambamba la rú 'bá kí drị gá sī i'dájó 'bá íná gālẹpi najó
úmgbé rī áni. Ma ịminí ịjọ mgbā jọ, 'bá 'dĩ 'bā áni rī a'í
kí ụyá ị'badrị gá rī 'bo. 17 Wó ịminí ākónā gā agá na agá
úmgbé, ịmi ifí ịmi drị ādu sī āzila ịmi ụjị ịmi mēlẹti rá
ịminí sī i'dájó alá ru. 18 'Bá āzị ícọ dó sī nīlé la ịmi umbé
ịmi íná na agá cí la ku wó lú ịmí Átẹpi ndrelé ku rī 'i, āzila
ịmí Átẹpi ịjọ idélé ụní-ụní ru rī kí ndrelẹpi rī la ịmi ụfē
nī.

Málí tām̄bajó 'bụ gá rī

(Lúkǎ 12:33-34)

19 “Ìmba málí ịmidrị gá rī kí tǎ ụnókú gá 'dā ku, āngū
ụdđdđ 'bā sī kí mbejọ āzila ị'bā kí sī ukajó kí sī ru iza rá
rī gá āzila āngū ụgụ 'bá 'bā sī kí ụgụjọ rá rī gá ku. 20 Wó
rá la ịmba málí ịmidrị gá rī kí tǎ 'bụ gá, āngū ụdđdđ sī

† 6:13 BỤkụ Ædróná drị āzị rī kí agá ụ'bā sụrụ kí, ụkpō
abe, āzila dǐzā abe mí áni āsịhǎ kóru. Ámīnā.

kí mbejó ku, āzila ī'ba kí sī ukajó sī ru izajó ku rī gá āzila āngū ũgú'ba 'bā sī fijó kí ũgũjó ku rī gá. ²¹ Ā'dusiku āngū málī mídrî 'bā kí sī adrujó rī gá, 'dāá ími ásí la mụ adrulé ala gá.

Tárā ụrụ'ba drị gá rī 'i

(Lúkã 11:34-36)

²² “Mífí ī'di tārā ụrụ'ba drị gá rī 'i, ími mífí drī kí āngū ndre ālá ru, ími ụrụ'ba la adru pírí ule rú. ²³ Wó ími mífí drī kí āngū ndre múké ku, ími ụrụ'ba la adru pírí āngū ìní agá, íjó 'dī sī, āngū ule ími ụrụ'ba gá rī drī dó adru ìní ru, ìní ími ụrụ'ba gá rī 'bā āmbөгō la dó adru íngoní!

²⁴ “Bá āzī icólépi āzī ngalépi āmbogo ịrị kí pálé gá la 'dáyụ. Ī'di ālu rī ngũ ũnzí ī'di āzī rī lē áyụ, jōku ī'di āzī rī ru rá ī'di āzī rī ide-idê. Īmi icó āzī ngalé Ādróná nī āzila séndē ní ku.

Īmi ásí 'bā umvú ku

²⁵ “Íjó 'dī sī, ájọ ĩminî, ĩmi ásí 'bā umvú ídri ĩmi agá rī sī ku, ĩmi ā'du na, ā'du mvụ, jōku ĩmi ụrụ'ba 'bā íjó sī, ĩmi dó ā'du sũ yā rī sī ku. Ídri 'bā íjó adru āmbөгó ru ndē ākónā rá āzila ụrụ'ba 'bā íjó āmbөгó ru ndē bōngó rá rī gá ku yā? ²⁶ Īndre drī āriṅa 'bũ gá 'dī kí, kpẹ́ kí ũri ku, ũkūnā kí vā ku, tra kí ākónā írá gá ku, wó ĩmī Átépì 'bũ gá rī la kí izó nī. Īmi ụrōdrị āmbөгó ru ndē kí rá ku yā? ²⁷ Ā'di ĩmi ĩsélé gá icó sáwā ịdrīlē ālu ídri ī'didrị agá sī u'ájó āzo rú ũrātáná sī rá la nī yā?

²⁸ “Īmi íjó ũrā bōngó sũṅá drī gá ā'du íjó sī yā? Īndre drī ũjó ásé agá 'dī 'bā zoná kí. Nga kí āzī ku, jōku idé kí bōngó ī'baní ku. ²⁹ Wó ájọ ĩminî úpí Sūlūmánī málī ī'didrị wēwē rú 'dī kí sī bōngó ī'di āni ũniyambamba rī ca kí ũnī sī mǎwúwā ũjó 'dī 'badrị kí agá ku. ³⁰ Ādróná drī dó āko ásé agá rī kí ũsũ bōngó sī 'dī 'bā áni, 'dī kí āko adrulépi

ãndrũ cí wó drũsĩ ála kí 'be ãcí gá rĩ kî, Ædróná icó ïmi ũsũlé böngó sī ndě kí rá rĩ gá ku yã, ïmi 'bá ã'ítáná were 'dĩ? ³¹ Ìjọ 'dĩ sī, ïmi ásí 'bã umvú jọjọ la, 'Áma ã'du na yã?' Jọku 'Áma ãndrũ ã'du mvu yã?' Jọku 'Áma ã'du sũ yã?' rĩ gá ku. ³² Wó 'bá Ædróná n̄lẹpi ku 'dĩ kí ìjọ ũrã ãko 'dĩ kí drĩ gá nĩ, ã'dusĩku ïmĩ Átẹpi 'bũ gá rĩ n̄lẹ ãko 'dĩ kí rá rĩ gá rá. ³³ Wó drĩdrĩ rĩ sī, ïndrũ Súrú Ædróná drĩ 'i † ìjọ mgbã ì'didrĩ rĩ kí abe, ãzĩla ãko ãzĩ ïminí l̄l̄l̄ 'dĩ kí pírí ála kí f̄e ïminí ïndĩ. ³⁴ Ìjọ 'dĩ sī, ïmi ásí 'bã umvú ìjọ drũsĩ rĩ kí sī ku, drũsĩ 'bã ásí la mvu ì'di sī cénĩ. Ụ'dú ãlu-ãlu 'bã ìjọ ũnzĩ ca ì'di sī rá.”

7

Ìlì 'bá ãzĩ 'bã ìjọ ku
(Lúkã 6:37-38, 41-42)

¹ “Ìlì ìjọ 'bá ãzĩ drĩ gá ku, Ædróná 'bã l̄l̄ rú v̄a sī ìjọ ïmi drĩ gá ku benĩ. ² Ìdrĩ ìjọ 'bá ãzĩ drĩ l̄l̄ ála v̄a ìjọ ïmidrĩ gá rĩ l̄l̄ ìjọ ïminí l̄l̄l̄ rĩ 'bã vú sī, ãzĩla ãko ïminí ũ'b̄l̄l̄ 'bá ãzĩ ní rĩ ála v̄a ũ'b̄l̄ la ïminí ãkójó ãlu 'dã sī.

³ “Mí ife fú mí ádríp̄i m̄if̄í gá rĩ ndre rá, wó mí icó ásí 'bãlé ũgórókó'bõ ïmi mgbã rĩ m̄if̄í gá rĩ drĩ gá ku ã'du sī? ⁴ Mí icó jọlé la mí ádríp̄i ní, 'Mí ají má ãp̄e m̄iní ãko 'delépi ïmi m̄if̄í gá 'dĩ 'i,' ìsú 'dĩ sī ũgórókó'bõ ãzĩ ïmi m̄if̄í gá 'dãá cí ïngoní-ïngoní ru? ⁵ Ìmi 'bá ru 'bãlépi ïn̄l̄ ìjọ cé 'dĩ! Drĩdrĩ la mí ãp̄e ũgórókó'bõ ïmi mgbã rĩ m̄if̄í gá rĩ ráká ìjọ 'dĩ sī, mí dó sī ãngũ ndre ãlá ru ife fú mí ádríp̄i m̄if̄í gá rĩ ãp̄ejó ïndõ.

† 6:33 súrú Ædróná drĩ ì'di ũkpõ Ædróná drĩ ì'di 'bã sī 'bá pajó rĩ 'i.

⁶ “Ífě ãko ídétáná ru Ādróná nî rî kí ùcogo 'baní ku, ìmi u'bé nǎlî ìmidrî ãjě rú rî kí ìzōgó 'baní ku. Īdrî idé la 'dî 'bā áni yā áni, kí kí atu pá sî rá, āzila kí ru uja ìmi uclé. * ”

Zìtáná zijó, ãko ndrũjó, kějítì pājó

(Lúkã 11:9-13)

⁷ “Ízi, ála ìminí fě la rá, ìndrũ ìmi ìsù la rá, āzila ìpā kějítì ála ìminí nzî la rá. ⁸ Ā'dusìku 'bá píri zìlépi la rî ní ála fě la rá, 'bá ãko ndrũlépi rî la ìsù la rá, āzila ála kějítì nzî 'bá pǎlépi la rî ní rá.

⁹ “Bá ìmi drîdrînjî gá ngótì ì'didrî drî íná a'í, ì'di ì'diní írã fě rî ã'di 'i? ¹⁰ Jòku drî ì'bì a'í, ì'di ì'diní ìnî fě rî ã'di 'i? ¹¹ Wó ìmi gápi 'bá ùnzì 'dî, ìdrî nî anzì ìmidrî gá rî 'baní ãko múké rî kí fě sî cé, ìmî Átèpi 'bũ gá rî ícò ìminí ãko múké rî kí fělé 'bá ì'di zìlépi rî 'baní ndē rá ku yā! ¹² Íjò 'dî sî, íjò píri ìminí lělé 'bá 'bā idé vâ kí ìminí rî kí, lě ìmi idé kí 'bá 'baní 'dî 'bā áni, 'dî íjò āzítáná 'bā jolé āzila nábî abe rî.

Kějítì síríná rî āzila mgbo rî

(Lúkã 13:24)

¹³ “Ífi kějítì síríná rî gâ sî, ā'dusìku kějítì mgbo āzila gērî wòdò 'dî ì'di gērî mujó ìlìkìnjá gá rî āzila 'bá mùlépi ala gâ sî rî kí ù'bí ru. ¹⁴ Wó kějítì síríná āzila gērî ìzíná rî ì'di gērî sî mujó ídri gá rî 'i, 'bá werená kí ìsù la nî.

¹⁵ “Ìmi adru mìfí trũ nábî ìnzò rú 'dî kí sî. Kí amú ìmi rú 'dòlé ãmvé ãmvélé ru kábìlò áni, wó agálé kí ùbògũ ùmbá la kî. ¹⁶ Ìmi kí nî ífi ì'bā kí kalé rî sî. 'Bá āzì wòmbē àtìlépi ìlá uru 'bá gá jòku úlúgò āka àtìlépi úcìkì uru 'bá gá la cí yā? ¹⁷ Cécé ãlu 'dî 'bā áni, ife múké rî la ífi múké rî

* ^{7:6} ífě íjò mgbā úrindí drî gá rî 'bá míní nîlé rá ícò kí ùròdrî la nîlé ku vúlé vúlé ru kí vâ sî míní ùcōgò fě rî 'baní ku.

ka, wó ife ūnzí rĩ la ífí ūnzí rĩ ka áyū. ¹⁸ Ife múké rĩ ka ífí ūnzí la ku, āzila ife ūnzí rĩ ka ífí múké la ku. ¹⁹ Ife pírí ífí múké rĩ kalépi ku rĩ ála ga la vū gá, ála 'be la ācǐ gá. ²⁰ Īmi kí nǐ ífí ĩ'bā kí kalé rĩ sī.

²¹ “Adu ru 'bá pírí áma umvelépi Úpí, Úpí 'dĩ kí nga filé Súrú Ādróná drĭ agá la ku, wó rá la 'bá ĩjọ má Átépí 'bũ gá rĩ 'bā ĩlélé rĩ kí idélépi rĩ 'i. ²² 'Bá wēwē rú kí amú má rú 'dólé, ú'dú ĩjọ ĩjọ 'dā sī kí jọ la mání, ‘Úpí, Úpí! Īmi rú sī āma ūlū ándrá ĩjọ Ādróná drĭ gá rĩ, ĩmi rú sī āma adro ándrá úrǐndí ūnzí kí āzila āma idé ándrá tálí wēwē rú kí.’ ²³ 'Dā vúlé gá ma dó jọ la ĩ'baní tondọ, ‘Ánǐ ĩmi ku. Īmi ĩdā ĩmi áma aga gá 'dā rá, ĩmi 'bá ĩjọ ūnzí idélépi 'dĩ.’

'Bá ūndūwā rú āzila ūndūwā rú ku jó sĭlépi rĩ kí

(Lúkǎ 6:47-49)

²⁴ “Ījọ 'dĩ sī, 'bá pírí ĩjọ mádrĭ rĩ kí arelépi āzila 'bālépi ídétáná agá rĩ 'dĩ cécé 'bá ūndūwā rú jó ĩ'didrĭ sĭlépi írā drĭ gá rĩ áni. ²⁵ Uzogó 'dĭ rá ĩyí gá kí rá, ālúkúkú li rá, uzogó co jó 'dā rá, jó 'dā a'dé ku, ā'dusĭku jó 'dā 'bā bōrō ĩndú sĭjọ írā drĭ gá rĩ sī. ²⁶ Wó 'bá pírí ĩjọ mádrĭ kí arelépi rá āzila kí 'bālépi ídétáná agá ku rĩ ají kí ru 'bá ūndūwā kóru jó sĭlépi cínákí drĭ gá rĩ be. ²⁷ Uzogó 'dĩ rá, ĩyí gá kí rá, āzila ālúkúkú li rá, āzila uzogó co jó 'dā rá āzila jó 'dā a'dé rá á'déngá la ĩ'dĩ ĩjọ āzǐ āmbógó la.”

²⁸ Yésū la mu ĩjọ 'dĩ kí delé jọ agá 'bo, 'bá ū'bí ũsū kí ũsū-ũsū ímbátáná ĩ'didrĭ kí sī, ²⁹ ā'dusĭku ímbátáná ĩ'didrĭ kí ũkpó trū adru kí imba'ba āzítáná Mūsā drĭ kí imbálépi rĩ kí áni ku.

8

Yésū adrí 'bá ārí 'bā nalé rá rĩ
(Mǎrǎkō 1:40-45; Lúkǎ 5:12-16)

¹ Yēsũ la mu asílé 'bé drĩ gálé vũrú 'dólé 'bo, 'bá wẽwẽ rú a'dé kí vú la gâ sí. ² Ágóbí āzĩ ārĩ 'bā nalé rá la amú ĩ'di rú, tĩ āja ĩ'di drĩlé gá āzĩla jọ ĩ'diní, “Āmbógó, ídrĩ lě la rá, mí icó áma adrílé rá.”

³ Yēsũ su drĩ ĩ'di rúlé āzĩla aló dó sí ágóbí jọ ĩ'diní, “Álě rá. Mí adru alá ru.” Cọtĩ ārĩ ukó rá. ⁴ 'Dáá Yēsũ jọ ĩ'diní, índre lě ilũ íjọ 'dĩ 'bá āzĩní ku. Wó ímu ími ụru 'bá i'dalé átáló ídétáná idélépi rĩ 'banĩ, āzĩla ífě āko ándrá fětáná ru Músā 'bá azílé 'bá ārĩ 'bā nalé adrílépi rá rĩ 'baní sí íjọ vú nzejó rĩ ĩ'badrĩ.

Á'ítáná āmbógó āsíkārĩ túrú ālu 'bá Rùmĩ gá rĩ drĩ
(Lúkã 7:1-10)

⁵ Yēsũ la mu filé Kāpěřēnāwũmĩ gálé 'bo, ágóbí āzĩ āsíkārĩ túrú ālu drĩlé gá rĩ amú āzākoma zílé ĩ'didrĩ. ⁶ Jọ ĩ'diní, “Úpí, mâ átí'bó āyánĩ rú, la ru vũrú gbóló sí gálé 'dā, ĩ'di āzá āmbógó la ta.”

⁷ Yēsũ jọ ĩ'diní, “Ma mu ĩ'di adrílé rá.”

⁸ Ágóbí āsíkārĩ túrú ālu 'bā āmbógó ru rĩ umvi, “Āmbógó, ífě míní ùcōgō íni ku, icó míní afíjọ mádrĩ jọ agá 'dólé ku. Wó íjọ lú íjọ tĩ sí átí'bó mádrĩ dó sí adrí rá. ⁹ Wó ma mâ ngá 'bá āzítáná pálé gá la, āsíkārĩ áma pálé gá la kí vâ cí. Ádrĩ jọ la 'dĩ ní, ímu ĩ'di mu rá, āzĩla āzĩ 'dā ní, mí amú, ĩ'di amú rá. Ádrĩ jọ la átí'bó mádrĩ ní, 'ba idé íni ĩ'di idé la rá.”

¹⁰ Yēsũ la mu íjọ jolé 'dĩ arelé, ũsũ-ũsũ āzĩla jọ 'bá ĩ'di vú ābílépi 'dĩ 'baní, “Ma ĩminí íjọ mgbá jọ, má isũ drĩ 'bá āzĩ ā'ítáná āmbógó trũ 'dĩ 'bā áni la āngũ İsrayílĩ drĩ agá 'dā ku. ¹¹ Ájọ ĩminí 'bá wẽwẽ rú kí amú angájó ĩtú 'bā agá agálé ru, āzĩla ĩtú 'bā 'de agálé ru kí dó ri vũrú ũmũ nalé İbrahimũ trũ, İsákā trũ, āzĩla Yākó'bō abe Súrú 'Bũ gá rĩ agá. ¹² Wó 'bá Súrú Ādróná drĩ 'bā 'dípika

rú rī kí ála kí u'bé āmvé āngū ìnì rī agá, āngū 'dā gá 'dāá áwáná āzila sí naná la adru nī.”

¹³ Yēsũ jọ dó āmbógó āsíkárī drīlẹ́ gá rī nī, “Ímụ vúlélé, ìjọ́ míní ā'ílẹ́ rī la ru idé tá míní lẹ́lẹ́ rī 'bā áni.” Cọtị āmbógó 'bā átí' bô adrí dó sáwā 'dā sī rá.

Yēsũ adrí 'bá wěwě rú kí

(Mārákō 1:29-34; Lúkā 4:38-41)

¹⁴ Yēsũ la mụ affilé Pétērō drīko gá 'dōlẹ́ 'bo, ìsụ́ Pétērō 'bā ìdrá la drī cị agá āyání sī ụrụ' bā la ko sī tịrị-tịrị. ¹⁵ Yēsũ arụ ì'didrí gá 'dā āzila āyání a'be ì'di rá, imbá ru ụrụgá 'dó íyóná iyólẹ́ ì'diní.

¹⁶ Índrō la mụ acalé 'bo, 'bá ají kí Yēsũ rú 'dōlẹ́ 'bá ì'bā áni āyání rú ùvì ndú-ndú úrindí ùnzí trū rī kí wěwě rú. Yēsũ jọ lú ìjọ́ tị sī á'dùsì úrindí ùnzí 'bá kí agá rī fū kí rá āzila adrí 'bá āyání rú rī kí pírí. ¹⁷ Ìjọ́ 'dì idé ru íni la ìjọ́ nábí Ísáyā 'bā sílẹ́ rī 'bā idé ru ì'di 'bā kẹ́jị gá ándá bení.

“Dụ ùcōgō āmadrị rī kí rá

āzila 'dụ āyání āmadrị kí rá.” †

Ājẹ́ sī Yēsũ vú bījó rī

(Lúkā 9:57-62)

¹⁸ Yēsũ la mụ 'bá ũ'bí ru tralépi ì'di andre gá 'dī kí ndrelé, fẹ́ āzítáná 'bá ì'di 'bā imbálẹ́ 'dī 'baní sī zajó mīrī 'bā 'á 'dā sī. ¹⁹ Cọtị ímbápi āzítáná imbálépi rī amụ ì'di rú 'dōlẹ́ jọ ì'diní, “Ímbápi, ma ími vú bī kpere āngū mī sī mụjọ́ rī gá.”

²⁰ Yēsũ umvi ì'diní, “Ūbálígó kí 'bā 'bụ́ kí cí, āzila āríná 'bụ́ gá 'dī 'bā jōrōvū kí cí, wó Ngótí 'Bádrí 'bā āngū sī ru lajọ́ sī drīkā átījọ́ la 'dáyụ.”

† 8:17 Ísáyā 53:4

²¹ 'Bá Yēsũ 'bā imbálé la āzī jō ī'diní, “Āmbógó, mí aji ágō wúlé mụlé má átépi ịsĩlé ráká.”

²² Wó Yēsũ umvi ī'diní, “Mí ābī áma wú, mí a'be 'bá drālépi úrínđí agá rá rĩ 'bā ịsĩ kí 'bá ī'ba āni drālépi rá rĩ kí nĩ.”

²³ Yēsũ tụ dó filé í'bó agá āzĩla 'bá ī'di 'bā imbálé rĩ 'de kí dó ī'di wú gā sī. ²⁴ Gbōgbō ālúkúkũ ũkpó la í'dó lilé, mĩrĩ agá 'dāá ịyí í'dó ru gbālé í'bó agá, í'dó dó sī 'delé ịyí ịndụ, wó Yēsũ 'dĩ sī ụ'dụ gá. ²⁵ 'Bá ī'di 'bā imbálé rĩ ko kí dó drĩ mụlé í'di rùlé í'di ingalé, jō kí ī'diní, “Úpí, ípa āma 'i. Āma úgólé ịmvúlé 'dō fò!”

²⁶ Yēsũ umvi ī'baní, “Ími 'bá ā'itánâ trũ werenjá 'dĩ, ími u'á ụrĩ sī ā'du ịjọ sī yā?” Angá dó ụrụgá, za ālúkúkũ drĩ gá ịyí ungalépi tũlātũlā rĩ be sī kí atriјó. Cọtị āngũ ịgbe dó ndrú.

²⁷ 'Bá píri u'á kí ụsũtáná sī, ụzị kí ru kí drĩdrĩnĩ gá, “'Bá 'dĩ āmbā rĩ gá ā'di 'i? Ālúkúkũ 'bā tị la arejọ ịyí ungalépi 'dĩ abe rá 'dĩ!”

Yēsũ adró úrínđí ũnzí 'bá ịrĩ kí agá

(*Mārákō 5:1-20; Lúkā 8:26-39*)

²⁸ Yēsũ la mụ zalé mĩrĩ gá 'á āngũ umvelé Gādārā rĩ gá, āgọbị ịrĩ u'alépi ịnadrĩ kí drĩdrĩnĩ gá la āfũ kí amúlé í'di rú 'dólé. Āgọbị 'dĩ kí úrínđí ũnzí kí agá cí, kí ũmbā rú, ā'ị kí 'bá āzíní alijọ gēřĩ 'dā gā sī ku. ²⁹ Za kí ụ'dúkọ ụrụgá sī, “Ādróná Ngópị, ílě āma rú ā'du yā? Mí amú āmaní cāndí fělé 'dĩ sī ụ'dụ la acá drĩ ku rú yā?”

³⁰ Kí drĩdrĩnĩ gá ịzōgó ũ'bí la kí ịrĩ na agá āni rú kí andre gá 'dāá. ³¹ Úrínđí ũnzí 'bā kí māmálá Yēsũ rú, “Ídrĩ āma adró āmvé rá, ípě āma tị ịzōgó ũ'bí 'dā kí agá.”

³² Yēsũ jō ī'baní, “Ímụ.” Āfũ kí dó mụlé filé ịzōgó kí agálé. Ịzōgó ũ'bí 'dĩ kpě kí rĩ cělé 'bé 'bā āngũ cíkíkíkí 'dā gā sī u'delé ịmvúlé mĩrĩ agálé ũdrálé rá. ³³ Āgọbị ịzōgó kí

ucélépi rĩ apá kǐ rá cĕlé táwũnĩ agâlê mụlê ǐjọ pírí ru idélépi rĩ kǐ vú nzelé, ǐjọ ru idélépi agọbị úrındí ũnzí trũ rĩ 'ba rụ rĩ abe. ³⁴ ǐjọ 'dĩ sǐ, 'bá pírí táwũnĩ agá rĩ fũ kǐ dó mụlê Yĕsũ rụlê, āzıla kǐ dó mụ ǐ'di ndrelé 'bo, 'bā kǐ māmálá Yĕsũ rụ sǐ āngũ ǐ'badrĩ gá rĩ a'bejọ rá.

9

Yĕsũ adrí 'bá ācá trũ rĩ rá
(Mārákō 2:1-12; Lúkā 5:17-26)

¹ Yĕsũ tų dó filé ǐ'bó agâ sǐ zajọ táwũnĩ ǐ'di 'bā sǐ u'ájọ rĩ gá. ² 'Bá āzǐ ají kǐ ágọbị āzǐ ācá trũ la ǐ'di rụ 'dólé, la ru bírĩsǐ drĩ gá. Yĕsũ la mụ ā'ítáná 'bá 'dĩ 'badrĩ ndrelé 'bo, jọ 'bá ācá trũ rĩ nĩ, “Mā ngótĩ, ǐmi ásǐ 'bā adru ũkpó ru, ǐjọ ũnzí mídrĩ kǐ útrũ kǐ rá.”

³ ǐmbá'bá āzítáná Mụsā drĩ kǐ ǐmbálépi rĩ 'bā āzǐ jọ kǐ, “Ágọbị 'dĩ la Ādróná u'dá.”

⁴ Yĕsũ nĩ ǐjọ ǐ'bā kǐ ũrālê kǐ agâlê rĩ kǐ rá, ǐjọ 'dĩ sǐ, jọ ǐ'baní, “ǐmi ǐjọ ũnzí 'dĩ kǐ ũrā ǐmi ásǐ gâlê ā'du sǐ yā? ⁵ ǐjọ ǐngō ańmátrĕ rú la nĩ yā, jọjọ la, ‘ǐjọ ũnzí mídrĩ kǐ útrũ kǐ rá rĩ 'i' jọku jọjọ la, ‘Mí angá ụrụgá āzıla ǐmụ rĩ 'i yā?’ ⁶ Wó ǐjọ 'dĩ dó fĕ ǐmi dó sǐ nĩ la Ngótĩ 'Badrĩ 'bā ũkpō cí ũnọkụ drĩ gá 'dā sǐ ǐjọ ũnzí trũjọ.” Yĕsũ jọ dó 'bá ācá trũ rĩ ní, “Mí angá ụrụgá, ǐ'dụ mĩ bírĩsǐ āzıla ǐmụ lícọ gá.” ⁷ Ágọbị angá dó āzıla mụ dó lícọ gá. ⁸ 'Bá wĕwĕ rú 'dĩ kǐ mụ ǐjọ ru idélépi 'dĩ kǐ ndrelé, u'á kǐ ũrĩ sǐ, āzıla ịcụ kǐ dó Ādróná ũkpó 'dĩ 'bā áni rĩ fĕlépi 'bání rĩ 'i.

Yĕsũ 'bā Mátáyō umvejọ rĩ
(Mārákō 2:13-17; Lúkā 5:27-32)

⁹ Yĕsũ a'be dó āngũ 'dā rá, ǐ'di 'bā mụ agá ací trũ, ndre 'bá āzǐ mụsórō tralépi la umvelé Mátáyō 'i ri angá āngũ sǐ

mũsórō 'bejó rĩ gá 'dǎá. Yēsũ jō ĩ'diní, “Mí ābĩ áma vú.”
Mātáyō angá Ƴrũgá āzĩla 'de dó vú la gá sī.

¹⁰ Íjō 'dǎ kí ũngúkú gá, Yēsũ kí ākónā na agá Mātáyō drĩ jó agá. 'Bá wēwē rú mũsórō tralépi 'dĩ kí 'bá Íjō ũnzĩ idélépi 'dĩ abe amũ kí ākónā nalé Yēsũ trũ āzĩla 'bá ĩ'di 'bā imbálé 'dĩ kí abe. ¹¹ 'Bá Fārisáyĩ rú rĩ kí mụ Íjō ru idélépi 'dĩ kí ndrelé, zĩ kí 'bá Yēsũ 'bā imbálé rĩ kí, “Ímbápi ĩmidrĩ gá rĩ la ākónā na 'bá mũsórō tralépi āzĩla 'bá ũnzĩ 'dĩ kí abe ā'du Íjō sī yā?”

¹² Yēsũ la mụ Íjō 'dĩ arelé 'bo, umvi ĩ'baní, “Bá āyānĩ kóru rĩ lē dākītárĩ ku, wó rá la 'bá āyānĩ rú rĩ 'i. ¹³ Wó ĩmụ Íjō mánĩ jolé 'dĩ 'bā ífĩ ndrũlé, ‘Álě ásĩ ĩgbē adru ídétánjá ku.’ † Ā'dusĩku má amũ 'bá ālá rĩ kí umvelé ku, wó 'bá ũnzĩ rĩ kí.”

Ākónā naná gājó sī Ādróná zĩjó rĩ
(Mǎrǎkō 2:18-22; Lũkǎ 5:33-39)

¹⁴ 'Bá Yōhánā 'bā imbálé 'dĩ amũ kí Yēsũ rú 'dólé āzĩla zĩ kí ĩ'di, “Āma 'bá Fārisáyĩ rú rĩ abe āgā íná nalé úmgbé sī Ādróná ā'Íjō, wó 'bá mínĩ imbálé 'dĩ gá kí 'bāngá íná naná sī Ādróná ā'Íjō rĩ ku íngonĩ ru?”

¹⁵ Yēsũ umvi ĩ'baní, “Āmũ Ízĩgó drĩ 'bā kí drĩ adru agá ĩ'di andre gá 'dĩ, a'be āmũ kí u'álé āko āzĩ naná kóru ku, Ízĩgó 'bā adru agá ĩ'ba abe cí rĩ sī kí awá rá yā? Wó ú'dú āzĩ la amũ lé 'dĩ, ála mụ Ízĩgó 'dùlé ĩ'ba rú 'dǎ rá, āzĩla 'dǎ dó ĩ'bā kí íná gājó najó rĩ 'i.

¹⁶ “Bá āzĩ ícó bōngó ú'dĩ rĩ Ƴrũ 'bá gá úkō la āsílé sī ũku rĩ ĩgbějó la ku. Drĩ kí idé la 'dĩ 'bā áni, údrĩ bōngó ũjĩ 'bo ĩ'di ru isé ĩzĩ ru, ũku 'dǎ la asi ú'dĩ 'dǎ 'bā isénjá sī rá, ĩ'di fē āngũ lũlépi mgbō rĩ la ru nzĩ ĩ'dĩ. ¹⁷ 'Bá āzĩ ícó wáyĩnĩ ú'dĩ rĩ tólé wáyĩnĩ 'bā íníríkó ũku rĩ agá ku, wáyĩnĩ la dra ala

† 9:13 Hōsýā 6:6

gâlê ĩ'di íniríkó asi rá ã'dusĩku icó ru nzâlê ĩ'dĩ ku. Wáyĩní la asu rá ãzĩla íniríkô la kpě rá. Ījô 'dĩ sī, wáyĩní ú'dí rĩ lě útō ĩ'di íniríkó ú'dí rĩ agá kí sī ru tãmba ĩrĩ trá.”

Āmbógó Yáyĩrō ĩzẹpì kí ũkú Yẹsũ 'bã bõngó tị alólẹpì rĩ be

(Mǎrǎkô 5:21-43; Lúkǎ 8:40-56)

¹⁸ Yẹsũ 'bã drĩ ĩjô 'dĩ kí jô agá 'dâ, 'bá 'bá drĩ celẹpì Yāhúdĩ 'bã āni la amú ĩ'di rú 'dólé, tị aja vŭrú drĩlẹ la gá, āzĩla jô ĩ'diní, “Mā ĩzẹpì drã rá ú'dĩ'da, mí amú mụlẹ ími drĩ 'bālẹ drĩ la gá ĩ'di dó sī adrí benĩ.”

¹⁹ Ījô 'dĩ sī, Yẹsũ angá dó mụlẹ ágóbĩ 'dĩ be āzĩla 'bá ĩ'di 'bã imbálẹ 'dĩ bĩ kí dó vú la.

²⁰ Wó íni 'dĩ ũkú āzĩ ārĩ 'bã rajó ĩ'di ụrụ 'bá gá ílì mụdrĩ drĩ ĩrĩ la apí ru Yẹsũ 'bã ũngúkú gâ sī āzĩla aló Yẹsũ 'bã bõngó tị. ²¹ Ūkú 'dĩ 'bã ĩ'di ásĩ gâlẹ, “Ádrĩ lú bõngó la aló á'dũsĩ, ma adrí rá.”

²² Yẹsũ uja ru āzĩla ndre ũkú 'dĩ 'i, jô ĩ'diní, “Mā ĩzẹpì, ími ásĩ 'bã umvú ku ā'itáná mídrĩ fě míní adrílẹ nĩ.” Cọtì ũkú adrí sáwã 'dã agá rá.

²³ Yẹsũ la mụ calẹ āmbógó 'bá drĩ celẹpì rĩ drĩ lícọ gâlẹ ndre 'bá úngó ngolẹpì drã tị gá āzĩla 'bá ru usalẹpì 'dĩ kí abe, ²⁴ Yẹsũ jô ĩ'baní, “Bá pírí 'bã fũ kí āmvé, ĩzóná ĩmbíráná 'dĩ drã ku, ĩ'di íni ú'dũ ko.” 'Bá pírí gụ kí dó Yẹsũ gũgũ. ²⁵ 'Bá pírí kí dó mụ āfùlẹ āmvé 'dólẹ 'bo, fi dó jó agâlẹ, arú dó ĩzónâ drĩ gá 'dâ, āzĩla ĩzónâ angá dó ụrugá. ²⁶ Ījô 'dĩ iré ru āngũ 'dã agá pírí.

Yẹsũ adrí 'bá ĩrĩ mịfí kóru rĩ 'bã mịfí kí rá

²⁷ Yẹsũ la mụ āngũ 'dã a'belẹ 'bo, āzĩla ĩ'di 'bã mụ agá ací trũ, 'bá ĩrĩ mịfí kóru la ābĩ kí ĩ'di vú úzánâ trũ, “Dāwúdĩ ngópì, mí andré āma ízákĩzã.”

28 Yēsũ la mu filé jó agâlé 'bo, 'bá ãrĩ mĩfĩ kóru 'dã amú kí kpere ã'di rú 'dölé, zì kí, “Ìmi ãrĩ má icó ìmi mĩfĩ kí nzĩlé rá yã?”

Umvi kí, “Dĩ 'bã áni, Úpí.”

29 Yēsũ aló ã'bã mĩfĩ kí, ãzĩla jó ã'baní, “Bã idé ru ìmi rú cécé tá ìminí ã'ĩlé rĩ 'bã áni,” 30 ãzĩla mĩfĩ la nzĩ kí dó ru rá. Yēsũ itré kí ùkpó ru jó, “Ìndre 'bá ãzì 'bã nĩ jō ãjō 'dĩ ku.” 31 Wó 'bá 'dĩ 'bã kí fũ agá ãmvélé mu kí ãjō 'dĩ iré trũ drĩ gá drĩ gá ãngũ 'dã agâ sĩ pírí.

Yēsũ adrí 'bá ãjō jolépi ku rĩ

32 'Bá 'dĩ 'bã kí fũ agá ãmvélé, ájí Yēsũ rú ágóbí ãzì úrindí ùnzí trũ mĩfĩ kóru ãzĩla ãjō jolépi ku la. 33 Yēsũ la mu úrindí ùnzí ala gá rĩ adrolé ãmvé 'bo, 'bá ãjō jolépi ku rĩ ã'dó dó ãjō jolé. 'Bá ù'bí 'dã pírí ùsũ kí ãjō Yēsũ 'bã idélé 'dĩ sĩ ùsũ-ùsũ zì kí, “ãjō 'dĩ 'bã áni la idu idé jō drĩ ru ãngũ Ìsìrayĩlĩ drĩ agá ku.”

34 Wó 'bá Fãrísáyĩ rú rĩ jó kí, “ã'di úrindí ùnzí kí adro ùkpó ùpí úrindí ùnzí 'badrĩ sĩ.”

Yēsũ ndre 'bá 'bã ízákĩzã

35 Yēsũ mu ácĩ trũ táwũnĩ ãzĩla tǒrómé pírí kí agâ sĩ, 'bá kí imbá trũ ãngũ ãdróná ãnzĩjō rĩ kí agâ sĩ, ãjō mgbã Súrú ãdróná drĩ ùlũ trũ ãzĩla 'bá kí adrí trũ áyãní ndú-ndú kí abe. 36 Yēsũ la mu 'bá ù'bí 'dĩ kí ndrelé 'bo, ãjō 'dĩ fi ásí la gá ãzá-ãzá, ã'dusíku ãndě kí rá ãzĩla kí ùkpó kóru, ã'bã kí adrujó cécé kãbílō ru irélépi 'bá kí ucélépi rĩ kóru rĩ áni rĩ sĩ. 37 Yēsũ jó dó 'bá ã'di 'bã imbalé rĩ 'baní, “Ákónã ka rá wó 'bá kí ùkũnãlépi rĩ kí were rú. 38 Ìzì Úpí ãkónã fělépi kalépi rĩ tì gá, sĩ 'bá ãzì ngalépi rĩ kí tì pějō ãkónã ùkũnãjó ámvú agâlé.”

10

Yésũ 'bā ũpigoŋa i'didri mụdrị 'dī kí tị pějọ rĩ
(*Mārākō 3:13-19; Lúkã 6:12-16*)

¹ Yésũ umve 'bá i'di 'bā imbálé mụdrị drị ãrĩ 'dī kí i'di rú 'dölē āngũ ālu gá āzila fě i'baní ũkpó sī úrindí ũnzí kí adrojó āzila āyání ũví ndú-ndú kí adrijó ãndĩ.

² 'Dī kí ũpigoŋa i'didri mụdrị drị ãrĩ 'dī 'bā rú kí: drĩdrĩ rĩ Sĭmónĩ (Yésũ 'bā umvelé Pétērō 'i rĩ) kí ádrípĩ Āndēriyā be, Yākó'bō Zībídáyō 'bā ngópì kí ádrípĩ Yōhánā be, ³ Fílípō 'i, āzila Bārītōlómáyō 'i, Tómāsĩ 'i, āzila Mātáyō mūsórō tralépi rĩ 'i, Yākó'bō Ālifáyō ngópì 'i, āzila Tādáyō 'i ⁴ Sĭmónĩ angalépi amụti 'bá ā'dí 'dīléri lějọ adrujọ 'bá Rúmĩ rú rĩ kí pálé gá ku rĩ 'i āzila Yúdāsĩ Īsĩkāríyótĩ i'di 'bā mélé mbelépi rĩ 'i.

⁵ 'Bá mụdrị drị ãrĩ 'dī kí Yésũ pē kí tị āmvêlé jọ i'baní, "Lē ãmụ 'bá Yāhúdĩ rú ku 'dī kí drĩdrĩnjĩ gá sī jōku tawũnjĩ 'bá Sāmāriyā rú 'dī 'badrĩ kí agā sī ku. ⁶ Rá la ãmụ kábīlō Īsīrayílĩ rú āvīlépi rá 'dī 'bā rú. ⁷ Īminí mụ agá, ãmụ ãjọ 'dī ũlũ trũ, 'Súrũ Ādróná drị gá rĩ dó ãni rú.' ⁸ Īmi adri 'bá āyání rú rĩ kí, ãmi inga 'bá dralépi rá rĩ kí ídri. Īmi adri 'bá ārĩ 'bā nalé rá 'dī kí, ãmi adro úrindí ũnzí 'bá kí agá rĩ kí. Úfě ãminí Īsálĩ ifě vā 'bá 'baní Īsálĩ. ⁹ Ī'dụ gólūdĩ, sílívā, jōku sílínjí ífí-ífi ru la kí ãmi jábā gá ãndĩ ku, ¹⁰ Ī'dụ júrúwā ācĩ ãni la ku, ãmi ādrō bōngó ku, jōku n̄lā āzila túré ku. 'Bá āzĩ ngalépi rĩ lē úfě i'diní ākónā nalé rá.

¹¹ "Tawũnjĩ āmbógó jōku āngũ ãmi sī fijó rĩ agá, ãmi ãsụ jō 'bá icólépi ãmi a'ílépi u'ájó i'didriko gá la, ãmi u'á i'didriko gá 'dāá kpere ãmi drĩ ko agá. ¹² Īminí fi agá lícọ agalé, ãjọ 'bá ala gá 'dāá rĩ 'baní ásĩ Īgbě 'bā adru ãmi abe. ¹³ 'Bá lícọ 'dā agá rĩ drĩ kí ãmi a'í rá, ásĩ Īgbě ãmidri gá rĩ 'bā ace 'dāá, wó drĩ kí ãmi a'í ku, ásĩ Īgbě ãmidri gá rĩ

la ru uja vúlé ĩmi rú 'dólé. ¹⁴ 'Bá āzī drī kí ĩmi a'í ku jōku drī kí íjō ĩminí jolé rī ā'í ku, ĩmi utú pútrú ĩmi pá gá rī ĩminí lícō jōku táwũnĩ 'dā a'be agá. ¹⁵ Ájō ĩminí íjō mgbā, ú'dú Ādróná 'bā drúzí íjō líjō rī ũcōgō āngū 'dā drí gá rī la ũcōgō 'bá ándrá Sōdómū gá Gōmórā be rī 'badrí kí ndě rá.

Cōcójá drúzí amúlépi rī

(Mārākō 13:9-13; Lúkā 21:12-17)

¹⁶ “Īndre drī ma ĩmi tị pē cécé kābīlō kí áni u'ájō ũbōgũ kí drīdrījī gá. Íjō 'dī sī, ĩmi adru ũndūwā rú ĩnĩ áni āzila íjō kóru āmámū áni.

¹⁷ “Īmi adru mífí trū, 'bá 'bā íjō sī, kí ĩmi agū āngū sī kēsī jojó rī gá kí ĩmi co ĩ'bā āngū Ādróná ĩnzjījō rī kí agá. ¹⁸ Áma íjō sī ála mụ ĩmi agulé ũ'bílé 'bá 'bá drī celépi 'dī kí drīlé gá ũpi kí abe, sī íjō mgbā rī vú nzejó ĩ'banī āzila 'bá Yāhūdī rú ku 'dī abe. ¹⁹ Drī kí ĩmi rụ rá, ĩmi ásí 'bā umvú ĩmi ĩ'banī ā'du 'bā íjō jō yā rī sī ku, jōku ĩmi íjō jō ĩ'banī íngoní yā rī sī ku. Ādróná la ĩmi ā'du íjō jō yā rī fē sáwā 'dā sī nī, ²⁰ ā'dusiku adru ĩmi íjō jō ĩmi 'i la ku, wó Úrindí ĩmī Átépi drí gá rī la mụ íjō jolé ĩmi agā sī nī.

²¹ “Ádrípì la ádrípì mélé mbe ĩ'di 'dijó káyī, átépi kí ngópī be, anzì kí angá trụ 'bá kí tịlépi rī kí drī gá, āzila kí kí fē 'dilé káyī. ²² 'Bá pírí kí ĩmi ngũ ũnzí ā'dusiku áma íjō sī, wó 'bá pá tulépi ũkpó ru kpere āsījā gá rī ála ĩ'di pa rá. ²³ Údrī ĩmi ĩcōcōjā táwũnĩ āzī rī gá, ĩmi apá āzī rī gá. Ma ĩminí íjō mgbā jō ĩmi icó táwũnĩ Ísīrayílī gá 'dī kí delé acíjō ala gā sī pírí ku, kpere ú'dú Ngótí 'Bádrí 'bā acá agá.

²⁴ “'Bá imbálé imbā rī ndě ímbápì ĩ'didrī ku, ātí'bó adru āmbógó ru āndānī úpí ĩ'didrī drīlé gá ku. ²⁵ ĩ'di múké 'bá imbálé imbā rī ní acájó cécé 'bá ĩ'di imbálépi rī áni, āzila

ãtí' bó ní acájó cécé úpí ì'didrî áni. Údrî 'bá lícó 'bã drîlẹ ru rî umve Bẹlĩzẹbúlũ, 'bá lícó 'dã agá rî kí umve dó kí ndě 'dĩ rá rî gá ku yã?

²⁶ “Lě ìmi idé kí sī ũrĩ sī ku. Āko āzĩ ru zĩlẹpi zĩ-zĩ 'baní mụlẹ i'dalé ku la 'dáyụ, jòku āko a'bólé a'bô rĩ kí ála kí drĩ gá ìjọ nĩ rá. ²⁷ Ìjọ mání jolẹ ìminí āngū ìnị agá rĩ ìnze vú la āngū ule agá, ìjọ ìminí arelé yòkólé sī rĩ, ìmi iwá la jó drĩ gá. ²⁸ Ìmi idé ũrĩ sī 'bá ụrụ' bá 'dĩ 'dìlẹpi áyụ wó icólẹpi úrindí 'dìlẹpi ku 'dĩ kī sī ku. Be la rá la ìmi idé ũrĩ sī Ādróná ụrụ' bá kí 'dìlẹpi úrindí be ācì ukólẹpi ku rĩ agá rĩ sī. ²⁹ Ícọ āriṅa nírí ìrĩ kí ìtũndálé ājẹ were sī ku yã? Wó ālu la 'bã āzĩ icó a'délé vũrũ Ādróná 'bã lětánâ kóru ku. ³⁰ Āzĩla drĩ' bí ífí ìmi drĩ gá 'dĩ kí nĩ kí káláfe rá. ³¹ Ìjọ 'dĩ sī, ìmi idé ũrĩ sī ku, ìmi ājẹ āmbógó ru ndě āriṅa ũ' bí 'dĩ kí rá.

³² “'Bá áma i'dalẹpi 'bá kí drĩlẹ gá rĩ, ma vâ mụ ì'di i'dalé mâ Átẹpi 'bũ gá rĩ drĩlẹ gá rá. ³³ Wó 'bá áma gālẹpi ũ' bí kí drĩlẹ gá rĩ, ma vâ mụ ì'di gálé mâ Átẹpi 'bũ gá rĩ 'bã drĩlẹ gá umgbé.

³⁴ “Ìmi ũrã ìmi ásí gá má ají ìminí ũnókú gá ásí ìgbẹ la ku, má amụ ìminí ásí ìgbẹ ajílẹ ku, wó ìlĩṅá. ³⁵ Má amụ, “ngótí ágóbí kí awalé átẹpĩ be,

ìzóná kí awalé āndrě be,
ũkú kí ìdrã be.

³⁶ Měrọ' bá mídrĩ kí 'bá mídrĩ lícó gá 'dĩ kī 'bã āzĩ.' †

³⁷ “'Bá átẹpĩ kí lẹlẹpi āndrě be āndānĩ ndě ma rá rĩ ì'di 'bã ũrọdrĩ mání 'dáyụ, 'bá vâ ìzẹpĩ kí lẹlẹpi ngópĩ be ndě ma rá rĩ 'bã ũrọdrĩ mání 'dáyụ, ³⁸ āzĩla 'bá müsálá' bã mádrĩ 'dùlẹpi āzĩla áma vú ābílẹpi ku rĩ 'bã ũrọdrĩ mání 'dáyụ. ³⁹ 'Bá ídri ì'didrĩ gá rĩ tãmbalẹpi rĩ la ì'di āvĩ rá, āzĩla 'bá ídri ì'didrĩ gá rĩ āvílẹpi áma ìjọ sī rĩ la ìsú la rá.

† 10:36 Míkã 7:6

⁴⁰ “Bá ĩmi a'ílépi rĩ a'í ma 'i āzĩla 'bá áma a'ílépi rĩ a'í 'bá áma tĩ āpēlépi rĩ 'i. ⁴¹ 'Bá nábĩ a'ílépi ĩ'di 'bá adrujọ nábĩ rĩ sĩ rĩ, ĩ'di ũyá nábĩ drĩ gá rĩ ịsụ, āzĩla 'bá 'bá alá Ādróná drĩ kí a'ílépi rĩ ĩ'di 'bá alá rĩ 'bá ũyá ịsụ. ⁴² Āzĩla 'bá ịyị ịgbẹ fēlépi kópō sĩ mvụlé 'bá nírí 'dĩ 'banĩ ā'dusĩku ĩ'di 'bá adrujọ 'bá mání imbálé la rĩ sĩ rĩ, ájọ ĩminí ịjọ mgbā ícọ ĩ'di 'bá ũyá ịjọ āvilé ku.”

11

Yēsũ kí Yōhánā Bābũtízĩ fēlépi rĩ be
(Lúkǎ 7:18-35)

¹ Yēsũ la mu 'bá ĩ'di 'bá imbálé mụdrĩ drĩ ịrĩ 'dĩ kí delé imbá agá 'bo, mu drĩ gá 'dāá rĩ sĩ 'bá kí imbá trũ āzĩla ịjọ ũlũ trũ táwũnĩ Gālĩlĩ drĩ kí agá sĩ.

² Yōhánā mābũsũ gálé rĩ ĩ'di mu ịjọ Kúrísitō 'bá idélé rĩ kí arelé 'bo, pē 'bá ĩ'di 'bá imbálé rĩ kí tĩ, ³ Yēsũ zijọ, “Mi 'bá jọlé ĩ'di amụ rĩ 'i yā, jọku átē 'bá āzĩ ndú la yā?”

⁴ Yēsũ umvi ĩ'baní, “Ịgō vúlé āzĩla ilũ Yōhánā ní ịjọ ĩminí arelé āzĩla ĩminí ndrelé rĩ kĩ. ⁵ 'Bá mifí kóru rĩ kí dó āngũ ndre rá, 'bá ācā trũ rĩ kí ací rá, 'bá árí 'bá nalé rá rĩ adrí kí rá, 'bá bĩlé kóru rĩ kí ịjọ are rá, 'bá drálépi rá rĩ angá kí ídri rá, āzĩla úlũ ịjọ mgbā rĩ 'bá lēmērí rĩ 'banĩ rá. ⁶ Drĩléba 'bá a'délépi áma ịjọ sĩ ku rĩ 'banĩ.”

⁷ 'Bá Yōhánā 'bá imbálé rĩ kí dó mu drĩ kolé mụlé, Yēsũ i'dó dó ịjọ jọlé ũ'bí 'baní Yōhánā drĩ gá. “Ịfũ ándrá mụlé Yōhánā rụ āngũ kótórō rú rĩ gálé ā'du ndrelé? 'Bá ịjọ ĩ'didrĩ kí ru ujajọ ujā cécé ũzú ālúkúkũ 'bá ayalé rĩ áni rĩ ndrelé yā? ⁸ Drĩ adru 'dĩ 'bá áni ku, ịfũ dó āmvélé ā'du ndrelé yā? 'Bá bōngó ũniyambamba ājẹ rú rĩ sũlépi rĩ ndrelé yā? Yụ, 'bá bōngó ũniyambamba ājẹ rú rĩ sũlépi rĩ kí u'á āngũ ũpi 'badríko gá rĩ kí agá. ⁹ Wó ịfũ ándrá āmvélé mụlé ā'du ndrelé yā? Nábĩ ndrelé yā? Āndá, ájọ ĩminí

ndě nábĩ rá. ¹⁰ 'Dĩ bāsĩ 'bá ǐjǒ sǐjǒ drĩ la gá búkũ Ādrónǎ drĩ agá jǒlépi la:

“ ‘Índre drĩ! Ma mụ mà 'bá ǐjǒ ujílépi la tị pělé ími drĩlẹ gálé 'dĩ,

ĩ'di mụ gẹrĩ idélé míní ími drĩlẹ gálé.’ †

¹¹ Ma ĩminí ǐjǒ mgbã jǒ, 'bá ũkú 'bã tǐlé 'dĩ kí drĩdrĩnĩ gá angálépi Yōhánã Bãbũtǐzĩ fělépi rĩ ndělépi rá la 'dáyũ. Wó 'bá ĩmbíránǎ ru Súrũ 'Bũ gá rĩ agá rĩ ndě ĩ'di rá.

¹² 'dǒjǒ ń'dũ Yōhánã Bãbũtǐzĩ fělépi rĩ drĩ 'dã sĩ kpere ãndrũ, Súrũ 'Bũ gá rĩ la ru iré ũkpǒ sĩ ãzĩla 'bá kí afũ la ũkpǒ sĩ. ¹³ Ā'dusĩku nãbĩya kí ãzĩla ãzĩtánǎ Mũsã drĩ abe ri kí ǐjǒ mụlépi amúlépi rĩ kí jǒlé kpere acájǒ sáwã Yōhánã drĩ agá, ¹⁴ ãzĩla ĩdrĩ lě ǐjǒ 'dĩ ã'ĩlé vǐ sĩ rá, 'dĩ bāsĩ ĩlĩyã ngalépi amúlépi rĩ 'i. ¹⁵ 'Bá bǐlẹ trũ rĩ, 'bã are ǐjǒ 'dĩ 'i.

¹⁶ “Ma 'bá ń'dũ 'dĩ agá rĩ kí ũ'bĩ ã'du sĩ. Kí cécé anzị rilépi ãngũ sũ gá ĩ'bã ãzĩ kí umvelépi ávánǎ gá rĩ áni.

¹⁷ “ ‘Ávu ĩminí gũká rá,

wó ǐgã úngó la tulé úmgbé,

ãngo ãwú úngó kí rá,

wó 'bá ãzĩ ũcǒgǒ sĩ la kí 'dáyũ.’

¹⁸ Ā'dusĩku Yōhánã amũ mvũ wáyĩnĩ ku, na vã ínã ku, ãzĩla 'bá jǒ kí, ĩ'di úrĩndĩ ũnzĩ trũ. ¹⁹ Wó Ngótĩ 'Bádrĩ amũ ãkónã narǎ trũ ãzĩla wáyĩnĩ mvũnǎ trũ wó jǒ kí, ‘Índre ĩ'di! ĩ'di 'bá ãkónã nalépi rǒmgbǒ ru la, ãzĩla ĩmērálépi wáyĩnĩ sĩ la, ĩ'di wǒrĩ 'bá mũsǒrǒ tralépi rĩ 'bã ãni 'bá ũnzĩ 'dĩ abe la.’ Wó ũndũwã la ru 'da ǐjǒ pǐrĩ ĩ'di 'bã idélé rĩ sĩ.”

Ūcǒgǒ táwũnĩ ǐjǒ ã'ĩlépi ku 'dĩ kí drĩ gá
(Lũkã 10:13-15)

† 11:10 Málákĩ 3:1

²⁰ Íjọ 'dā 'bā ũngúkú gá, Yẹsũ 'i'dó dó íjọ jọlé ũkpó ru táwũnĩ 'ĩ'di 'bā sī tálí 'ĩ'didrĩ kí idéjọ ambamba 'dĩ kí drĩ gá, ã'dusíku 'bá ala gá rĩ 'bā kí lè jọ ásí ujajọ ku íjọ ũnzí 'ĩ'badrĩ kí agá ãzıla ru ujajọ Ādrónjá rų ku rĩ sī. ²¹ “Ūcōgō ĩmidrĩ ĩmi 'bá Kōrāzínĩ gá 'dĩ! Ūcōgō ĩmidrĩ ĩmi 'bá Bētēsāyídā gá 'dĩ! Tálí idélé ĩmi agá 'dĩ kí údrĩ ándrá kí idé agá Túrō gá ãzıla Sīdónĩ gá, uja kí tánō ásí sī kōlĩ-ĩbá sũjọ ãzıla ru fujọ úfóró sī 'bo. ²² Wó ájọ ĩminĩ, cāndí ĩmidrĩ 'ú'dú íjọ líjọ rĩ sī rĩ la cāndí Túrō 'badrĩ Sīdónĩ be 'ú'dú íjọ líjọ kí drĩ gá rĩ sī rĩ ndě rá. ²³ Āzıla mi 'i Kāpĕrĕnāwũmĩ, ála mų ĩmi ingalé urugá yā? Yų, mi rú jō fi vũrų kperé āngũ 'bá drālėpi rá rĩ 'badrĩ agá, údrĩ ándrá tálí idélé ĩmi agá 'dĩ kí idé agá Sōdómũ agá, 'ĩ'di tánō acá kperé 'ú'dú āndrũ 'dō agá rá. ²⁴ Wó ájọ míní, 'ú'dú íjọ líjọ rĩ sī cāndí mídrĩ la āngũ Sōdómũ drĩ ndě rá.”

Īmi amų má rų avílė
(Lúkā 10:21-22)

²⁵ 'Ú'dú 'dā sī Yẹsũ jọ, “Má Átėpĩ, ma ĩmi ĩcų, mi Úpĩ 'bũ 'badrĩ ũnókú be rĩ 'i, ã'dusíku íjọ 'dĩ kí ízĩ kí 'bá ũndũwā rų rĩ 'banĩ ãzıla 'bá ũnĩtánā trũ rĩ abe cí ãzıla mí 'da kí anzi níri 'banĩ. ²⁶ Āndá-āndá ru, mā Átėpĩ, ã'dusíku 'dĩ íjọ múké míní lėlė rĩ 'i.

²⁷ “Mā Átėpĩ fē āko píri kí mádrĩ 'bo, 'bá āzĩ ālu Ngópĩ nĩlėpi cé la yų pē lú Átėpĩ 'i, ãzıla 'bá āzĩ Átėpĩ nĩlėpi cé la yų pē lú Ngópĩ 'i ãzıla 'bá Ngópĩ 'bā ũpėlė sī Átėpĩ 'i'dajó 'ĩ'banĩ rĩ 'i.

²⁸ “Īmi amų má rų ĩmi 'bá píri āndělėpi ãzıla tėrĩ ānzi trũ 'dĩ ãzıla ma fē ĩminĩ avílė rá. ²⁹ Īmi amų íjọ ũnĩlė mádrĩ, 'ĩ'dų kĩlĩmgbōrō mádrĩ gá rĩ 'i, ã'dusíku ma ásí rālĩ trũ ãzıla áma ásí ĩgbė ru ãzıla mi dó sī avĩ úrındĩ agá

rá. ³⁰ Ā'dusīku kǐlǐmgbõrõ mádrí gá rĩ adru ānzì rú ku, tẹrì mádrí gá rĩ perepere rú.”

12

Zìtáná Sábátū 'bā ìjò sī rĩ

(Mārákō 2:23-28; Lùkǎ 6:1-5)

¹ Sábátū * āzì sī Yēsũ kǐ 'bá ì'di 'bā imbálé 'dĩ abe mu kǐ ámvú āná drì kǐ agá sī. Ābírì ndě 'bá ì'di 'bā imbálé 'dĩ kǐ rá āzìla 'dó kǐ āná kǐ drì ānùlé nalé. ² 'Bá Fārisáyì rú 'dĩ kǐ mu ìjò 'dĩ ndrelé 'bo, jò kǐ Yēsũ ní, “Índre! 'Bá mídrì mìnì imbálé 'dĩ kǐ ìjò āzítáná 'bā ā'ìlé idé Sábátū sī ku la kǐ idé.”

³ Yēsũ umvi, “Ìlǎ ìjò úpí Dāwùdĩ 'bā idélé 'bá ì'didrì abe sáwā ì'bā kǐ adrujò ābírì sī rĩ sī ku yā? ⁴ Fi jò Ādróná drì agálé, 'bá ì'didrì 'dĩ kǐ abe úfě ì'baní mükátì fělé Ādróná ní 'bo 'dā nalé rá, āko āzítáná 'bā ā'ìlé ku rĩ, wó lú ātalo idétáná idélépi rĩ kǐ na la nĩ á'dùsĩ. † ⁵ Jòku ìlǎ drì ìjò āzítáná Músā drì agá 'dā jòlépi la Sábátū vú sī ātalo idétáná idélépi lícò Ādróná drì agá 'dĩ kǐ ù'dù Sábátū drì iza āzìla adru kǐ ìjò trū ku. ⁶ Ájò ìminì 'bá āmbógó ru āndānì lícò Ādróná drì gá rĩ cí. ⁷ Ìdrì tá ìjò sīlě ‘Álě ásì ìgbě adru idétáná ku,’ † 'dĩ 'bā ífí nĩ cé la, ìmi icó ìjò lǐlé 'bá ìjò kóru 'dĩ kǐ drì gá ku. ⁸ Ā'dusīku Ngótì 'Bádrì ì'di Úpí Sábátū drì gá rĩ 'i.”

Ágóbì drì áca trū rĩ

(Mārákō 3:1-6; Lùkǎ 6:6-11)

* ^{12:1} Ù'dù 'bá Yāhùdĩ rú rĩ 'bā kǐ Ādróná ìnzìjò rĩ ì'di ù'dù ázìyá 'i kǐ umve la Sábátū. 'Dĩ vā ù'dù 'bá Yāhùdĩ rú rĩ 'bádrì sī avìjò rĩ. 'Bá Yāhùdĩ rú rĩ ā'ì kǐ únga āzì Sábátū sī ku. Ù'dù 'dĩ ajì kǐ ru Sábátū āmadrì āmā kǐ sī Ādróná ìnzìjò rĩ be ku. † ^{12:4} 1 Sámùwěllì 21:1-6 † ^{12:7} Hōsáyā 6:6

⁹ Yēsũ a'be dó āngũ 'dã rá, āzıla mu filé āngũ Ādróná ĩnzĩjō rĩ gá. ¹⁰ 'Dãá ágóbĩ āzĩ drĩ ácá trũ la cí. 'Bá āzĩ kí 'dãá cí lělépi ĩjō ndrũlépi Yēsũ urũ'bánĩ 'bá gā sī ĩ'di tōjō la kī, zĩ kí ĩ'di, “Āzítáná ā'ĩ 'bánĩ 'bá adrijó Sābátũ sī rá yā?”

¹¹ Yēsũ jō ĩ'banĩ, “Īmi drĩdrĩnĩ gá 'bá āzĩ jōlépi la ĩ'di 'bā kābĩlō drĩ 'de 'bũ gá ụ'dũ Sābátũ drĩ sī, icó ásĩ 'bālé sī ĩ'di anzėjó Sābátũ sī āmvé ku rĩ ā'di 'i yā? ¹² Āko ụrōdrĩ ru āndānĩ rĩ ā'du, 'bá jōku kābĩlō! ĩjō 'dĩ sī, āzítáná ā'ĩ 'bánĩ ĩjō múké idéjō Sābátũ sī rá.”

¹³ Jō dó ágóbĩ ní, “Mĩ ĩjũ ĩmi drĩ 'dĩ 'i.” Ágóbĩ ĩjũ dó ru drĩ rá āzıla drĩ itú ru ālápítĩ ru cécé drĩ āzĩ ídri rĩ āni. ¹⁴ Wó 'bá Fārísáyĩ rú rĩ fũ kí āmvé ĩjō kí Yēsũ 'dĩ íngoní-íngoní ru yā rĩ itúlé.

Ātí'bo Ādróná ní pělé rĩ

¹⁵ Yēsũ la mu ĩjō ála ĩjō itú ĩ'di drĩ gā sī ĩ'di 'dijó rĩ nĩlě 'bo, ko drĩ mułé āngũ 'dã ágá 'dãá rá, āzıla 'bá ũ'bí 'de kí vú la gā sī. Adrĩ 'bá āyānĩ rú ĩ'badrĩ kí pírí rá, ¹⁶ wó lí 'bá kí bĩlě ĩndũ lě 'bā i'da kí 'i ā'di 'i yā rĩ gá ku. ¹⁷ Idé ĩjō 'dĩ ĩni la fějō la ĩjō Ādróná 'bā jōlé nábĩ Īsáyā tĩ gā sī rĩ 'bā idé ru benĩ.

¹⁸ 'Dĩ ātí'bo mádrĩ mánĩ pělé rĩ 'i,

'bá mánĩ lělé rĩ 'i āzıla ma u'á āyĩkō sī ĩ'di sī,

ma Úrĩndĩ mádrĩ tĩ pē ĩ'di drĩ gá,

āzıla ĩ'di mu ĩjō mánĩ lĩlě sũrũ kí drĩ gá rĩ ũlũlě nĩ.

¹⁹ Icó āgátā galé jōku uzálé,

jōku ĩjō jōlé ụ'dũkọ urugá sī gērĩ agā sī ku.

²⁰ Icó ũzú acálépi rá rĩ anulé ku,

jōku ĩbáká tárā drĩ nĩlépi nĩ-nĩ rĩ icó anulé la ku.

Ī'di pá tu ũkpó ru kpere ĩ'di 'bā ĩjō lĩjā tĩ pē agá 'bá kí ndějō.

21 “Rū ī'didrī gá rī sī 'bá pírí ũnókú drī gá 'dī kí mụ ásí 'bálé ī'di drī gá.” †

Yésũ kí Bĕlīzēbūlū be

(Mārākō 3:20-30; Lūkā 11:14-23)

22 Įjō 'dā 'bā ũngúkú gá, ájí Yésũ rú ágóbí āzī úrindí ũnzí trū mīfī kóru āzila įjō jolēpi ku la, āzila Yésũ adri ī'di, įjō 'dī sī, icó dó sī įjō jolé rá āzila āngū ndrelé rá. 23 'Bá ũ'bí 'dā pírí ũsũ kí įjō Yésũ 'bā idélé 'dī sī ũsũ-ũsũ zī kī, “Dī adru ũri Dāwúđī drī 'i ku yā?”

24 Wó 'bá Fārīsáyī drī kí mụ įjō 'dī arelé 'bo, jō kí, “Ágóbí 'dī la lú úrindí ũnzí kí adro ũkpó Bĕlīzēbūlū 'dī úpi úrindí ũnzí 'badrī 'bā fĕlé rī sī.”

25 Yésũ nī 'bá 'dī kí ā'du įjō ũrā kí agâlé yā rī gá rá, įjō 'dī sī jō ī'baní, “Súrú ru awalépi ā'dí 'dīlēpi kí drīdrīgá gá āyā-āyā rī icó pá tulé ku. Āzila táwŭnī ālu-ālu jōku lícó ālu-ālu ru awalépi kí drīdrīgá gá ndú-ndú rī kí mụ irélé rá. 26 Įjō 'dī sī, Sītānī drī Sītānī adró, įjō 'dī 'bā ífī awa ru amūtī sī amūtī sī. Súrú ī'didrī 'dā la pá tu íngoní-íngoní ru yā? 27 Ú'dī'da ádrī dó úrindí ũnzí kí adro ũkpó Bĕlīzēbūlū drī sī, 'bá ĩmidrī kí dó adro la ũkpó íngō sī? Įjō 'bá ĩmidrī 'bā kí idélé rī lī įjō ĩmi drī gá nī. 28 Wó ádrī úrindí ũnzí kí adro ũkpó Úrindí Ādróná drī sī, įjō 'dī 'bā ífī Súrú Ādróná drī acá ĩmi rú 'bo.

29 “Jōku, 'bá āzī icó filé ágóbí ũkpó la drī jō agâlé sī āko ī'didrī jō agá rī kí rajó ku íngoní ru? Kí ágóbí ũkpó 'dā umbé ráká, kí dó sī āko ī'didrī jō agá rī kí ra ĩndō.

30 “'Bá adrulēpi má be ku rī bāsī mērō'bá mádrī 'i, 'bá āko tralēpi má be ku rī ī'di 'bá āko mádrī kí irélépi irē la. 31 Įjō 'dī sī, ájō ĩminí, ála ĩmi trū įjō ũnzí ĩmidrī kí agá rá, āzila įjō ũnzí 'bá āzī 'dī 'badrī kí abe, wó 'bá įjō ũnzí

† 12:21 Īsáyā 42:1-4

jōlépi Úrindí Ālá rī ʊrʊ'ba gá rī ícǒ ī'di trūlé ku. ³² 'Bá āzi drī íjǒ ūnzí jǒ Ngótí 'Badrī ʊrʊ'ba gá, Ādrónǎ la ī'di trū rá, wó 'bá íjǒ ūnzí jōlépi Úrindí Ālá rī ʊrʊ'ba gá rī Ādrónǎ ícǒ ī'di trūlé ú'dí'da ku jōku drúzí ku.

Ife āzila ī'di 'bā ifi

(Lúkǎ 6:43-45)

³³ “Ife múké rī la ífi múké rī ka, ife ūnzí rī la ífi ūnzí rī ka áyʊ. Āla ife nī ífi ī'di 'bā kalé rī sī. ³⁴ Īmi cécé ĩnī ĩrígǒ ru rī áni, ĩmi ícǒ íjǒ múké jǒlé íngoní ru, ĩsǔ 'dī sī ĩmi 'bá íjǒ ūnzí idélépi la? Ā'dusīku tī la íjǒ galépi ásí gǎlé tré rī jǒ. ³⁵ 'Bá múké rī la mǎlī ī'didrī sī āko múké rī kí ají, 'bá ūnzí rī la āko ūnzí rī kí ají angájó mǎlī ī'didrī ūnzí rī kí agá. ³⁶ Ājǒ ĩminī, ʊ'dú íjǒ líjǒ rī sī, íjǒ ífi kóru 'bá 'bā kí jǒlé rī kí ála mu íjǒ lílé kí drī gá rá. ³⁷ Ā'dusīku ála mu íjǒ lílé ĩmi drī gá íjǒ āfūlépi ĩmi tī gá rī sī ĩmi trújǒ jǒku umbéjǒ.”

³⁸ ʊ'dú āzi ālu, 'bá Fārísáyī rú rī kí imba'ba āzítǎǎ Músā drī kí imbálépi 'dī kí abe, jǒ kí Yésū ní, “Īmbápi, ālē mí idé āmaní tálí.”

³⁹ Yésū umvi ī'baní, “Á'bí anzi ūnzí āzila íjǒ Ādrónǎ drī ā'ílépi ku 'dī kí ícétǎǎ tálí ru la zǐ! Ícǒ ī'baní ícétǎǎ tálí ru la idélé ku, wó ícétǎǎ idélé ī'baní rī la adru ícétǎǎ ándrá nábī Yónā drī rī 'i. ⁴⁰ Gērī ālu 'dī sī Yónā u'á ándrá ʊ'dú na ĩtú kí ĩnī be ĩ'bī āmbógó rī agǎlé, íjǒ 'dī sī, Ngótí 'Badrī la mu adrulé ʊ'dú na ĩtú kí ĩnī be ūnókú agǎlé. ⁴¹ 'Bá Nīnēvē gá 'dī kí drúzí pā tu ʊ'dú Ādrónǎ 'bā íjǒ líjǒ 'dā sī ĩmi tǒlé ĩmi á'bí anzi ú'dí'da 'dī, ā'dusīku uja kí ándrá ásí íjǒ ūnzí a'bejǒ rá íjǒ Yónā 'bā ūlūlé ī'banī rī sī, ājǒ ĩminí 'bá āzi āmbógó sī Yónā ndēlépi rá la 'dā cí. ⁴² ʊ'dú Ādrónǎ 'bā drúzí íjǒ líjǒ 'dā sī ūkú úpí ru Sébā † gá rī la mu pá tulé ʊrʊǎ āzila ī'di mu ĩmi tǒlé, ā'dusīku akó drī

† 12:42 Sébā ī'di ándrá súrú ándrǎlé ru āngū ĩsīrayílī drī gá la.

angájó súrú ĩ'didrĭ agálé amújó ímbátáná ũndŭwā rú úpí Sŭlŭmánĭ 'bā ímbálé rĭ kĭ arejó rĭ sĭ. Āzĭla ú'dĭ'da, 'bā āzĭ āmbōgō sĭ Sŭlŭmánĭ ndĕlépĭ rá la 'dā cí”

Úrĭndĭ ũnzĭ 'bā āgōjō rĭ

(Lŭkā 11:24-26)

⁴³ “Úrĭndĭ ũnzĭ drĭ dó fŭ 'bā agá 'dā āmvé 'bo, ĩ'di mŭ acĭ trŭ āngŭ ĭyĭ kóru rĭ kĭ agá sĭ āngŭ ndrŭjō sĭ avĭjō drĭ dó ĭsŭ la ku, ⁴⁴ ĩ'di dó jō la ĩ'dinĭ cénĭ-cénĭ rú, ‘Ma gō vŭlé mâ jó ĭdu rĭ agálé.’ ĭjō 'dĭ sĭ, ĩ'di dó āgō vŭlé jó agá 'dōlé ĩ'di jō ĭsŭ úwe bábá ālá ru āko āzĭ kóru. ⁴⁵ ĩ'di dó mŭ úrĭndĭ ũnzĭ āzĭrĭ ĩ'di ndĕlépĭ ũnzĭkānā sĭ rá rĭ kĭ atrálé ĩ'di rŭ 'dōlé kĭ dó amŭ u'álé 'bā 'dā agá ĩ'di be. ĭjō 'dĭ sĭ, kĭ dó u'á 'dāá 'bā 'dā 'bā gbĭyā vŭlé rĭ dó ũnzĭkānā sĭ ándrá drĭdrĭ rĭ ndĕ rá. 'Dĭ dó bāsĭ ĭjō ru idélĕpĭ 'bā ú'dĭ'da 'dĭ abe rĭ 'i.”

Yĕsŭ 'bā āndrĕ kĭ ádrĭpĭka abe

(Mārākō 3:31-35; Lŭkā 8:19-21)

⁴⁶ Yĕsŭ 'bā drĭ ĭjō jō agá 'bā ũ'bĭ 'banĭ 'dĭ gá 'dĭ, ĩ'di 'bā āndrĕ utu kĭ pá ádrĭpĭka abe āmvé 'dāá, lĕ kĭ ĭjō jōlé Yĕsŭ be. ⁴⁷ 'Bā āzĭ jō ĩ'dinĭ, “ĭndre, mĭ āndrĕ kĭ mí ádrĭpĭka abe utu kĭ pá āmvé 'dā, āzĭla lĕ kĭ ĭjō jōlé mí be.”

⁴⁸ Yĕsŭ umvi, “'Bā mâ āndrĕ rú rĭ ā'di 'i? Āzĭla 'bā mâ ádrĭpĭka rú rĭ kĭ ā'di kĭ?” ⁴⁹ Lŭ dó āngŭ 'bā ĩ'di 'bā ímbálé rĭ 'ba rŭlé āzĭla jō, “ĭndre, mâ andreka āzĭla mâ ádrĭpĭka kĭ gápi 'dĭ. ⁵⁰ 'Bā ĭjō mâ Átépi 'bŭ gá rĭ 'bā lĕlé rĭ idélĕpĭ rĭ, ĩ'di mâ ádrĭpĭ, mâ ámvōpĭ āzĭla mâ āndrĕ.”

13

ĭjō u'belé 'bā ũri kpĕlépĭ rĭ drĭ gá rĭ

(Mārākō 4:1-9; Lŭkā 8:4-8)

¹ Ũ'dŭ ālu 'dā 'bā vúná sĭ, Yĕsŭ fŭ jó agá 'dāá āmvé āzĭla mŭ dó rilé mĭrĭ tĭ gá. ² 'Bā ũ'bĭ atrá kĭ ru ĩ'di andre

gá, tɔ dó filé rilé vŭrú í'bo agá, 'bá pírí utu kí dó pá mĩrĩ tĩ gá 'dǎǎ. ³ I'dó dó ĩ'baní ĩjọ ũ'bí ũlŭlé ĩjọ u'béná sĩ. Jọ dó, “Ágǒbĩ ázĩ fũ mŭlé ũri kpĕlé ĩ'didrĩ ámvú agá. ⁴ ĩ'di 'bǎ ũri kpĕ agá 'dǎ, ũri ázĩ rĩ u'de kí gĕrĩ tĩ gá, ǎriŋa angá kí tĩ kí kí rá. ⁵ Ázĩ rĩ u'de kí ǎngũ írǎkĩ ru vũ ĩzǎ kóru rĩ agá, angá kí mbĕlĕŋǎ ru rá, ǎ'dusĩku ũnǒkú 'bǎ adrujó cene rú rĩ sĩ. ⁶ Wó ĩtúkǎ la mŭ kalé ri 'bo, ĩtúkǎ ivé kí, 'i kí rá ízókĩ la 'bǎ kí adrujó cene rú rĩ sĩ. ⁷ Ũri ázĩ rĩ u'de kí ǎvúkĩ ũcĩkĩ trũ rĩ agá, zo kí ǎvúkĩ ũcĩkĩ trũ rĩ abe ǎlu, ǎvúkĩ ũcĩkĩ trũ rĩ vu kí rá. ⁸ Wó ázĩ rĩ u'de kí ũnǒkú vũ ĩzǎ trũ rĩ agá, zo kí ka kí ífĩ rá, ázĩ rĩ kí túrú ǎlu, ázĩ rĩ kí kǎlĩ ázĩyǎ ázĩla ázĩ rĩ kí kǎlĩ na. ⁹ 'Bǎ bílĕ trũ ĩjọ arelépi rĩ 'bǎ are ĩjọ 'dĩ 'i.”

ĩjọ u'bélé 'dĩ kí 'bǎ ífĩ icéjọ rĩ
(*Mǎrǎkō 4:10-12; Lŭkǎ 8:9-10*)

¹⁰ 'Bǎ Yĕsũ 'bǎ imbálé 'dĩ amú kí ĩ'di rú 'dǒlé ázĩla zĩ kí ĩ'di, “Mí ĩjọ jọ 'bǎ 'banĩ ĩjọ u'béná sĩ la ǎ'du ĩjọ sĩ yǎ?”

¹¹ Yĕsũ umvi, “ĩjọ zĩlé zĩ-zĩ Sũrú 'Bũ gá rĩ drĩ gá rĩ úfĕ ĩ'di nĩlé ĩminĩ, wó adru ĩ'banĩ ku. ¹² ǎ'dusĩku 'bǎ ǎko trũ rĩ ǎla ázĩla ũ'bǎ drĩ la gá, ĩ'di dó adru ǎko trũ ĩyō rú. Wó 'bǎ ǎko kóru rĩ drĩ ĩ'di tání trũ adrujó ĩmbírǎŋǎ rĩ ǎla 'dũ la ĩ'didrĩ 'dǎ rá. ¹³ Ma ĩjọ jọ ĩ'banĩ ĩjọ u'béná sĩ la, “Drĩ kí tání ǎngũ ndre rá, ndre kí mgbǎ la ku, ázĩla kí ĩjọ are rá ícọ kí arelé la pĩrĩ ku, jǒku ícọ kí ífĩ la vǎlé ku.”

¹⁴ ĩjọ 'dĩ sĩ, ĩjọ ǎndrá nábĩ ĩsáyǎ 'bǎ jǒlé rĩ acá dó ĩ'di 'bǎ kĕjĩ gá,

“ ĩmi ĩjọ are rá,
wó ĩmi ícọ ífĩ la vǎlé ku,
ĩmi ǎko 'dĩ kí ǎlũ rá,
wó ĩmi ícọ kí ndrelé ku.

15 Ijọ 'dī sī, 'bá 'dī kí ásí mba ũkpómgboroto rú cécé írā áni,
 āzũ kí ru b́lẹ́ íjọ arejó cí,
 ũp̄ĩ kí ru m̄ífí kí cí.

Drī tá adru íni ku, kí tá āngũ ndre kí m̄ífí sī rá,
 íjọ are kí b́lẹ́ sī rá,
 kí íjọ vā kí ásí sī,

sī ru ásí ujajó mání sī kí adríjọ rá.' †

16 Wó ĩmi m̄ífí kí dr̄l̄l̄ba rú, ĩ'bā kí āngũ ndrejọ rī sī āzila b́lẹ́ 'bā kí íjọ arejó rī sī. 17 Ā'dusiku ma ĩminí íjọ mgbā rī jọ, nāb̄iya āzila 'bá alá wēwē rú 'dī lē kí āko ĩmi ndrelé 'dī kí ndrelé v̄í sī wó ndre kí kí ku, āzila lē kí arelé la rá wó are kí kí ku.

Yésũ icé íjọ íjọ u'béná ũri kp̄ɛ́n̄á dr̄l̄ 'bā ífí
 (M̄árakō 4:13-20; L̄úkā 8:11-15)

18 "Īmi are íjọ jolé íjọ u'béná sī 'bá ũri kp̄l̄l̄pi rī dr̄l̄ gá rī 'bā ífí. 19 'Bá íjọ S̄ur̄ú 'Bũ gá rī dr̄l̄ arelépi rá, wó ífí la v̄al̄epi ku rī kí cécé ũri u'delépi ḡɛ̄r̄l̄ t̄i gá rī áni. S̄ítán̄i la am̄ú íjọ S̄ur̄ú 'Bũ gá rī dr̄l̄ ũl̄l̄é rī palé kí ásí gá 'dā rá. 20 Ūri u'delépi āngũ írākí ru rī agá rī kí 'bá íjọ Ādróná dr̄l̄ ā'l̄l̄epi āyikō sī ĩ'bā kí arejó la rī sī rī k̄i. 21 Wó íjọ Ādróná dr̄l̄ rī fi kí aḡalé álí ku. Íjọ 'dī sī, ũcōgō dr̄l̄ a'dé kí dr̄l̄ gá jōku cōcóná abe, íjọ mgbā rī sī, kí a'dé mb̄el̄é rú rá. 22 Ūri u'delépi āngũ ife ũc̄íkí tr̄ũ rī kí ĩnd̄ú gá rī kí 'bá íjọ Ādróná dr̄l̄ gá rī arelépi rá, wó ũcōgō ídri 'dō dr̄l̄ sī āzila l̄ētáná málí l̄ějō rī abe kí kí íjọ ala gá rī inzí rá, icó kí dó sī ífí kalé ku. 23 Āzila ũri kp̄l̄l̄é u'delépi ũn̄ok̄ú múké rī agá 'dī kí 'bá íjọ Ādróná dr̄l̄ arelépi rá āzila ífí la v̄al̄epi rá, kí ífí ka, āzī rī kí ka la túrú ālu, āzī rī kí k̄āl̄í áz̄iyá āzila āzī rī kí k̄āl̄í na."

† 13:15 Īsáyā 6:9-10

²⁴ Yēsũ jọ vâ ì'baní ìjọ u'bénjá àzì, “Súrú 'Bũ gá rī ì'di cécé ágóbí àzì kpě ùri múké la ì'didrí ámvú agá. ²⁵ Ìní àzì àlu 'bá 'bā kí ù'dú ko agá 'dī, méré' 'bá amú àvúkí rīlé àná agá àzila ko drī mùlé rá. ²⁶ Ùri 'bā kí zo agá kpere ì'bā kí ífí ka agá, àvúkí ì'da dó ru rá.

²⁷ “Àtí' 'bó ágóbí 'dā drī amú kí ì'di rú 'dōlé àzila jọ kí ì'diní, ‘Àmbógó, ùri ándrá míní kpělé mídrí ámvú agá rī adru ándrá múké rī 'i ku yā? Àvúkí ala gá 'dā àfū dó íngólé yā?’

²⁸ “Àmbógó umvi, ‘Méré' 'bá idé ìjọ 'dī nī.’

“Àtí' 'bó zì kí ì'di, ‘Àmbógó, ílě àmụ kí unzelé rá yā?’

²⁹ “Àmbógó umvi ‘Yụ. Ìmi mụ àná 'bā mgbā kí nzelé ìndí ku. ³⁰ Ìmi a'be àná 'bā zo kí pírí àlu kpere sáwā lājó la rī sī. Ma mụ jọlé la 'bá àná lálépi rī 'baní drīdrī rī sī 'bā ùkūnā kí drī àvúkí ráká, àzila 'bā amú kí dó àná ùkūnālé 'balé ìrá gá ìndō.’”

Ìjọ u'belé ùri umvelé hārādálí sī rī

(Mārākō 4:30-32; Lúkā 13:18-19)

³¹ Yēsũ jọ vâ ìjọ u'bénjá àzì rī 'i: “Súrú 'Bũ gá rī ì'di cécé ùri umvelé hārādálí* rī 'bā ífí àní, ágóbí àzì 'dú ì'di salé ì'didrí ámvú agá. ³² Ì'di 'bā ndějọ ìmbīrāṅā sī ùri kí agá pírí nī rī sī, wó ì'di zo àmbögō sī ife ámvú agá 'dī 'baní pírí àndānī, ì'di acá adrujọ ife àmbógó ru, àriṅa 'bũ gá rī kí dó amú jörövū sīlé kéní la kí agá.”

³³ Yēsũ jọ vâ ì'baní ìjọ u'bénjá àzì la ì'dí, “Súrú 'Bũ gá rī ì'di cécé 'dī àní: àkúkí ùkú 'bā 'dùlé usalé ànáfóró agá rī àní 'dī sī ùpī drī ku rú kpere ì'di 'bā ùpī agá rī àní.”

* ^{13:31} Hārādálí ì'di ándrá ùri salé cécé sẹ̀bíká àní àngū Ìṣṣrayílí gá la, ífí la ndě ìmbīrāṅā sī ùri àzì 'dī kí pírí rá. Ì'di zo ambamba rī mítā 7½.

³⁴ Yésũ jō íjō 'dĩ kí 'bá ũ'bí 'dĩ 'baní íjō u'béná sī, jō í'baní íjō ázĩ íjō u'bénâ kóru la ku. ³⁵ Idé íjō 'dĩ íjō ándrá nábĩ 'bā jolé rĩ 'bā idé rú sī ru í'di 'bā kějĩ gá,
 “Ma ĩminí íjō jō íjō u'béná sī,
 ma mu íjō ándrá zĩlé idu i'dójó ú'dú ũnókú 'bājó
 'dā sī 'dĩ kí ũlũlé.” †

Yésũ icé íjō u'béná āná āzĩla āvúkí drĩ

³⁶ Yésũ la mu 'bá ũ'bí 'dā kí a'belé 'bo āzĩla fi dójó agálé ru, 'bá í'di 'bā imbálé rĩ amú kí í'di rú 'dólé jō kí, “Mí i'da āmaní íjō u'béná āvúkí drĩ 'bā ífĩ.”

³⁷ Yésũ umvi, “Ágóbĩ ũri múké rĩ kpĕlépi rĩ í'di Ngótĩ 'Bádrĩ, ³⁸ ámvú í'di ũnókú 'i, ũri múké rĩ í'di anzĩ Súrú Ádróná drĩ agá rĩ kī, āvúkí í'di 'bá ũnzĩ rĩ 'i. ³⁹ Āzĩla 'bá āvúkí rilépi rĩ í'di Sítánĩ 'i. Ũri ũkūnāná í'di ũnókú 'bā āsĩná, āzĩla 'bá ũri ũkūnālépi rĩ mālāyíkā kī.

⁴⁰ “Íjō 'dĩ sī, cécé mujó āvúkí tralé rĩ ivéjō ácí sī rĩ áni, í'di vā adru ú'dú āsĩná drĩ 'dā sī 'dĩ 'bā áni. ⁴¹ Ngótĩ 'Bádrĩ la mu mālāyíkā í'didrĩ kí tĩ ũpĕlé, kí mu āko ũnzíkānā fĕlépi súrú í'didrĩ agá 'dĩ kí iyálé āzĩla 'bá pírĩ ũnzíkānā idélépi 'dĩ kī abe āmvé. ⁴² Kí mu kí tralé u'belé ácí agá, āngũ 'dā gá 'dāá áwáná kí sí nanâ trũ. ⁴³ 'Bá Ádróná drĩ ālá 'dĩ kí dó mu dīlé ĩtú áni súrú Átépi í'badrĩ drĩ agá. Mí are íjō 'dĩ mi 'bá bílé trũ rĩ.

Íjō u'belé málĩ zĩlé zĩ-zĩ rĩ sī rĩ

⁴⁴ “Súrú 'Bũ gá rĩ í'di cécé málĩ zĩlé ámvú agá rĩ áni. 'Bá ĩsúlépi la rĩ í'di í'di zĩ drĩ gá āzĩla āyíkō í'di agá rĩ sī mu rá āzĩla í'di āko í'di trũ adrujó rĩ kí ĩtũndá rá āzĩla í'di dó sī mu ámvú 'dā ĩgbálé.

⁴⁵ “Ũ'bājó la 'dā drĩ gá, Súrú 'Bũ gá rĩ í'di cécé ágóbĩ dūkānĩ trũ gólūdĩ ndrũlépi rĩ áni, ⁴⁶ āzĩla drĩ dó ājĕ trũ

† 13:35 zābúrĩ 78:2

ãmbógó rĩ ʒsú 'bo, ʔ'di dó mu ãko pírí ʔ'di trũ adrujó rĩ kí ʔtũndálé rá ʔ'di dó mu ʔgbálé la áyu.

⁴⁷ “Ū'bājó la 'dã drĩ gá, Súrú 'Bũ gá rĩ ʔ'di cécé ímbá 'belé mĩrĩ agá rĩ áni, ãzıla ʔ'di ʔ'bĩ ùvítá ndú-ndú kí atrá. ⁴⁸ Drĩ dó ga 'bo, ála dó ʔ'di asé ãmvé ʔyítĩ gá cínákí drĩ gá, ála dó ʔ'bĩ mgbã rĩ kí u'du u'belé gũfá agá, ãzĩ ãzĩ kóru rĩ kí ála kí 'be asé gá. ⁴⁹ ʔ'di mu adrulé 'dĩ 'bã áni ú'dú ãsĩjó 'dã sĩ. Mālāyíkã kí drúzĩ amú ãzıla kí dó 'bã ùnzĩ rĩ kí drĩdrĩrĩ co 'bã alá rĩ abe, ⁵⁰ ãzıla ála dó 'be ãcí ukólépi ku rĩ agá, 'dãá áwãná ãzıla sĩ nanã trũ.”

⁵¹ Yésũ zĩ kí, “Ívã ʔjó 'dĩ kí rá yã?”

Umvi kí, “É.”

⁵² Yésũ jō ʔ'banĩ, “Bã ãzítánã Músã drĩ kí nĩlépi rá ãzıla vã Súrú Ádrónã drĩ vãlépi rá rĩ ʔ'di cécé 'bã jó sĩ ãko tãmbajó rĩ trũ rĩ áni. ʔ'di ãko ʔ'didrĩ ʔrõdrĩ ru 'dĩ kí 'da angájó jó ʔ'didrĩ ãko tãmbajó rĩ agálé, 'dĩ kí ãko ú'dĩ ãzıla ũku 'dĩ kí abe.”

Yésũ gãjó Nãzẽrétĩ gá rĩ
(Mārãkō 6:1-6; Lúkã 4:16-30)

⁵³ Yésũ la mu ʔjó jolé ʔjó u'bénã sĩ 'dĩ kí delé jō agá 'bo, nga dó 'dãá rĩ sĩ mulé rá. ⁵⁴ Yésũ la mu acálé ãngũ ʔ'didrĩ gá, 'dó 'bã kí ímbálé ãngũ Ádrónã ʔnzĩjó rĩ gã sĩ, ãzıla 'bã acá kí ũsũtánã sĩ. Zĩ kí, “Ágóbĩ 'dĩ ʒsú ùndũwã ãzıla ũkpó sĩ tálí kí idéjó 'dĩ kí íngölé?” ⁵⁵ 'Dĩ adru ágóbĩ bãwũ falépi rĩ 'bã ngópĩ 'i ku yã? Ánrẽ rú adru Mãrĩyãmũ 'i ku yã? Ádrĩpĩka adru kí Yãkó'bõ kí Yũsũfũ trũ Sĩmõnĩ ãzıla Yũdãsĩ trũ ku yã? ⁵⁶ Ámvópĩka adru kí pírí ãma abe 'dĩ kí ku yã? Ágóbĩ 'dĩ ʒsú ãko 'dĩ kí pírí íngölé yã? ⁵⁷ ʔjó 'dĩ sĩ, 'bã u'á kí ãyĩkõ sĩ ʔjó ʔ'di 'bã idélé rĩ kí sĩ ku.

Wó Yésũ umvi jô ĩ'baní, “Úfě ĩnzĩtáná nábĩ ní ku la táwũnĩ ĩ'didrĩ agá āzĩla 'bá ĩ'didrĩ lĩcô gá rĩ ĩnzĩ kí ĩ'di ku.”

⁵⁸ Āzĩla Yésũ idé tálí kí ũ'bí ru ku ā'dusĩku ā'ĩtáná ākô ĩ'badrĩ sĩ.

14

*Dră Yôhánă Băbŭtĩzĩ fĕlĕpi rĩ drĩ gá rĩ
(Mărăkô 6:14-29; Lŭkă 9:7-9)*

¹ Ū'dŭ 'dă sĩ úpí Hĕródĕ Ānĩtĩpă la mu ĩjô Yésũ drĩ gá rĩ arelé 'bo, ² āzĩla jô 'bá ĩ'di pále gá rĩ 'baní, “Dĩ Yôhánă Băbŭtĩzĩ fĕlĕpi rĩ angá ídri rú ní! Găpi ũkpó tálí idéjô rĩ 'bă kí sĩ ru idéjô ĩ'di rŭ sĩ 'dĩ.”

³ Hĕródĕ 'dĩ rŭ ándrá Yôhánă 'i, umbé ĩ'di cí, āzĩla 'bă ĩ'di măbŭsũ gá. Idé ĩjô 'dĩ ĩni la ā'dusĩku ĩ'di 'bă ádrĩpĩ Fĩlĩpŏ 'bă ũkŭ Hĕrŏdĩyăsi 'dŭjô ũkŭ ru rĩ sĩ. ⁴ Ā'dusĩku sáwă āzĩ sĩ Yôhánă jô ándrá Hĕródĕ ní, āzĩtáná ā'ĩ ĩ'dinĩ Hĕrŏdĩyăsi 'dŭjô ku. ⁵ Hĕródĕ lĕ ándrá Yôhánă 'dĩlé rá, idé ándrá ũrĩ sĩ 'bă kĩ sĩ, ā'dusĩku 'bă ā'ĩ kí ĩ'di nábĩ rĩ gá rá.

⁶ Wó ũ'dŭ Hĕródĕ tĩjô rĩ la mu acalé 'bo, Hĕrŏdĩyăsi ĩzĕpĩ tu úngó ũ'bí ru tralĕpi ũmŭ gá rĩ kí drĩlé gá āzĩla fĕ āyĩkô Hĕródĕ ní rá. ⁷ ĩjô 'dĩ sĩ, Hĕródĕ na dó ũyŏ sĩ ĩ'dinĩ āko cí ĩzŏnă 'bă lĕlé rĩ fĕjô. ⁸ Wó ĩzŏnă 'bă ándrĕ jô ĩzĕpĩ 'bă jô, “Ífĕ mání Yôhánă Băbŭtĩzĩ fĕlĕpi rĩ 'bă drĩkă sĕnĩyă agá 'dă!” ⁹ Úpí u'á căndĩ sĩ, ā'dusĩku ĩjô ĩ'di 'bă azĩlé 'bá ĩ'didrĩ ũmŭ gá rĩ kí drĩlé gá rĩ ĩjô sĩ, fĕ dó ũkpó ĩjô ĩzŏnă 'bă lĕlé rĩ fĕjô rá. ¹⁰ Fĕ dó ũkpó sĩ Yôhánă 'bă drĩkă ĩjô măbŭsũ jô gălĕ rá. ¹¹ Ājí dó Yôhánă 'bă drĩkă sĕnĩyă agá āzĩla úfĕ dó ĩ'di ĩzŏnă drĩlé, 'dŭ dó ĩ'di agŭlé ándrĕ rŭlé. ¹² 'Bă Yôhánă 'bă imbálĕ rĩ amŭ kí dó Yôhánă

'bā āvū 'dulé ĩšlĭlé rá. Mụ kí dó ĩjọ ru idélépi 'dĭ kí vú nzelé Yĕsũ nĭ.

Yĕsũ fĕ ākónā 'bá álifũ tōwú nĭ

(*Mărákō 6:30-44; Lúkă 9:10-17; Yōhánă 6:1-14*)

¹³ Yĕsũ la mụ ĩjọ ru idélépi 'dĭ kí arelé 'bo, tų dó filé í'bó agā sĭ zajó āngũ 'dă a'bejọ āzĭla mụ dó āngũ 'bā kóru la gá ĩ'di sĭ á'dũsĭ. 'Bá ũ'bí kí mụ ĩjọ la arelé 'bo, a'be kí táwũnĭ ĩ'badrĭ kí rá āzĭla bĭ kí ĩ'di vú pá sĭ. ¹⁴ Yĕsũ la mụ acalé 'bo, ndre ũ'bí ru tralépi rĭ kí 'bā ízákĭzā, ĩjọ 'dĭ fi ásĭ la gá āzā-āzā, ā'dusĭku ĩ'bā kí adrujọ cécé kăbĭlō ru irélépi 'bá kí ucélépi rĭ kóru rĭ áni rĭ sĭ, āzĭla adrĭ ĩ'bā 'bá āyánĭ rú rĭ kí rá.

¹⁵ Ĩndró la mụ acalé 'bo, 'bá Yĕsũ 'bā imbálé rĭ amų kí ĩ'di rú 'dólé āzĭla jọ kí, “Āngũ 'dĭ 'bā kóru āzĭla ĩ'tų 'de 'bo. Ípĕ 'bá kí tĭ mụlé tōrómĕ kí agálé sĭ mụjọ íná ndrũ trũ ĩgbălé ĩ'banĭ nalé.”

¹⁶ Yĕsũ jọ ĩ'banĭ, “Lĕ 'bá 'dĭ 'bā mụ kí āngũ āzĭ gá ku. ĩfĕ bāsĭ ĩ'banĭ ākónā nalé.”

¹⁷ 'Bá Yĕsũ 'bā imbálé 'dĭ jọ kí ĩ'dinĭ, “Āko āmadrĭ 'dă cí rĭ mŭkátĭ tōwú āzĭla ĩ'bĭ ĩrĭ abe.”

¹⁸ Yĕsũ jọ, “Ĩmi ajĭ kí má rú 'dólé.” ¹⁹ Āzĭla jọ dó 'bá 'banĭ 'bā ri kí vŭrų ásé drĭ gá. 'Dų mŭkátĭ tōwú 'dĭ kí āzĭla ĩ'bĭ ĩrĭ 'dĭ kĭ abe, ndre āngũ urųgá 'bŭ gálé, fĕ dó āwā'difō Ādróná ní āzĭla anu dó mŭkátĭ kí rá. 'Dă 'bā vŭlé gá fĕ dó kí 'bá 'dĭ 'bā imbálé 'dĭ 'badrĭ āzĭla awa kí dó kí 'bá 'banĭ. ²⁰ Nga kí píri nalé la 'bá aga kí dó sĭ rá, āzĭla 'bá Yĕsũ 'bā imbálé rĭ tra kí dó ĩmbĭ la acelépi 'dĭ kí gŭfá tré-tré mŭdrĭ drĭ ĩrĭ. ²¹ 'Bá kălāfe mŭkátĭ āzĭla ĩ'bĭ nalépi āgọbĭ rú rĭ kí álifũ tōwú, ũlă ũkú kí anzĭ abe gĕrĭ sĭ ku.

Yĕsũ 'bā acĭjọ ĩyĭ drĭ gā sĭ rĭ

(*Mărákō 6:45-52; Yōhánă 6:15-21*)

²² 'Dā 'bā vúlé gá cõtì Yésũ fê dó 'bá ì'di 'bā imbálé 'dì 'baní tülé í'bó agá, pẽ dó kí tì sī zajó ìyí 'bā 'á 'dā sī ì'di drĩlẽ gâlé, ì'di dó dĩ 'bá kí irê sī. ²³ ì'di 'bā 'bá kí dejó iréjé 'bo rĩ 'bā vúlé gá, tũ dó 'bé drĩ gâlé á'dũsĩ mụjọ Ādróná ã'ĩjọ. Īndró la mụ acalé 'bo, ìsũ ì'di á'dũsĩ, ²⁴ wó í'bó dó ìyí 'bā ágá gâlé angájó āngũ ā'í rĩ gá, ì'di agba ìyí drĩ gá 'dāá ãlúkúkũ 'bā adrujọ ambamba rĩ sī.

²⁵ Āngūsārā sī ('dĩ drĩdrĩnĩ sáwā úrômĩ 'bā ãni sáwā mụdrĩ drĩ ìrĩ be ìní sī 'dĩ gá 'dĩ), Yésũ ko dó drĩ mụlé pá sī 'bá ì'di 'bā imbálé rĩ 'ba rûlé ìyí drĩ gá sī. ²⁶ 'Bá ì'di 'bā imbálé 'dĩ kí mụ ì'di ndrelé amụ agá ì'ba rû 'dõlé mĩrĩ drĩ gá sī, ùrĩ rụ kí cí. Jọ kí, “Ākô úrindĩ āzĩ,” āzĩla 'be kí ùlúlú ùrĩ drĩ.

²⁷ Wó cõtì Yésũ jọ ì'baní, “Īmi ásí 'bā mvu ku. 'Dõ ma ì. Īmi idé ùrĩ sī ku.”

²⁸ Pétěrō jọ, “Úpí, 'bā drĩ adru mi 'i āndá-āndá ru, ífê ámu mí rûlé ìyí drĩ gá sī.”

²⁹ Yésũ jọ, “Mí amụ.”

Pétěrō āfũ dó í'bó agâlé, í'dó dó amúlé ìyí drĩ gá sī Yésũ rû 'dõlé. ³⁰ Wó ì'di mụ ãlúkúkũ ùkpó 'dā ndrelé, idé ùrĩ sī āzĩla í'dó dó 'delé ìyí ìndûlé, za re, “Úpí ípa ma ì!”

³¹ Cõtì Yésũ su drĩ ì'di rûlé sī ì'di arújó drĩ gá 'dāá jọ, “Mí gápi ã'itánâ trũ werená 'dĩ, mi ābā ã'du sī yā?”

³² Yésũ kí Pétěrō be kí dó mụ tülé filé í'bó agâlé 'bo, ãlúkúkũ ìgbẹ dó rá. ³³ 'Bá tá í'bó agá 'dāá 'dĩ kí ìnzĩ kí ì'di, jọjọ la, “Āndá-āndá ru, mi Ādróná Ngópí 'i.”

³⁴ Yésũ kí 'bá ì'di 'bā imbálé 'dĩ abe za kí mĩrĩ agá 'dā sī, mụ kí dó āfûlé táwũnĩ ìyítì āngũ Gẽnēsārētì drĩ gá. ³⁵ Āzĩla 'bá āngũ 'dā gá rĩ kí mụ Yésũ amalé 'bo, iré kí ìjọ 'dĩ 'i āngũ 'dā gá 'dāá pírí. 'Bá ají kí ì'bā 'bá āyánĩ rú rĩ kí ì'di rû 'dõlé, ³⁶ āzĩla 'bā kí māmálá ì'di rû, 'bá āyánĩ rú rĩ

'bā aló kí lú ī'di 'bā bōngó 'bā tị áyụ, wó 'bá bōngó la tị alólépi rá 'dī adrí kí rá.

15

Yēsũ imbá 'bá kí lā'bī á'bị drị gá rĩ drĩ gá

(Mārākō 7:1-13)

¹ Ụ'dụ 'dā sī, 'bá Fārīsáyĩ rú rĩ kí āzila imba'ba āzítánǎ Músā drị kí imbálépi rĩ abe amụ kí Yēsũ rụ angájó Yĕrúsālēmũ gá zị kí ī'di, ² “'Bá míní imbálé rĩ ũbī kí lā'bī āmā áyípịka 'bā kí azilé āmaní rĩ kí wú ku la ā'du Ịjọ sī yā? Ũjī kí ru drị lā'bī āmadrị 'bā lělé rĩ áni ráká sī ākónā najó ịndō ku la ā'du Ịjọ sī yā?” *

³ Yēsũ umvi ī'baní, “Īmi āzítánǎ Ādrónǎ drị kí anu lā'bī ĩmidrị 'bā ĩmbátánǎ arejó ā'du Ịjọ sī yā? ⁴ Ā'dusiku Ādrónǎ jọ, ‘Mí ĩnzị mí átépị kí mí āndrē be,’ † āzila ‘Bá átépị jọku āndrē wālépi rĩ lē ú'di ī'di rá.’ † ⁵ Wó ĩmi jọ la 'bá āzị drị jọ la átépị ní jọku āndrē ní āko ĩmī tá icólé ịsúlé mádrị rĩ áfē ī'di Ādrónǎ ní āwā'difō rú, ⁶ Ịjọ 'dī sī, ĩmi icó dó sī ĩnzítánǎ fēlé 'bá ĩmi tịlépi rĩ 'baní ku. Wó Ịjọ ĩmi āni lā'bī drị sī ĩmi Ịjọ Ādrónǎ drị gá rĩ uga āzị ngalé úmgbé. ⁷ ĩmi 'bá mülumbē rú 'dī! Ịjọ Ịsáyā 'bā sīlé ĩmi drị gá rĩ ī'di āndá:

⁸ “'Bá 'dī kí mání ārútánǎ fē tị sī,
wó ásị la kí má rú 'dā rá-rá ru.

⁹ 'Bá 'dī kí mání ĩnzítánǎ ífí kóru rĩ fē,
ĩmbátánǎ ī'badrị kí āzítánǎ 'bá 'bā kí 'bālé vā imbálé
nĩ rĩ kí.'†”

* 15:2 Drị ũjịǎ 'dī 'bá Yāhúdĩ rú rĩ 'bā āni kūkā rú lā'bī ī'badrị gá rĩ drị 'i. † 15:4 Āfūǎ 20:12; Āzítánǎ Amvinǎ 5:16

† 15:4 Āfūǎ 21:17; Lévĩ 20:9 † 15:9 Ịsáyā 29:13

Āko 'bá 'bǎlépi āndí ru rĩ
(*Mǎrǎkō 7:14-23*)

¹⁰ Yésũ umve 'bá ũ'bí 'dĩ kí ĩ'di rú 'dólé, āzila jō ĩ'baní, “Īmi are āzila ĩvǎ ĩjō 'dĩ 'i! ¹¹ Āko filépi 'bá tị gâ sĩ rĩ icó 'bá 'bǎlé āndí ru nĩ la ku, wó āko āfũlépi 'bá tị gâ sĩ rĩ la 'bá 'bǎ āndí ru la nĩ.”

¹² Wó 'bá ĩ'di 'bǎ imbálé rĩ amú kí dó Yésũ rú 'dólé jō kí ĩ'dinĩ, “Īnĩ 'bá Fārísáyĩ rú 'dĩ kí mụ ĩjō 'dĩ arelé 'bo, ĩjō 'dĩ 'de kí agá ũnzíkǎnǎ rú rĩ gá rá yǎ?”

¹³ Yésũ umvi, “Ife ālu-ālu má Átépi 'bũ gá rĩ 'bǎ salé nĩ ku rĩ ála mụ nzelé la ízókĩ trũ gbũ. ¹⁴ Īmi así ĩjō ĩ'badrĩ kí sĩ ku; kí drĩlẹ mĩfĩ kóru la kĩ, wó 'bá mĩfĩ kóru rĩ drĩ 'bá mĩfĩ kóru rĩ drĩ 'de kí ĩrĩ trá mụ u'delé 'bũ gá.”

¹⁵ Pétěrō jō, “Mí i'da āmaní ĩjō u'bélé 'dĩ 'bǎ ífí.”

¹⁶ Yésũ zị kí, “Īmi drĩ vǎ kperé ũndũwǎ kóru yǎ? ¹⁷ Īnĩ drĩ āko filépi 'bá tị gâ sĩ rĩ la fi kũbũ gá āzila ĩ'di fũ ụrụ 'bá gâ sĩ āmvé rĩ gá ku yǎ? ¹⁸ Wó āko āfũlépi 'bá tị ga sĩ rĩ la angá 'bá ásí gálé āzila kí 'bá 'bǎ āndí ru nĩ. ¹⁹ Ā'dusiku 'bá ásí agálé ũrátánǎ ũnzí 'dĩ kí āfũ nĩ, 'bá 'dịńǎ, āwũ, ũlě ũkú sĩ ri, ũgũ, ĩnzō jójó, āzila 'bá rú ĩjō ũnzí jójó rĩ abe. ²⁰ Āko 'dĩ kí 'bá 'bǎ adrulé āndí ru nĩ, wó āko najó drĩ ũjĩńǎ kóru rĩ 'bǎ 'bá adrulé āndí ru nĩ ku.”

Ā'ítánǎ ũkú 'bá Yǎhúdĩ rú ku rĩ drĩ rĩ
(*Mǎrǎkō 7:24-30*)

²¹ ĩjō 'dǎ 'bǎ vúlé gá Yésũ a'be āngũ 'dǎ rá, mụ dó āngũ Túrō 'badrĩ Sǐdónĩ be rĩ gá. ²² Ūkú āzĩ Kǎnání ízó ru u'álépi āngũ 'dǎ agá rĩ amú Yésũ rú 'dólé áwǎńǎ trũ jō, “Úpí Dǎwúdĩ ngǒpi, mí andré drĩ áma ízákĩzǎ fô! Āmbógó! Má ĩzépĩ ĩ'di úrındí ũnzí trũ āzila ĩ'di ĩ'di idé ũnzí-ũnzí.”

23 Yēsũ umvi ǐjǒ ũkú 'dā ní ku, 'bá ǐ'di 'bā imbálé rĩ amú kí māmálá 'bálé ǐ'di rú, “ǐpě ũkú 'dĩ tị rá, ā'dusiku ǐ'di u'de āma vú gā sī áwánǎ trũ.”

24 Yēsũ umvi, “ǎpě āma tị kǎbĩlō āvĩlėpi rá ǐsĩrayĩlĩ drĩ 'ba rú á'dũsĩ.”

25 Ũkũ amú aja tĩlė Yēsũ drĩlė gájǒ, “Úpĩ ǐko āma āzā.”

26 Yēsũ umvi ǐ'dinĩ, “Adru múké ku ǐná anzĩǎ 'badrĩ 'bejó ũcógó nĩ.”

27 Ũkũ umvi Yēsũ ní, “ǎndá Úpĩ, wó ũcogo kí vā ǐná nĩrí u'delėpi vũrũ āmbógó ǐ'didrĩ 'bā mėǎ pá gá rĩ kí ụ'dụ nalé rá.”

28 Yēsũ umvi ũkũ ní, “Ũkũ, ā'ĩtǎǎ mídrĩ gá rĩ ǐ'di āmbógó ru! ǐjǒ mĩ lėlė rĩ 'bā idé ru mínĩ lėlė rĩ áni.” Āzĩla sáwā 'dā agá 'dāā ũkũ 'bā ǐzėpĩ adrĩ rá.

Yēsũ fě ǐná 'bá álfũ sụ nĩ

29 Yēsũ a'be āngũ āzĩla mụ dó mĩrĩ Gǎlĩlĩ tị gā sĩ. Tụ dó 'bé 'bā wókō āzĩ gá ụrụgá ri dó vũrũ. 30 'Bá wěwě rú atrá kí ru ǐ'di rú ajĩ kí 'bá ācá trũ, mĩfĩ kóru, 'bá āyánĩ rú, 'bá bĩlė kóru, āzĩla 'bá āyánĩ ũví ndú-ndú 'dĩ kí abe ũ'bálé Yēsũ pálé gá 'dā āzĩla adrĩ kí rá. 31 'Bá u'á kí ũsũtǎǎ sĩ kí mụ 'bá jǒ ǐjǒ jǒlėpi ku 'dĩ kí ndrelė ǐjǒ jǒ agá, 'bá acalėpi rá 'dĩ acá kí múké, 'bá ācá trũ rĩ kí acĩ pĩrĩ-pĩrĩ, āzĩla 'bá jǒ mĩfĩ kóru rĩ kí āngũ ndre agá rá! ǐjǒ 'dĩ fě dó ǐ'banĩ Ādrónǎ ǐsĩrayĩlĩ drĩ ǐcũjǒ.

32 Yēsũ umve dó 'bá ǐ'di 'bā imbálé rĩ kí ǐ'di rú 'dölė āzĩla jǒ ǐ'banĩ, “'Bá 'dĩ kí ǐzákĩzā la agá mánĩ rá, ā'dusiku ǐ'bā kí āndrũ u'ájó má be ụ'dụ na rĩ sĩ, āzĩla ākónā āzĩ kí icólė nalé la 'dáyũ. Álě kí tị pėlė ābĩrĩ sĩ ku, ā'dusĩku kí mụ u'delė gěrĩ gá ku.”

³³ 'Bá ĩ'di 'bā imbálé rī umvi kí ĩ'di jō kí, “Āma icó ākónā 'bá wēwē rú 'dī 'baní nalé rī ịsụlé ینگۆlé āngū kōtórō rú 'dī agá 'dā?”

³⁴ Yēsũ zị kí, “Mūkátī kí ĩmidrị 'dā sị yā?”

Umvi kí, “Ázĭrĭ āzĭla ĩ'bị ní rí were la kí abe.”

³⁵ Jō 'bá ũ'bí 'dī 'baní 'bā ri kí vŭrŭ vŭ gá 'dā. ³⁶ Wó 'dụ dó mūkátī ázĭrĭ 'dī kí āzĭla ĩ'bị abe, ĩ'di mụ kí drĭ gá āwā'difô fĕlĕ Ādróná ní 'bo, anu kí 'a rá, fĕ dó kí 'bá ĩ'di 'bā imbálé rī 'badrĭ. Mụ kí dó kí awa trŭ 'bá 'banĭ. ³⁷ 'Bá pírí na kí kí rá āzĭla aga kí rá. 'Dā 'bā vŭlé gá, 'bá ĩ'di 'bā imbálé rī tra kí ịmbị la acelépi ũnŭlépi ní rí kí gŭfá tré-tré ázĭrĭ. ³⁸ 'Bá āgōbị rú nalépi la rī kí 'bā kālāfe álifŭ sŭ, ũlā ũkú kí anzị ní rí abe gĕrĭ sĭ ku. ³⁹ Yēsũ 'bā 'bá wēwē rú 'dī kí tị pĕjō 'bo rī 'bā vŭlé gá, tŭ dó filé í'bó agá, āzĭla mụ dó āngū Māgādánĭ gá.

16

'Bá lĕ kí tálí ndrelé

(Mārākō 8:11-13; Lŭkā 12:54-56)

¹ Ụ'dụ āzĭ ālu, 'bá Fārĭsáyĭ rú rī 'bā āzĭ kí 'bá Sādŭkáyō rú rī abe amŭ kí Yēsũ rú 'dōlé ĩ'di ũ'bĭjō zị kí ĩ'di 'bā idé tálí angálépi 'bŭ gá la sĭ i'dajó la Ādróná āpĕ ĩ'di tị nĭ.

² Wó Yēsũ umvi ĩ'baní, “Īnĭ ịjọ jọlé 'dī 'bā ífí cé, āngŭ mĭfĭ drĭ adru ịtŭ 'bā 'de agá ika rú ífí la drŭsĭ āngŭ la ka ịtŭkā rú. ³ Āzĭla ũ'bŭtị sĭ ĩmi jō la uzogó la 'dị rá, ā'dusĭku āngŭ mĭfĭ ika rú, mŭgŭ ru ālŭkŭ trŭ. Īnĭ āngŭ amá sĭ ĩminí ũrŭ'bŭ ndrejó rī sĭ rá, ĩmi icó ícétáná sáwā drĭ kí amálé ku. * ⁴ 'Bá ũnzĭ āzĭla Ādróná ā'ílĕpi ku ú'dú 'dī agá tálí ndrŭlépi áyŭ 'dī! Tálí āzĭ fĕlĕ ĩminí ịdĭ la yŭ,

* ^{16:3} Bŭkŭ Ādróná drĭ āzĭ rī jō kí, ícétáná sáwā ú'dī'da 'dī drĭ kí amálé ku.

rá la tálí ándrá nábĩ Yónã drĭ rĩ.” Yĕsũ a'be kí ãzıla mu dó rá.

Ākúkĭ 'bá Fārĭsáyĭ 'badrĭ 'bá Sādūkáyō drĭ abe rĩ
(Mārākō 8:14-21)

⁵ 'Bá Yĕsũ 'bã imbálé rĩ kí mu zalé mĩrĩ 'bã wókō āzĩ rĩ gálé 'bo, drĭ la āvĩ kí mūkátĩ 'dujō ĩndĩ rĩ gá rá. ⁶ Yĕsũ jō ĩ'baní, “Īnzĭ mĭfĭ, ĩmba ĩmi tā ākúkĭ 'bá Fārĭsáyĭ rú rĩ 'badrĭ kí sĭ 'bá Sādūkáyō rú rĩ 'badrĭ abe.”

⁷ 'I'dó kí ĩjō jōlé kí drĭdrĭnĭ gá jō kĭ, “Jō ĩjō 'dĩ ĩni la āmaní mūkátĩ ajĭjō ku rĩ sĭ.”

⁸ Yĕsũ nĭ 'bá ĩ'di 'bã imbálé 'dĩ kí ĩjō jō ā'du drĭ gá yã rĩ cé zĭ kĭ, “ĩmi 'bá ā'itáná were 'dĩ, ĩmi ĩjō jō ĩmi drĭdrĭnĭ gá ĩminí adrujō mūkátĩ kóru rĩ sĭ yã? ⁹ ĩnĭ drĭ vã ĩjō mâ jōlé 'dĩ ku yã? ĩjō ándrá mâ mūkátĩ tōwú fĕjō ĩ'bĭ ĩrĭ be 'bá álĭfũ tōwú 'baní āzıla útra ĩmbĭ la gúfá ũ'bĭ ru rĩ agá ĩminí ku yã? ¹⁰ Jōku mūkátĩ ázĭrĭ 'bá álĭfũ sũ 'baní rĩ wó ĩtra ándrá ĩmbĭ la gúfá sĭ yã? ¹¹ ĩmi icó ĩjō mâ jōlé ĩminí rĩ adru mūkátĩ drĭ gá ku rĩ vālé ku ĩngoní-ĩngoní ru? Wó ajō ĩminí ĩmi adru mĭfĭ trũ ākúkĭ 'bá Fārĭsáyĭ rú 'dĩ 'badrĭ 'bá Sādūkáyō rú 'dĩ 'badrĭ abe rĩ kí sĭ.” ¹² ĩjō 'dĩ kí vúlé gá, 'bá Yĕsũ 'bã imbálé rĩ nĭ kí ĩjō Yĕsũ 'bã jōlé mūkátĩ drĭ gá rĩ adru sĭ ru tãmbajō ākúkĭ mūkátĩ a'dĭjō rĩ sĭ la ku, wó rá la ĩmbátáná 'bá Fārĭsáyĭ rú rĩ 'badrĭ 'bá Sādūkáyō rú rĩ abe rĩ kí sĭ.

Pétĕrō lũ Yĕsũ 'i ā'di 'i yã rĩ
(Mārākō 8:27-30; Lúkã 9:18-21)

¹³ Yĕsũ la mu mulé āngũ Kāyĭsārĭyã Fĭlĭpĭ drĭ agá, zĭ 'bá ĩ'di 'bã imbálé rĩ kí, “'Bá 'bá 'bã kí jōlé, Ngótĭ 'Badrĭ ĩ'di ā'di 'i?”

¹⁴ 'Bá ĩ'di 'bã imbálé rĩ 'bã āzĩ umvi kí, “Yōhánã Bãbũtĭzĭ fĕlĕpĭ rĩ 'i, āzĩ rĩ jō kí ĩlĭyã 'i, āzĩ rĩ jō kí Yĕrĕmĭyã 'i jōku nábĩ ālu la 'bã āzĩ.”

¹⁵ Zì kî, “Wó ìmi rú rī gá ìmi jọ la ma ã'di 'i yã?”

¹⁶ Sĭmónĭ Pétĕrō umvi, “Mi Kúrísītō 'i, Ādróná ídri rī 'bā Ngópì 'i.”

¹⁷ Yĕsũ umvi, “Mi drĭlĕba rú Sĭmónĭ Yónā ngópì, ã'dusĭku 'bá i'da míní Ìjọ 'dī nī ku, wó má Átĕpì 'bũ gá rī 'i. ¹⁸ Āzĭla ájọ míní, Pétĕrō mi írā, ma mu kãńsã mádrĭ sĭlĕ írā 'dī drĭ gá, ãzĭla drā 'bā ũkpó icó 'i'di ndĕlĕ ku.

¹⁹ Ma kĭfũngúwã Súrú 'Bũ gá rī drĭ kí fĕ mídrĭ, ãko míní umbélĕ ũnókú gá 'dā cí rī ála vā umbé la 'bũ gálĕ cí, ãzĭla ãko míní ayulĕ ũnókú gá 'dā rá rī ála ayu la 'bũ gálĕ rá.”

²⁰ Ìjọ 'dī agá Yĕsũ itré 'bá 'i'di 'bā imbálĕ rī kí 'bā lū kí 'bá ãzĭnĭ 'i Kúrísītō 'i rī gá ku.

Yĕsũ i'da drā 'i'didrĭ 'bā Ìjọ

(Mǎrǎkō 8:31–9:1; Lúkǎ 9:22-27)

²¹ I'dójó ń'dú 'dā sĭ mujọ drĭlĕ gálĕ ru Yĕsũ i'dó Ìjọ jọlĕ 'bá 'i'di 'bā imbálĕ rī 'baní, “Ma mu Yĕrũsǎlĕmũ gálĕ drĭ cílĕ Ìjọ wĕwĕ rú kĭ sĭ 'bá 'iyō kí drĭ gá, átaló ãmbogo, ãzĭla imba'ba ãzĭtáná Músã drĭ kí imbálĕpì rī 'badrĭ. Āzĭla kí áma 'dĭ rá ãzĭla ń'dú na rī sĭ ála áma inga ídri rú.”

²² Pétĕrō ru 'i'di selĕ bũlũ gá, ãzĭla i'dó uzálĕ drĭ la gá jọ 'i'dinĭ, “Úpí lĕ 'bā adru 'dī 'bā áni ku, Ìjọ 'dī 'bā idé ru mí rú ku.”

²³ Yĕsũ uja ru jọ Pétĕrō ní, “Mí 'idã mi áma ũngúkú gálĕ Sĭtánĭ! Mi írā kúmũ rī rú mánĭ, ìmi ásĭ gá Ìjọ Ādróná drĭ 'dáyũ, wó rá la mi Ìjọ ũrã 'bá 'bá.”

²⁴ Yĕsũ jọ dó 'bá 'i'di 'bā imbálĕ rī 'baní, “'Bá ãzĭ drĭ lĕ áma vú bílĕ rá lĕ 'bā gã ru úmgbé, 'bā 'dũ mũsálá'bã 'i'didrĭ gá rī 'i, ãzĭla 'bã ãbĭ áma vú. ²⁵ Ā'dusĭku 'bá drĭ lĕ ídri 'i'didrĭ gá rī palĕ nĭ, 'i'di ávi la rá, wó 'bá ídri 'i'didrĭ gá rī ãvilĕpì áma Ìjọ sĭ rī la 'isũ la rá. ²⁶ 'Bá la ũyá íngō 'isũ 'i'dinĭ drĭ ũnókú 'dũ pírĭ ãko 'i'di áni la rú, drĭ la gã sĭ ávĭ

ĩ'di 'bā ídri rá? Jōku 'bá la ã'du idé sī ídri ĩ'didrĭ ufujó vúlé?
²⁷ Ā'dusĭku Ngóťĭ 'Bádrĭ la mụ amúlé dĭzā Átépĭ drĭ trũ,
 mālāyĭkā ĩ'didrĭ abe, āzĭla ĩ'di mụ 'bá ālu-ālu ũfĕlé ĩjó ĩ'di
 'bā idéle rĭ kí vú sĭ. ²⁸ Ájō ĩminĭ ĩjó mgbā, ĩmi āzĭ pá tulépi
 ú'dĭ'da 'dā 'dĭ ícó kí drā ājĭ 'bĭlé 'dĭ sĭ ndre kí Ngóťĭ 'Bádrĭ
 'bā amúná sŭrŭ ĩ'didrĭ agá ku la ku.”

17

Yĕsŭ 'bā gbíyā uja ru ndú

(Mārākō 9:2-13; Lŭkā 9:28-36)

¹ Ū'dŭ ázĭyā 'bā vúlé gá Yĕsŭ 'dŭ Pétĕrō, Yākó'bō,
 āzĭla Yōhánā Yākó'bō 'bā ádrĭpĭ ĩ'di be, agu kí 'bé āzo la
 sĭ gá, kí dó sĭ 'dāá á'dŭsĭ. ² 'Bé sĭ gá 'dāá Yĕsŭ gbíyā uja
 ru kí drĭlĕ gá 'dāá ndú. Mĕlĕťĭ la dĭ cĕcé ĩťú áni, āzĭla
 ĩ'di 'bā bōngó uja kí ru imve rú dĭzā áni. ³ Cōťĭ 'dāá Mŭsā
 kí ĩlĭyā be * 'dá kí drĭlĕ gá, kí ĩjó jō agá Yĕsŭ be.

⁴ Pétĕrō jō Yĕsŭ ní, “Úpĭ, ĩ'di múké āmanĭ u'ájó 'dā.
 Ídrĭ lĕ la rá, ma ĩminĭ bŭrŭjō kí sĭ na, ālu rĭ mínĭ, āzĭ rĭ
 Mŭsā ní, āzĭ ālu rĭ ĩlĭyā nĭ.”

⁵ Pétĕrō 'bā drĭ ĩjó jō agá 'dĭ gá 'dā, ũrŭ'bŭ imve dĭlĕpi
 dĭ-dĭ rĭ aku kí cí, āzĭla ú'dŭkó āfŭ ala gálé jō, “'Dĭ mā
 Ngópĭ mánĭ lĕlé ambamba rĭ, má u'a āyĭkō sĭ ĩ'di ĩjó sĭ.
 ĩmi are ĩ'di tĭ.”

⁶ 'Bá Yĕsŭ 'bā imbálé rĭ kí mụ ú'dŭkó angálépi 'bŭ
 gálé 'dĭ arelé 'bo, idé kí ũrĭ sĭ, 'be kí ru vŭrŭ āzĭla su kí
 tĭ vŭrŭ. ⁷ Yĕsŭ amŭ ĩ'ba rŭ 'dōlé aló kí āzĭla jō, ĩ'banĭ
 “'ĩmi angá ũrŭgá ĩmi idé ũrĭ sĭ ku.” ⁸ Kí mụ āngŭ ndrelé
 ũrŭgálé, ndre kí 'bá āzĭ ku Yĕsŭ ace ĩ'ba abe á'dŭsĭ.

* ^{17:3} Mŭsā kí ĩlĭyā be ándrá kí drĭlĕ 'bá Yāhŭdĭ 'badrĭ ĩ'bā
 kí ĩjó 'bālé āmbógó ru rĭ kĭ. Úfĕ ándrá āzĭtáná kí Mŭsā
 drĭ, āzĭla ĩlĭyā ĩ'di nábĭ āzĭ āmbógó la.

⁹ Ī'baní así agá 'bé sí gâlélé, Yésũ itré kí jọ, “Ílũ jō íjọ ìmí ndrelé 'dĩ kí 'bá àzíní ku kpere Ngótí 'Bádrì 'bá angá agá drā agâlélé ráká.”

¹⁰ 'Bá Yésũ 'bā imbálé rī zì kí ĩ'di, “Ímbá'bá àzítáná Músā drī kí imbálépi rī jọ kí Ìllyā 'bā amú drīdrī ráká la ā'du íjọ sí yā?”

¹¹ Yésũ umvi ĩ'baní, “Íjọ mgbā sī Ìllyā la amú drīdrī āzila ĩ'di āko pírí kí itú bábá ráká. ¹² Wó ájọ ĩminí, Ìllyā amú bāsī 'bo, āzila nī kí ĩ'di ku, wó idé kí ĩ'di rú íjọ cécé ĩ'baní lèlè rī áni. Gērī ālu 'dī sī Ngótí 'Bádrì la vā mụ drī çilé kí drī gá.” ¹³ 'Bá ĩ'di 'bā imbálé rī vā kí ĩ'di íjọ jọ Yōhánā Bābūtízī fèlèpi rī drī gá ìni.

Yésũ adrí ngótí úrindí ùnzí trū rī

(Mārákō 9:14-29; Lúkã 9:37-43a)

¹⁴ Yésũ kí mụ āgólé 'bá ĩ'di 'bā imbálé rī abe ũ'bí 'ba rú 'dólé 'bo, ágóbí āzì amú āja tīlè āvũjọ Yésũ pálé gá āzila jọ, ¹⁵ “Úpí, ìndre drī mā ngòpì 'bā ízákizā, ĩ'di āyání 'bá u'bélépi āzila nzilépi ùnzí rī trū. Āyání la āzì rī sī ĩ'di 'be ìyí agá jòku ācí agá. ¹⁶ Mā ají ĩ'di 'bá míní imbálé rī 'badrì, wó icó kí ĩ'di adrìlé ku”

¹⁷ Yésũ umvi ĩ'baní, “Ìmi 'bá ā'itáná kóru 'dì! Ìlè má u'á ìmi abe ú'dú íngōpí. Ìlè áta ìmi ú'dú sí yā? Mí ají ngótí má rú 'dólé.” ¹⁸ Yésũ za drī la gá ùkpó sī, āzila úrindí ùnzí āfū dó ngótí agâlélé rá, adrí dó sī çotí sáwā 'dā sī.

¹⁹ Vúlé vúlé ru 'bá Yésũ 'bā imbálé 'dī amú kí ĩ'di rú 'dólé 'dī sī ĩ'di á'dūsī, āzila zì kí ĩ'di, “Āma icó úrindí ùnzí drolé āmvé ku la ā'du sí yā?”

²⁰ Yésũ umvi ĩ'baní, “Ā'dusíku ìmí ā'itáná were, ma ĩminí íjọ mgbā jọ, ìdrī tá adru ā'itáná trū werejá ru hārādálí ífí áni, ìmi tá jọ la 'bé 'dī ní, 'Ímụ āngū 'dī gá 'dā, 'dā gâlélé āzila ĩ'di mụ āngū 'dā gâlélé rá.' Āko āzì icólépi

ĩmi ndělépi idé agá rá la 'dáyū. [²¹ Úrindí ũnzí 'dĩ 'bã áni rĩ la fũ rá la Ādróná zĩḡá sī āzıla íná gǎjó najó úmgbé rĩ sī.] †

Yésũ nze íjó drǎ rĩ'didrĩ drĩ gá ĩdí
(*Mǎrǎkō 9:30-32; Lúkǎ 9:43b-45*)

²² 'Bá Yésũ 'bã imbálé rĩ kí mụ amúlé āngũ ālu gá Gǎlĩlĩ gá 'bo, Yésũ jō rĩ'baní, “Ála mụ Ngótĩ 'Bádrĩ fělé mélé mbelé 'bá 'badrĩ. ²³ 'Bá kí mụ rĩ'di 'dílé rá, ú'dụ na wúlé gá, ála mụ rĩ'di ingalé ídri 'bá drǎlépi rá rĩ kí drĩdrĩḡ gá.” 'Bá rĩ'di 'bã imbálé rĩ acá kí ũcōgō rú.

Mũsórō 'belé lícō Ādróná drĩ gá rĩ

²⁴ Yésũ kí 'bá rĩ'di 'bã imbálé rĩ kí abe kí mụ acalé Kǎpěřēnāwúmĩ gá 'bo, 'bá mũsórō lícō Ādróná drĩ gá rĩ tralépi rĩ amụ kí Pétěrō rú zĩ kí rĩ'di, “Ímbápi ĩmidrĩ la mũsórō lícō Ādróná drĩ gá rĩ 'be rá yā?”

²⁵ Pétěrō umvi, “Ē, rĩ'di 'be la rá.”

Pétěrō lǎ mụ filé jó Yésũ 'bã adrujó rĩ agálé 'bo, Yésũ jō íjó drĩdrĩ zĩ rĩ'di, “Mí ũrǎ íngoní, Sĩmónĩ? 'Bá ũpi rú ũnókú drĩ gá 'dĩ kí mũsórō tra 'bá rĩ'badrĩ 'badrĩ yā jōku 'bá āmíyóná ru rĩ 'badrĩ yā?” ‡

²⁶ Pétěrō umvi, “'Bá āmíyóná ru rĩ 'badrĩ.” Yésũ jō rĩ'diní íjó 'dĩ sī, “'Bá súrú drĩ kí ũnze kí rá. ²⁷ Wó lě āfě 'bá 'dĩ 'baní ásĩ āzá ku, ímụ mĩrĩ Gǎlĩlĩ gálé í'be gōlĩḡá ĩyĩ agálé. Ĩ'bĩ mĩ a'belé drĩdrĩ rĩ ínzĩ tĩ la, mi séndě sílívǎ rú la ísụ tĩ la gá. Í'dụ séndě 'dǎ 'i āzıla ífě rĩ'badrĩlé mũsórō āmadrĩ mí be rĩ kĩ rú.”

† 17:21 Vási 21 'i, Bībĩlĩyā āzĩ Mũndú tĩ sĩ rĩ 'bã kí vási rú ku, be la rá la 'bã kí rĩ'di “fútĩ-nòtĩ” rú, ā'dusĩku rĩ'di ándrá búkũ Ādróná drĩ Gĩrĩkĩ tĩ sĩ ídu drĩdrĩ rĩ kí agá 'dáyū. ‡ 17:25 Mũsórō 'dĩ 'bá amúlépi amụ rĩ kí 'be la nĩ adru 'bá āngũ 'dĩpĩka rú rĩ kí ku.

18

'Bá āmbógó ndělépi Súrú 'Bũ gá rĩ agá rá rĩ
(Mǎrǎkō 9:33-37; Lúkǎ 9:46-48)

¹ Ɔtú 'dā sī 'bá Yēsũ 'bā imbálé rĩ amụ kí Ɛ'di rụ 'dólé zị kị, "Bá āmbógó ru Súrú 'Bũ gá rĩ agá rĩ ā'di 'i?"

² Yēsũ umve ngótɪná ĩmbíráná la, 'bā Ɛ'di pá tulé kí drídrĩ gá. ³ Yēsũ jọ, "Ma ĩminí Ɔjọ mgbā jọ, lě ĩmi uja ĩmi anzị níríná kí áni ráká ĩmi fi Súrú 'Bũ gá rĩ gá ĩndō. Jō ĩni ku, ĩmi icó filé Súrú 'Bũ gá rĩ agálé ku. ⁴ Ɔjọ 'dĩ sī, 'bá ru irilépi vũrú cécé ngótɪná ĩmbíráná 'dĩ áni rĩ āmbógó ru Súrú 'Bũ gá rĩ agá nĩ.

⁵ "Ázila 'bá ngótɪná 'dĩ áni rĩ 'bā āzị ālu la ā'ɪlépi áma rú sī rĩ, ā'ɪ ma 'i. ⁶ Wó 'bá āzị drĩ ngótɪná ĩmbíráná áma ā'ɪlépi rĩ fě Ɔjọ ũnzí idélé, Ɛ'di múké la Ɛrā āná 'Ɔjọ āmbógó kpakụ rĩ umbéjọ imbe la gá Ɛ'di 'bejọ ĩmvújọ mĩrĩ kí rĩ rĩ agá.

⁷ "Cāndí ũnókú ní āko fělépi la 'bá 'bā idé kí Ɔjọ ũnzí sī! Āko 'dĩ kí bāsī amụ rá, wó cāndí 'bá fělépi la Ɔjọ 'dĩ 'bā idé kí ru rĩ nĩ. ⁸ Ɔmi drĩ jọku Ɔmi pá drĩ Ɔmi fě Ɔjọ ũnzí idélé nĩ, Ɔga Ɛ'di rá Ɛ'be Ɛ'di mí rụ 'dā rá. Ɔ'di múké míní fíjọ Ɔdri gá drĩ jọku pá trũ ālu sī, ndě Ɔmi 'bejọ ācĩ ukólépi ku rĩ agá drĩ Ɔrĩ trũ jọku pá Ɔrĩ trũ rĩ rá. ⁹ Ázila Ɔmi mĩfĩ drĩ Ɔmi fě Ɔjọ ũnzí idélé nĩ, Ɔnze Ɛ'di 'belé mí rú 'dā rá. Ɔ'di múké míní fíjọ Ɔdri gá mĩfĩ ālu sī ndě míní adrujọ mĩfĩ trũ Ɔrĩ sī Ɔmi 'bejọ ācĩ ukólépi ku rĩ agá rĩ rá.

Ɔjọ u'belé kǎbĩlō āvilépi rĩ sī rĩ
(Lúkǎ 15:3-7)

¹⁰ "Ɔndre drĩ, lě ĩmi ide anzị nírí 'dĩ 'bā āzị kí ku. Ā'dusĩku ájọ ĩminĩ mǎlǎyíkǎ anzị 'dĩ 'badrĩ 'bũ gálé rĩ

kí pá tu má Átépi drīlé gá ʔ'dú pírí kí ʔjọ sī. [¹¹ Ā'dusīku Ngóṭí 'Bádrī amú 'bá āvīlépi rá rī kí ndrūlé palé.] *

¹² “Mí ūrā íngoní? Ágóbí āzī kābīlō trū túrú ālu la 'bā kābīlō ālu rī drī āvī rá, ʔ'di kálí úrômī drī úrômī rī kí a'be ʔrī na agá 'bé pá gá 'dâ, ʔ'di mụ ālu āvīlépi rá 'dā ndrū trū ku yā? ¹³ Ma ĩminí ʔjọ mgbā jọ drī ʔ'di ʔsú rá, ʔ'di u'á āyīkō sī ambamba ʔ'di 'bā kābīlō ālu 'dā sī ndě kálí úrômī drī úrômī āvīlépi ku 'dī kí rá. ¹⁴ Gẹrī ālu 'dī sī, ĩmi Átépi 'bū gá rī ā'ʔ anzi nírí 'dī kí 'bā āzī ālu la ní āvījọ ku.

Mí ádrípi ʔjọ ũnzí idélépi mí rú rī

¹⁵ “Mí ádrípi drī ʔjọ ũnzí idé mí rú, ímụ ʔ'di rúlé ʔjọ ũnzí ʔ'didrī gá rī 'dajó. Wó ĩmi itú ʔjọ la ĩmi drīdrīṅí gá ĩmi sī céní. Drī ā'ʔ la rá, mí apá mī ádrípi vúlé 'bo. ¹⁶ Wó drī ʔjọ mī jólé rī gā úmgbé, ʔ'dú 'bá āzī ālu jọku ʔrī mí be ʔndī. ʔjọ 'dī sī, ʔjọ átōṅá drī 'bā tu pá sādíní ʔrī jọku 'bá na 'bā kí vú nzelé rī sī. † ¹⁷ Drī 'bá 'dī kí tị gā arelé úmgbé, mí ʔ'da ʔjọ la kánísā nī āzīla drī ʔjọ kánísā drī gā arelé úmgbé, 'bā adru míní 'bá Ádróná nṅlépi ku rī rú jọku 'bá mūsórō tralépi rī áni.

¹⁸ “Ma ĩminí ʔjọ mgbā jọ, āko ĩminí umbélé ũnókú gá 'dâ cí rī, ála umbé la 'bū gálé cí, āzīla āko ĩminí trūlé ũnókú gá 'dâ rī ála trū la 'bū gálé rá.

¹⁹ “Ma vā jọ la ĩminí ʔdī, 'bá ʔrī drī kí tị icí āko āzī zijó ũnókú gá 'dâ, má Átépi 'bū gá rī la idé la rá. ²⁰ Ā'dusīku 'bá ʔrī jọku 'bá na drī kí ru tra āngū ālu gá áma rú sī, 'dāá ma adru ʔ'ba abe cí.”

ʔjọ u'belé ātí'bo 'bá āzī 'bā ízákizā ndrelépi ku rī sī rī

* 18:11 Vāsī 11 'i, Bībīlīyā āzī Mündú tị sī rī 'bā kí vāsī rú ku, be la rá la 'bā kí ʔ'di “fútī-nôtī” rú, ā'dusīku ʔ'di ándrá búkū Ádróná drī Gīrīkī tị sī ʔdu drīdrī rī kí agá 'dáyụ. † 18:16 Āzítáná Amvíná 19:15

²¹ 'Dā 'bā vúlé gá, Pétērō amú Yésũ rú 'dólé zì ĩ'di, “Úpí, ma má ádrípì ìjò ızalépi má rú rĩ trũ pâlé sí yā?”

²² Yésũ umvi, “Ájọ míní, adru pâlé ázîrĩ ku, wó kálì ázîrĩ pâlé ázîrĩ! †

²³ “Íjò 'dĩ sī, Súrú Ādróná drí gá rĩ ĩ'di cécé úpí rilépi átí'bóló ĩ'didrî be sī málí ĩ'di 'bā ìşúlé rĩ kí íngöpí yā rĩ nǐjò rĩ áni. ²⁴ ĩ'diní i'dó agá ĩ'didrî kí lã agá ájì ĩ'di drĩlẹ gá ágóbì ázì ĩ'di 'bā dẹnõ nalépi tãlãnitõ ‡ 10,000 la. ²⁵ Málí 'dípì fě ázítáná sī ágóbì 'bā mgbã 'i, ùkù 'i, anzì kí ázila áko ĩ'di trũ adrujò cí rĩ kí abe ụzilé rá, ĩ'di icójó dẹnõ 'dã kí ùfějò ku rĩ sī.

²⁶ “Átí'bóló tĩ ãja úpì drĩlẹ gá, 'bã mãmálá úpì drĩlẹ gá, jọ, ‘Mí adru drĩ má be ásì ìgbě sī, ázila ma mî dẹnõ kí ùfě vúlé pírí rá.’ ²⁷ Úpí ndre átí'bóló 'dĩ 'bã ízákizã, lì dẹnõ 'dĩ kí rá ázila a'be dó ĩ'di mụlé rá.

²⁸ “Wó átí'bóló la mụ fúlé mụlé ãmvélé 'bo, ìşú átí'bóló ĩ'di 'bã ázì ru ĩ'di 'bã dẹnõ nalépi dǐnárĩ § túrú ãlu rĩ. Amvu ĩ'di ázila i'dó ĩ'di nzilé. Jọ, ‘Mí ùfě mã dẹnõ mî nalé rĩ 'i.’

²⁹ “ĩ'di 'bã átí'bóló ázì ĩ'di áni rĩ, tĩ ãja vǔrú ázila 'bã mãmálá ĩ'didrĩ, ‘Mí adru ásì ìgbě sī má rú, ma mî dẹnõ 'dĩ ùfě rá.’

³⁰ “Wó átí'bóló 'dĩ gã úmgbé, ko drĩ mụlé ázila agu ágóbì 'belé mǎbúsũ gá kpere ágóbì la ĩ'di 'bã dẹnõ kí ùfě agá. ³¹ Áti'bo ázì rĩ kí mụ ìjò 'dã ndrelé 'bo, u'á kí ùşütáná ãmbógó la sī, ázila mụ kí ìjò pírí ru idélépi 'dĩ kí ùlúlé ĩ'bã ãmbógó nî.

³² “Úpí ĩ'didrĩ gá rĩ umve ĩ'di ĩ'di rùlé, jọ, ‘Mí átí'bóló ùnzì la, álì dẹnõ mídrĩ gá rĩ kí rá ã'dusíku mî mãmálá 'bájó má

† 18:22 kálì ázîrĩ pâlé ázîrĩ! jòku pâlé kálì ázîrĩ drĩ ázîrĩ!

‡ 18:24 Tãlãnitõ ãlu rĩ ĩ'di tãlãnitõ 'bã ãlu ázì ngalépi la 'bã ùyá ru ùgũgõ ílì mụdrì la. § 18:28 Dǐnárĩ ãlu 'dĩ ĩ'di sílǐngĩ 'bã ãlu 'bã ùyá ùfějò ú'dú ãlu la.

rú rĩ sĩ. ³³ Mí icó tá áti'bo mĩ ázĩ ru rĩ 'bã ízákĩzã ndrelé ku yã? ³⁴ Úpĩ 'bã 'a ve i'dinĩ rá fě i'di 'bãlě mãbũsũ gã sĩ i'dinĩ cãndĩ fějō kpere i'di 'bã úpĩ 'bã dẹnō i'di be rĩ kí ũfě agá pĩrĩ.

³⁵ “Má Átẹpĩ 'bũ gãlě rĩ la mu ĩmi ãlu-ãlu 'banĩ ũcōgō fělě 'dĩ 'bã áni ĩmi ãlu-ãlu drĩ i'di 'bã ádrĩpĩ trũ i'di ásĩ gãlě ku rĩ gá.”

19

Ímbátáná Yésũ 'bã fělě ũkú drojã drĩ gã rĩ
(*Mãrákō 10:1-12*)

¹ Yésũ la mu íjō 'dĩ kí delé jō agá 'bo, a'be Gãlĩlĩ rá, za Yōrĩdání gá 'á ãngũ Yũdíyã drĩ agá. ² 'Bá ũ'bĩ bĩ kí vú la ãzĩla adrĩ dó i'bã 'bã áyání rú rĩ kí 'dãã.

³ 'Bá Fãrĩsáyĩ drĩ 'bã ázĩ amũ kí Yésũ ũ'bĩlě, zĩ kí i'di, “Ázítáná Mũsã drĩ ã'ĩ ágóbĩ ní i'di 'bã ũkú drojō íjō pĩrĩ sĩ rá yã?”

⁴ Yésũ umvi i'banĩ, “Ílã íjō íjō sĩlě rĩ agá jolẹpi la ándrá i'dóná gãlě Ádróná 'bã ándrá 'bã ágóbĩ kí ũkú be rĩ ku yã? † ⁵ Ádróná jō vã, 'Íjō 'dĩ sĩ, ágóbĩ la mu i'di 'bã átẹpĩ kí a'belé ãndrě be ãzĩla kí dó ru icĩ ũkú i'didrĩ be, kí ĩrĩ trá ru icĩ acájō urũ'ba ãlu rú.’ † ⁶ Íjō 'dĩ sĩ, adru kí dó 'bã ĩrĩ ku, wó 'bã ãlu rú. 'Bã ázĩ 'bã awa ãko Ádróná 'bã icílě rĩ kí drĩdrĩnĩ ní ku.”

⁷ 'Bá Fãrĩsáyĩ drĩ zĩ kí Yésũ 'i, “Mũsã fě ándrá ázítáná ágóbĩ ní sĩ wárágã sĩjō ũkú drojō la ã'du íjō sĩ yã?” †

⁸ Yésũ umvi i'banĩ, “Mũsã ã'ĩ ándrá ĩminĩ wárágã sĩjō sĩ ũkú ĩmidrĩ kí drojō rá la ásĩ mbanjá ĩmidrĩ gã rĩ sĩ. Wó adru ándrá i'dóná gãlě 'dĩ 'bã áni ku. ⁹ Ájō ĩminĩ, 'bã ázĩ

† 19:4 Í'dóná 1:27; 5:2 † 19:5 Í'dóná 2:24 † 19:7 Ázítáná Amvinjá 24:1-4; Mátáyō 5:31

drī ī'di 'bā ūkū dro adru íjọ āwũ āni sī ku, āzila īgbā jō ūkú āzī ndú la, ífí la ī'di āwũ nga ūkú 'dā be.”

¹⁰ 'Bá Yēsũ 'bā imbálé rī jọ kí ī'diní, “Íjọ ágọbì 'bā āni ūkú be rī drī dó adru 'dī 'bā āni, ī'di múké ūkú īgbājó ku.”

¹¹ Yēsũ umvi, “Adru 'bá pírí kí nga íjọ 'dī ā'ílé la ku, wó lú 'bá íjọ 'dī fějọ 'dī 'baní rī 'banî. ¹² Ā'dusíku íjọ ndú-ndú icó kí fělé la 'baní ru īgbājó ku rī gá nī: āgọbì āzī rī kí útì kí ūkpó kóru 'dī 'bā āni, āzī rī kí âco kí acálé ūkpó kóru 'dī 'bā āni, āzī rī gá kí ūkú īgbálé úmgbé Súrú 'Bũ gá rī 'bā íjọ sī. 'Bá íjọ 'dī lělépí rá rī 'bā idé ī'diní lělé rī āni.”

Yēsũ wi sũsú anzi 'banî

(Mārákō 10:13-16; Lúkā 18:15-17)

¹³ Ụ'dú āzī sī 'bá ají kí ī'bā anzi kí Yēsũ rú 'dólé sī drí ũtǐjọ kí drí gá, āzila Ādróná zǐjọ ī'banî. Wó 'bá Yēsũ 'bā imbálé rī uzá kí 'bá anzi kí ajílépi rī kí drí gá.

¹⁴ Yēsũ jọ, “Ìmi a'be anzi nírí 'bā amú kí má rú 'dólé, ìmi atrì kí amúná gá ku, ā'dusíku Súrú 'bũ drí 'bá 'dī 'bā āni.” ¹⁵ Yēsũ la mu drí ũtǐlé kí drí gá 'bo, 'dāá rī sī mu dó drí gá.

Kārǐlě kúrẹní ru rī

(Mārákō 10:17-31; Lúkā 18:18-30)

¹⁶ Ụ'dú āzī sī, ágọbì āzī amú Yēsũ rú 'dólé zì ī'di, “Ímbápi, āko múké mání idélé sī ídri ukólépi ku rī ìsújọ rī ā'du?”

¹⁷ Yēsũ umvi ī'diní, “Mi áma zì āko múké rī sī la ā'du íjọ sī yā? 'Bá múké cí rī lú ālu. Ídrí lě filé ídri ukólépi ku rī agá rá, ímba āzítáná kí tā.”

¹⁸ Ágọbì zì, “Āzítáná íngō kí?”

Yēsũ umvi, “ Í'di 'bá ku, ínga āwũ ku, mí ũgũ ũgũ ku, mí alí ìnzō 'bá āzì ụrụ 'bá gá ku, ¹⁹ mí ìnzì mí átépi kí mí

ãndrẽ be,' † ãzıla 'ílẽ mî jĩránĩ cécé míní ími lělé rĩ áni.' †”

²⁰ Kārílẽ jọ ĩ'diní, “Ámba ǐjọ 'dĩ kí tã pírí rá. Áko acelépi mání rĩ ã'du?”

²¹ Yẹsũ umvi ĩ'diní, “Ídrĩ lě adrulé alá ru, ímu, mí ǐtũndã áko mí trũ adrujọ rĩ kí pírí ãzıla ífẽ séndě la kí 'bá lēmērí rĩ 'banî, mi dó sī mu adrulé málĩ trũ 'bũ gálé. 'Dã 'bã ũngúkú gá, mí amũ dó áma vú ãbilé.”

²² Kārílẽ 'dĩ la mu ǐjọ 'dĩ arelé, ko drĩ mụlé cãndí-cãndí ru, ã'dusĩku ĩ'di 'bã adrujọ kúrẹnĩ rĩ sī.

²³ Yẹsũ jọ dó 'bá ĩ'di 'bã imbálé 'dĩ 'baní, “Ma ĩminí ǐjọ mgbã jọ, ĩ'di adru ǐjọ ũkpó la 'bá málĩ trũ rĩ 'baní fijọ Sũrũ 'Bũ gá rĩ agá. ²⁴ Ájọ ĩminí ǐdĩ, ngãmíyã ní fijọ sĩndánĩ ǐndũ gá sī rĩ ĩ'di gbõnjá ru ndě 'bá málĩ trũ rĩ ní fijọ Sũrũ Ádrónjá drĩ agá rĩ rá.”

²⁵ 'Bá Yẹsũ 'bã imbálé 'dĩ kí mu ǐjọ ĩ'di 'bã jolé 'dĩ arelé 'bo, u'á kí pírí ũsũtánjá ãmbógó la sī, zĩ kî, “Á'di la ru pa rá rĩ gá nĩ?”

²⁶ Wó Yẹsũ ndre dó ãngũ ĩ'ba rûlé, jọ ĩ'baní, “'Bá 'bã ũrãtánjá sī rĩ gá ĩ'di ũkpó-ũkpó, wó Ádrónjá sī rĩ gá áko ãzĩ ĩ'di ndělépi rá la 'dáyũ.”

²⁷ Pétĕrō umvi ĩ'diní, “Áma a'be áko ãmadrĩ kí pírí rá sī u'dejọ ími vú gá sī. Áko ãmaní mụlé ǐsũlé ũrõdrĩ ru rĩ la mu adrulé ã'du?”

²⁸ Yẹsũ jọ ĩ'baní, “Ma ĩminí ǐjọ mgbã jọ, ụ'dũ áko pírí kí 'bájọ ụ'dí rĩ sī, 'dĩ ụ'dũ Ngótĩ 'Bádrĩ 'bã rijọ úmvúke ĩ'didrĩ dǐzã rú rĩ drĩ gá rĩ sī, ĩmi áma vú ãbilépi 'dĩ, ĩmi vâ mu rilé úmvúke mụdrĩ drĩ ǐrĩ kí drĩ gá, sī sũrũ mụdrĩ drĩ ǐrĩ ǐsĩrayĩlĩ drĩ kí ǐjọ ǐjọ. ²⁹ 'Bá pírí ǐlícó, jõku ádrĩpĩka ãzıla ámvópĩka, jõku átẹpĩ ãzıla andre, jõku anzĩ jõku

† 19:19 Áfũnjá 20:12-16; Ázĩtánjá Amvinjá 5:16-20 † 19:19 Lẹvĩ 19:18

āngū a'belépi áma íjō sī rī ála mu ī'baní āko fēlē pālékó túrú. Ála vā mu ī'baní ídri ukólépi ku rī fēlé. ³⁰ Wó 'bá wēwē rú drīdrī rī kí drúzī acá 'bá vúlé rī kī rú, āzila 'bá vúlé rī kí acá 'bá drīdrī rī kī rú.

20

Íjō u'belé 'bá āzī ngalépi zābībū ámvú agá rī kí sī rī

¹ “Súrú 'Bū gá rī ī'di cécé 'dī 'bā áni, ágóbī āzī cí fū ũ'bútīníní āgōbī āzī kí iyólé āzī ngajó ī'didrī zābībū ámvú agá. ² Ā'ī kí ũfējó dīnárī ālu āzī ngajó ũ'dú 'dā sī, āzila pē dó kí tī āzī ngalé ī'didrī zābībū ámvú gālé.

³ “Āni rú sáwā na gá 'dī, fū mūlé āmvêlé, ndre 'bá āzī kí pá utu agá sū tī gá 'dāá āzī kóru. ⁴ Jō ī'baní, Īmu vā āzī ngalé mádrī zābībū ámvú gālé, āzila ma mu ĩmi ũfēlé ājē múké sī rá. ⁵ Íjō 'dī sī, mu kí dó rá.

“Sáwā ázīyá gá, āzila sáwā úrômī gá 'dā, mu vā 'bá kí umve trū ĩdī mūlé āzī ngalé ī'didrī ámvú agâlé tá drīdrī rī áni. ⁶ Āni rú sáwā mūdrī drī ālu gá 'dī, fū vā mūlé āmvêlé āzila ĩsú vā 'bá āzī kí pá utu agá āzī kóru 'dāá. Zī kí, Īmi utu pá 'dā ĩtūrū āzī kóru ā'du íjō sī yā?”

⁷ “Umvi kí, ‘Ā'dusīku 'bá āzī āma iyólépi la yu.’

“Jō ī'baní, Īmu vā āzī ngalé mádrī zābībū ámvú agâlé.’

⁸ “Īndró la mu acalé 'bo, zābībū ámvú 'dípī jō 'bá āmbógó ru ī'di 'bā 'bālé 'bá kí drīlḗ gá rī nī, ‘Mí umve 'bá āzī ngalépi rī kī, āzila mí ũfē ũyá ī'badrī kí, i'dójó 'bá tá iyólé vúlé-vúlé 'dī kí sī cajó kpere 'bá tá drīdrī 'dā 'bá rú.’

⁹ “‘Bá tá iyólé sáwā mūdrī drī ālu gá rī amú kí āzila úfē ī'baní ũyá pírī dīnárī ālu-ālu. ¹⁰ ‘Bá tá iyólé drīdrī rī kí mu acalé, ũrā kí ála mu kí ũfēlé āndānī ĩni. Wó ī'ba ālu-ālu ní úfē vā ũyá dīnárī ālu-ālu. ¹¹ Kí mu ĩsúlé la 'bo, i'dó kí unulé ámvú 'dípī bílḗ gá. ¹² Jō kí, “Bá tá iyólé vúlé-vúlé

ru 'dī nga kí āzī lú sáwā ālu, wó 'í'bā āma 'bá tá ʔtú 'bā zālé, ānū āzī drī 'bā sī fijó āma rú ʔtúrū rá 'dī 'ba abe trūtrū.'

¹³ “Wó umvi ī'ba āzī ālu rī ní, ‘Mā wōrī, má idé 'bá āzī ūnzí ku. Mí idé tá ʔjó má be āzī ngajó dīnārī ālu sī ku yā? ¹⁴ Í'du mī séndē, íko drī mụlé. Álě 'bá amúlépi āzī vúlé-vúlé 'dī kí ūfēlé cécé mání ími ūfējó rī áni. ¹⁵ Má icó ʔjó mání lēlé rī idélé séndē mádrī kí sī ku yā? Jōku mi mīfī inī 'bā má rú mání āko fējó 'bá 'baní rī sī yā?’ ”

¹⁶ Yésū de ʔjó 'bá 'dī abe rī ʔjó 'dī sī, “ʔjó 'dī sī, 'bá vúlé rī kí mụ adrulé 'bá drīdrī rī kī, āzila 'bá drīdrī rī kí mụ adrulé 'bá vúlé rī kī.”

*'Dī pālē na Yésū 'bā drā ī'didrī gá rī 'bā ʔjó jójó rī
(Mārākō 10:32-34; Lúkā 18:31-34)*

¹⁷ Yésū 'bā mụ agá Yērúsālēmū gálé ru 'dī gá 'dā, 'du 'bá ī'di 'bā imbálé mụdrī drī ʔrī 'dī kí bұлú gá āzila jō ī'baní, ¹⁸ “Āma mụ kpere Yērúsālēmū gá, ála mụ Ngótí 'Bádrī fēlé ūcōgō ʔsúlé ātalo āmbogo rī 'badrī āzila imba'ba āzítáná Mūsā drī kí imbálépi rī kí abe, kí ʔjó lī drī la gá ī'di 'dijó káyī rá, ¹⁹ āzila kí ī'di 'du fēlé 'bá Yāhúdī rú ku rī 'badrī kí ī'di ide, kí ī'di co, āzila kí ī'di ipa mūsálá'bā sí gá. Wó ū'dú na vúlé gá ála mụ ī'di ingalé ídri!”

*ʔjó Yākó'bō āzila Yōhánā 'bā āndrē 'bā zīlē rī
(Mārākō 10:35-45)*

²⁰ ʔjó 'dā 'bā ūngúkú gá, Zībídáyō 'bā ūkū amú Yésū rú 'dólé, ī'di 'bā ngópika ʔrī 'dī kí abe, tī āja vūrú Yésū drīlē gá, zī ʔjó ī'di tī gā sī mūkē ī'didrī gá rī ʔsújó.

²¹ Yésū zī ī'di, “Ílě ā'du?”

Umvi Yésū ní, “Mí azī mání anzī mádrī ʔrī 'dī 'bā āzī ālu rī ní rijó ími drī āndá rī gá, āzila āzī rī ní rijó ími drī ʔjí rī gá míní adru agá Úpí ru Súrú mídrī agá.”

²² Yésũ umvi ɪ'baní, “Ínĩ ɪjọ ɪminí zìlé rĩ à'du yā rĩ ku! Ɛmi ico kópō ũcōgō àni mání mụlé mụlé rĩ mụlé ɪndĩ rá yā?”

Umvi kí Yésũ ní, “'Ē, āma mụ la rá.”

²³ Yésũ jọ ɪ'baní, “Āndá, ɪmi mụ kópō mání mụjọ āko mụjọ ala gá rĩ sī āko mụlé rá, wó ɪminí rijọ áma drí āndá rĩ gá āzila drí ɪjĩ rĩ gá rĩ adru ũkpó má àni la ku. Āngũ 'dĩ àni 'dĩ kí 'bá mà Átẹpì 'bā idélé ɪ'baní 'dĩ 'bā àni.”

²⁴ 'Bá Yésũ 'bā imbálé rĩ 'bā āzì mụdrí 'dĩ kí mụ ɪjọ 'dĩ arelé, ũmbā 'de kí agá 'bá ɪrĩ 'dĩ 'banî. ²⁵ ɪjọ 'dĩ sī, Yésũ umve kí āngũ ālu gá, āzila jọ, “Ínĩ rá 'bá 'bá Yāhúdĩ rú ku 'dĩ kí drí celépi 'dĩ kí úpí ru kí drílẹ gá āzila ɪ'bā drílẹ āmbogo rú 'dĩ 'bā ũkpó cí kí drí gá. ²⁶ 'Dĩ adru ɪjọ ɪmi sī adrujọ ala gá rĩ 'i ku. 'Bá āzì drí lẹ adrulẹ āmbógó ru ɪmi drĩdrĩnĩ gá, lẹ 'bā adru ātí'bo ɪmi àni, ²⁷ āzila 'bá lẹlépi adrulẹpi drĩdrĩ ɪmi agá 'dā rĩ 'bā adru 'bá ɪmĩ ātí'bo rú, ²⁸ ɪjọ 'dĩ sī, Ngótí 'Bádrĩ amụ sī āzì ngajọ ɪ'diní la ku be la amụ āzì ngalé 'bá 'banî āzila ru ɪdri fējọ 'bá ũ'bí kí unzejó.”

Yésũ adri 'bá ɪrĩ mifĩ kóru la kí

(*Mārākō 10:46-52; Lúkā 18:35-43*)

²⁹ Yésũ kí 'bá ɪ'di 'bā imbálé rĩ kí abe ɪ'bā kí Yẹrĩkō a'be agá 'bá ũ'bí 'de kí ɪ'di vú gá sī. ³⁰ ɪsú 'bá ɪrĩ mifĩ kóru la ri kí gērĩ tị gá 'dāá, kí mụ arelé la Yésũ la alì nĩ, i'dó kí uzalé, “Dāwúdĩ ngọpì! Mí andré āma ɪzákizā ɪndĩ fō āmbógó!”

³¹ 'Bá ũ'bí angá kí kí drĩ gá āzila jọ kí ɪ'baní 'bā ɪyāṅā kí tú. Wó ri kí dó bāsī uzalé rere ũkpó sī, “Dāwúdĩ ngọpì! Mí andré āma ɪzákizā ɪndĩ fō āmbógó!”

³² Yésũ tu pá āzila umve kí, “Ìlẹ má idé ɪminí ā'du?”

³³ Umvi kí, “Úpí, àlẹ ífẹ āmaní āngũ ndrelé.”

³⁴ Yēsũ ndre i'ba ízakĩzã rá āzila aló i'ba mifí kî, nzĩ kí dó ru rá. Çotì ndre kí dó āngũ rá āzila 'de kí dó vú la gâ sî.

21

Yēsũ fi Yērúsālēmũ gá ũkpó trũ

(Mārākō 11:1-11; Lúkã 19:28-40; Yōhãnã 12:12-19)

¹ Yēsũ kí 'bã i'di 'bã imbálé 'dĩ abe kí dó mu calé āni rú Yērúsālēmũ gá āzila acá kí tōromé Bētēfágī gá 'dĩ 'Bé Mĩžēyítũ 'i rĩ drĩ gá, Yēsũ pẽ 'bã i'di 'bã imbálé rĩ kí tĩ ĩrĩ drĩlẹ gâlẹ. ² Jọ i'baní, “Īmu tōromé ĩmi drĩlẹ gá 'dĩ agâlẹ, çotì ĩmi kãyĩnō gĩlẹ cí la ĩsũ 'dãá mvá be i'di andre gá 'dãá. Īmi ātrũ kí ĩmi ají kí má rú 'dõlẹ. ³ 'Bã āzĩ drĩ ĩmi zĩ, ‘Īmi ĩni ā'du idé yã?’ ĩjọ lú i'diní, ‘Úpí lẹ kí nĩ.’ Çotì kí ĩmi a'be rá.”

⁴ ĩjọ 'dĩ idé kí ru ĩjọ nábĩ Zākãrĩyã 'bã jolẹ rĩ 'bã acá rú sĩ i'di 'bã kějĩ gá:

⁵ “Īlũ ĩjọ 'bã táwũnĩ Zĩyónĩ * gá 'dĩ 'baní,

‘Īndre drĩ! Úpí ĩmidrĩ la amũ mí rú 'dõlẹ.

Ī'di ásí ĩgbẹ ru,

āzila i'di amũ kãyĩnōmvá sĩ.’ ” †

⁶ 'Bã Yēsũ 'bã imbálé ĩrĩ 'dĩ mu kí rá āzila idé kí cécé tá Yēsũ 'bã jolẹ i'baní rĩ āni. ⁷ Ají kí kãyĩnō kí mvá be, aja kí bōngó i'badrĩ kí ũngúkú la kí gá, 'bã kí Yēsũ rilẹ drĩ la gá.

⁸ 'Bã wẽwẽ rú aja kí bōngó i'badrĩ kí gẽrĩ agá, 'bã āzĩ 'dĩ tũ kí ife 'bã kénĩ kí agálẹ ajalẹ gẽrĩ agá 'dãá. ⁹ 'Bã wẽwẽ rú mụlẹpi Yēsũ drĩlẹ gá āzila i'di vúlẹ gá 'dĩ kí abe i'dó kí uzálẹ,

“Hōsãnã † Dãwúdĩ Ngópì nĩ!”

* ^{21:5} zĩyónĩ i'di Yērúsālēmũ 'bã rú āzĩ rĩ 'i. † ^{21:5} zākãrĩyã 9:9 † ^{21:9} ĩjọ jolẹ Hōsãnã 'dĩ i'di tĩ ĩbũrãnĩyã drĩ sĩ ífí la “Īpa āma!” Acá dó vā ĩcúná ĩnzĩtáná ĩmi rú 'bã ku nĩ rĩ fějọ rĩ rú; ála vā ĩsũ la vásĩ 15 gá.

“Ícú 'bá amúlépi Úpí 'bã rú sī rī ícú-ícú!” †
 “Hōsánã 'bã adru urugá!”

¹⁰ Yésũ la mu filé Yĕrũsālēmũ gálé 'bo, táwũnĩ
 ãmbógó 'dĩ ga tré 'bá 'bã úzáná sī. 'Bá zì kí, “'Bá 'dĩ ã'di
 'i?”

¹¹ 'Bá ũ'bí 'dĩ umvi kí, “'Dĩ nábĩ Yésũ angálépi Nãzĕrĕtĩ
 ãngũ Gālĩlĩ gá rī 'i.”

Yésũ 'bã adrujó lícọ Ādróná drĩ gá rī
 (*Mãrákô 11:15-19; Lúkã 19:45-48; Yōhánã 2:13-22*)

¹² Yésũ fi lícọ Ādróná drĩ agá adro 'bá ãko ĩgbãlépi,
 ãzĩla ĩtũndãlépi 'dãã 'dĩ kí pírí ãmvé. Uze méjã 'bá séndĕ
 ufulépi 'dĩ 'badrĩ kí ãzĩla kpókponá 'bá ãmámũ ĩtũndãlépi
 rī 'badrĩ kí abe vũrũ, ¹³ ãzĩla jọ ĩ'baní, “Íjọ Ādróná drĩ sílĕ
 rī jọ, 'Jó mádrĩ ála ĩ'di umve jó 'baní áma ã'jọ rī,’ † wó ĩmi
 idé dó ĩ'di ‘ũjígó ũgũ'ba 'bã kí sī ru ũzĩjó rī rú.’ †”

¹⁴ 'Bá mĩfĩ kóru ãzĩla 'bá ãcá trũ 'dĩ abe amú kí ĩ'di rú
 lícọ Ādróná drĩ gá 'dólé, Yésũ adrí kí rá. ¹⁵ Wó átaló
 ãmbogo 'dĩ kí imba'ba ãzítáná Mũsã drĩ kí imbálépi 'dĩ abe
 kí mu íjọ Yésũ 'bã idélé ũniyambamba 'dĩ kí ndrelé ãzĩla
 íjọ anzĩ 'bã kí uzájó lícọ Ādróná drĩ andre gá, “Hōsánã
 Dãwũdĩ Ngọpĩ nĩ!” 'dĩ kí arelé 'bo, acá kí ũmbã rú Yésũ
 nĩ.

¹⁶ Zì kí ĩ'di, “Mí are íjọ anzĩ 'dĩ 'bã kí jólé 'dĩ kí rá yã?”
 Yésũ umvi ĩ'baní, “'Ē, ĩlã drĩ,
 “'Angájó anzĩ kí tị gá ãzĩla ũrekená kí tị gá,
 'bã ícúńá ũniyambamba rī gá ku yã?’†”

¹⁷ Yésũ a'be dó kí rá, fũ dó táwũnĩ ãmbógó rī agá rī sī
 mulé Bĕtánĩ gá, ko dó ínĩ 'dã sī 'dãã.

† 21:9 Zãbũrĩ 118:26 † 21:13 Ísáyã 56:7 † 21:13 Yĕrĕmĩyã
 7:11 † 21:16 Zãbũrĩ 8:2

Úlúgó ife 'bã 'ijó rĩ

(Mārākō 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ʋ'bútĩnĩnĩ ĩ'dinĩ gō agá vúlé táwũnĩ āmbógó rĩ agâlé, ābĩrĩ fũ Yésũ rá. ¹⁹ Gẽrĩ gá 'dǎá, Yésũ 'bã mụ agá ndre úlúgó ife gẽrĩ 'bã wókō āzĩ rĩ gá 'dǎá, mụ kpere ala gâlé, wó ịsụ āko āzĩ ala gá 'dǎá ku lú bĩ la á'dũsĩ. Yésũ jọ úlúgó 'dĩ ní, “Lẽ tá ịka ífí āzĩ ịdĩ ku.” Cọtị úlúgō 'i rá.

²⁰ 'Bá Yésũ 'bã imbálé 'dĩ kí mụ ịjọ 'dĩ ndrelé, acá kí ụsũtáná sị. Jọ kí úlúgō 'i gbōrú ǎ'du sị?

²¹ Yésũ umvi, “Ma ĩminĩ ịjọ mgbã jọ, ịdrĩ adru ǎ'itánǎ trũ, ịdrĩ ǎbã ku, ĩmi icó lú ịjọ idélé úlúgó ife uru' 'bá gá 'dĩ idélé á'dũsĩ ku, wó ĩmi icó jọlé la 'bé 'dĩ ní, ‘Inze mi, ímụ ĩmi 'belé mĩrĩ agá,’ wó ĩ'di ru idé rá. ²² Ịdrĩ ǎ'ĩ la rá, ĩmi āko ĩminĩ zìlé ǎdrónǎ drĩlé ĩ'di ǎ'ĩnǎ sị rĩ ịsụ rá.”

Ūkpó Yésũ drĩ sị ǎzĩ ngajó rĩ zijó ĩ'di tị gá rĩ

(Mārākō 11:27-33; Lúkǎ 20:1-8)

²³ Yésũ la mụ filé lícọ ǎdrónǎ drĩ agâlé, ĩ'di drĩ imbatánǎ imbá agá 'dĩ agá 'dĩ, ǎtalo āmbogo rĩ kí 'bá ịyō 'bá Yǎhũdĩ rú 'dĩ 'badrĩ kí abe amụ kí ĩ'di rú 'dólé ĩ'di zìlé, “Mi ịjọ 'dĩ kí idé ũkpō ینگō sị, ǎzĩla ǎ'di fẽ minĩ ũkpō 'dĩ nĩ?”

²⁴ Yésũ umvi ĩ'banĩ, “Ma vǎ mụ ĩmi zìlé zítánǎ ǎlu sị. Ịdrĩ ǎma umvi rá, ma ĩminĩ ma ịjọ 'dĩ kí idé ũkpō ینگō sị yǎ rĩ gá rĩ lũ rá. ²⁵ Ịlũ mánĩ: ũkpō Yōhánǎ 'bã bǎbũtĩzĩ fẽjọ rĩ angá ینگōlé? Angá ǎdrónǎ drĩ 'bũ gá yǎ jọku 'bádrĩ?”

'Bá 'dĩ i'dó kí ịjọ jọlé kí drĩdrĩnĩ gá jọ kí, “ǎma dó umvi la ĩ'dinĩ ینگónĩ, ‘ǎdrĩ jọ la angá ǎdrónǎ drĩ,’ ĩ'di jọ la, ‘Ĩmi ǎ'ĩ dó Yōhánǎ ku la ǎ'du ịjọ sị yǎ?” ²⁶ Wó ǎdrĩ jọ la, ‘Angá 'bá drĩ’ ǎma ũ'bĩ 'dĩ kí sị idé ụrĩ sị, ǎ'dusiku kí pírĩ ǎ'ĩ kí Yōhánǎ 'i nábĩ rĩ gá rá.”

²⁷ Ịjọ 'dĩ sị, umvi kí dó Yésũ ní, “ǎnĩ ku.”

Ijó 'dī 'bā ũngúkú gá, Yésũ umvi i'baní, “Má icó vâ ĩminí ũkpō mání sī íjó 'dī kí idéjó rī lūlé ku.”

Ijó u'bélé anzi ĩrĩ kí drĩ gá rī

²⁸ Yésũ jọ, “Īmi ũrã íngoní? Ágóbí āzī ālu i'di 'bā anzi kí ĩrĩ. Mụ drĩdrĩ rī rŭlé āzila jọ, ‘Mâ ngópĩ, ímụ āzī ngalé ámvú zābĩbũ drĩ agâlé.’

²⁹ “Umvi, ‘Ámụ ku,’ wó vúlé-vúlé ru uja ru ígátánjá rá āzila mụ ámvú gâlé rá.

³⁰ “Ágóbí 'dī mụ vâ ngópĩ námbā ĩrĩ sī rī rŭ āzila jọ íjó ālu 'dā 'bā vúná. Ngópĩ umvi i'diní, ‘Bābá, ma mụ rá,’ wó mụ ku.

³¹ “Anzi ĩrĩ 'dī kí agá 'bá íjó átépĩ 'bā jolé rī idélépi rá rī íngō 'i?”

Umvi kí, “Kāyú rī 'i.”

Yésũ jọ i'baní, “Ma ĩminí íjó mgbā jọ, 'bá mŭsórō tralépi 'dī kí ũkú āwú 'dī kí abe mụ filé Sŭrŭ Ádróná drĩ agá ĩmi drĩlé gá ĩminí drĩdrĩ. ³² Ā'dusiku Yōhánā amŭ ĩmi rŭ 'dōlé ĩminí gērĩ ālá rī i'dalé āzila ĩmi ā'ĩ i'di ku, wó be la rá la 'bá mŭsórō tralépi rī kí ũkú āwú 'dī abe ā'ĩ kí nĩ. Īminí táni íjó 'dī kí ndrejó rá tí, ĩmi uja ásí ku āzila ĩmi ā'ĩ vâ i'di ku.

Ijó u'bélé 'bá ámvú zābĩbũ drĩ ĩpāngīsālépi rī kí drĩ gá rī

(*Mārākō 12:1-12; Lŭkā 20:9-19*)

³³ “Īmi are drĩ íjó u'béjá 'dī 'i. Ágóbí āzī sa ándrá i'didrĩ ámvú agá zābĩbũ. Sị bōrō aga la gá trōkĩlĩrĩ, ga 'bŭ sī sŭ la nzijó la ala gá 'dāá cí, āzila sị jọ gōrófā rú 'bá āga la tēlépi rī ní sī āngŭ undréjọ cí. Fē dó ámvŭ 'bá ámvú ĩpāngīsālépi rī 'badrĩ āzila mụ dó ācĩ gá. ³⁴ Áyi zābĩbũ ũtĩjọ rī la mụ acalé 'bo, pē āti'bo i'didrĩ kí tị 'bá

ámvú ìpāngīsālépi rī 'ba rùlé mujó zābíbū 'bā āka tá ì'di āni rú rī kí a'ílé.

³⁵ “Bá ámvú ìpāngīsālépi rī ru kí kí cí, co kí ālu rī cō-cō, 'dì kí āzì rī káyī, u'bé kí na la írā sī. ³⁶ Pĕ vā āti'bo āzì la kí tì ì'ba rùlé, ū'bí ru ndĕ drīdrī 'dā kí rá, āzila 'bá ámvú ìpāngīsālépi 'dā fĕ kí ì'baní ūcōgō tá drīdrī 'dā 'baní rī āni. ³⁷ Āsìjò, pĕ dó ì'di 'bā ngòpì mgbā rī 'bā tì ì'ba rùlé, jò 'Kí dó mu mā ngòpì ìnzìlé rá.’

³⁸ “Wó 'bá ámvú ìpāngīsālépi 'dā kí mu ngòpì ndrelé, jò kí ìjò kí drīdrīnī gá, “Dī bāsī ámvú 'dípì 'i. Ìmi amú lĕ ā'dì kí ì'di rá āzila āma dó sī ámvú 'dī 'du āma āni la rú.’ ³⁹ 'Du kí ì'di ámvú agá 'dāá 'be kí ì'di āmvé āzila 'dì kí ì'di rá.

⁴⁰ “Ìjò 'dī sī, ámvú zābíbū drī gá rī 'bā 'dípì, drī dó amú 'bo, ì'di 'bá ámvú ìpāngīsālépi 'dī 'baní ā'du idé?

⁴¹ “Ātalo āmbogo 'dī kí 'bá ìyō Yāhúdī 'badrī kí abe, umvi kí, 'ì'di mu 'bá ūnzì 'dā kí u'dílé rá. Ì'di dó ámvú 'dā fĕ 'bá ámvú zābíbū drī ìpāngīsālépi icólépi úkò la ì'di āni rú rī fĕlépi ì'diní rá rī 'badrī.’”

⁴² Yésū jò ì'baní, “Ìlā ìjò sīlé búkū Ādróná drī agá rī ku yā?

“ ‘Írā 'bá jó sīlépi rī 'bā kí gālé úmgbé rī

acá adrujò írā ūkpó ūrōdrī ru sī jó 'bā kónā sijó rī rú; Úpí Ādróná idé ìjò 'dī nī,

āzila ì'di āma mifí gá ìjò āzì ūsūtáná ru la.’ †

⁴³ “Ìjò 'dī sī, álū ìminí ála mu Súrú Ādróná drī 'dulé ìmidrī 'dā rá āzila ála mu ì'di fĕlé 'bá ífí mgbā kalépi rī 'badrī. [⁴⁴ 'Bá a'délépi írā 'dī drī gá rī la anu nírí-nírí, wó 'bá írā 'dī 'bā sī a'déjò drī la gá rī la andi kpékpé.”] ‡

† 21:42 Zābúrī 118:22-23 ‡ 21:44 Búkū Ādróná drī ídu rī 'bā āzì kí agá vásī 44 ì'di yu.

⁴⁵ 'Bá ātalo āmbogo 'dī kí 'bá Fārīsáyī rú 'dī abe are kí Íjọ́ Yésũ 'bā u'bélé 'dī rá, nĩ kí cé ála Íjọ́ jọ́ kí drĩ gá. ⁴⁶ 'dó kí gērĩ ndrũlé sī Yésũ rujó, wó idé kí ũrĩ sī 'bá ũ'bí kī sī, ā' dusīku ĩ'bā kí ā'íjọ́ la ĩ'di nábĩ rĩ sī.

22

Ūmũ āmbógó ũkú bĩḡá drĩ rĩ

(Lúkã 14:15-24)

¹ Yésũ jọ́ ĩ'baní Íjọ́ Íjọ́ u'béḡá sī kí imbájó ĩ'dí. ² “Súrú 'Bũ gá rĩ ĩ'di cécé Úpí āzĩ 'bā ru itújó ngópĩ ní ũmũ āmbógó ũkú bĩḡá drĩ 'bājó rĩ áni. ³ Úpí pẽ ātí'bó ĩ'didrĩ kí tị mụlé 'bá tá umvelé ũmũ gá rĩ 'baní lūlé la 'ba amú kí dó ũmũ gá 'dólé, wó gā kí amúlé úmgbé.

⁴ “Pẽ vā ātí'bó āzĩ rĩ kí tị ĩ'dí āzĩla jọ́, 'lũ 'bá tá umvelé 'dā 'baní má idé dó ākónā bábá 'bo. Má ụlĩ mánĩḡó kí tị use-use rĩ kí abe āko pírí kí dó bábá. ĩmi amú dó ũmũ gá dólé.’

⁵ “‘Bá umvelé 'dā 'bā kí ásí Íjọ́ kí umvejó 'dā drĩ gá ku āzĩla mụ kí ĩ'bā āzĩ gá āzĩ rĩ mụ ĩ'di 'bā ámvú gá āzĩ rĩ ĩ'di 'bā āko kí ĩtũndā trũ ⁶ 'Bá āzĩ rĩ rụ kí ātí'bó kí colé cō-cō āzĩla ụ'dí kí āzĩ rĩ kí rá. ⁷ Íjọ́ 'dī fẽ Úpí ásí ve ũnzí, pẽ āsíkárĩ ĩ'didrĩ kí tị 'bá 'bá ụ'dílépi 'dā kí ụ'dílé rá āzĩla ivé táwũnĩ ĩ'badrĩ 'dā ācí sī.

⁸ “Úpí umve dó ātí'bó ĩ'didrĩ āzĩ rĩ kí āzĩla jọ́ ĩ'baní, 'Ūmũ mádrĩ ũkú bĩjọ́ rĩ dó bábá, wó 'bá tá mâ umvelé rĩ kí ásí 'bājó ku rĩ sī ũmũ icó dó ĩ'baní ku. ⁹ Ú'dí'da ĩmụ dó gērĩ agā sī āzĩla ĩmi umve 'bá pírí ĩminí ìşùlé rĩ kí ũ'bí ru ũmũ gá 'dólé.’ ¹⁰ Íjọ́ 'dī sī, ātí'bó mụ kí dó gērĩ kí agá āmvêlé āzĩla atrá kí 'bá pírí ĩ'baní icólé ìşùlé rĩ kí, 'bá múké rĩ kí 'bá ũnzí rĩ abe; āzĩla jó ũmũ drĩ ga tré 'bá sī.

¹¹ “Úpí fi dó mụlé āmú kí undrélé āzĩla ndre ágóbí āzĩ ālu bōngó ũmũ ũkú bĩḡá drĩ sũlépi ku la ¹² Zĩ ĩ'di, ‘Wõrĩ’

mí afí dōlē bōngó ũmũ drī kóru íngoní ru? Ágóbî umvi íjō āzī ku.

¹³ “Úpí jō dó ātí' bō í'didrī 'baní, 'Ími umbé drī la kí pá abe, āzīla í'be í'di āmvé āngū ñni agá.' Ángū 'dā gálé í'di ũlúlú u'bejá āzīla sī nanâ trū.”

¹⁴ Yésũ de íjō jō, “Ála 'bá ũ'bí kí umve, wó ála 'bá were kí ũpě áyu.”

Zítáná mũsórō 'bejá drī gá rī

(Mārákō 12:13-17; Lúkā 20:20-26)

¹⁵ 'Dā 'bā vúlé gá 'bá Fārísáyī drī mụ kí rá āzīla mụ kí íjō itulé sī Yésũ tị gá íjō mbājó zítáná sī. ¹⁶ Āpě kí dó 'bá í'baní imbálé rī kí tị āzīla 'bá Hēródē ātīlēpi ũpí í'didrī agá rī kí abe jō kí, “Ímbápì, āñí cé mi íjō mgbā rī jō. Mí íjō mgbā Ādróná 'bā lēlé rī drī gá íjō imbá 'bá 'baní áyu, mí así íjō 'bá 'ba kí ũrālé drī la gá rī sī ku, ā'dusíku í'bā así 'bá 'bā úmgbó drī gá ku. ¹⁷ Ílū drī āmaní, mí ũrā íngoní? Āzítáná āmadrī ā'ī āmaní mũsórō 'bejó Kāyīsárī* ní rá yā jōku yu?”

¹⁸ Yésũ 'bā íjō ũnzí í'baní itulé rī nǎjó cé rī sī, jō, “Ími 'bá mǔlǔmbě rú 'dī! Ími áma tị ũmbā ā'du íjō sī yā? ¹⁹ Ími í'da drī mání dǎnárī ayulé sī mũsórō 'bejó 'dī 'i!”

Ají kí í'diní dǎnárī ²⁰ āzīla zì kī, “Í'dá 'dī kí āko sī lé drī la gá 'dī abe kí ā'di āni yā?” ²¹ Umvi kí, “Úpí Kāyīsárī āni,” Yésũ jō í'baní, “Wó ífē āko Úpí Kāyīsárī drī Úpí Kāyīsárī drī Ādróná drī Ādróná drī.”

²² 'Bá 'dī kí mụ íjō 'dī arelé u'á kí ũsũtáná sī āzīla abe kí í'di mụ kí rá.

Zítáná 'bá drālēpi rá rī la angá ídri rá yā rī

* 22:17 Kāyīsárī í'di rú fēlé úpí Rúmĩ gá rī 'baní rī 'i.

²³ Ụ'dú ̄lu 'dā sī 'bá Sādūkáyō rú jolépi la 'bá angá ídri rú ku rī 'bā āzī amú kí zítáná trū Yésū rú. ²⁴ Jọ kí Ímbápi, “Músā jọ ándrá, 'bá āzī drī drā anzi kóru, lē ádrípī 'bā fi āwúzī 'dā sī anzi tíjọ ádrípī drālépi rá 'dā nī.

²⁵ “Bá āzī kí ándrá ádrípī gá ázîrī kí u'á agá āma agá 'dā. Kāyú rī ígbā ūkú āzila uja drālé anzi kóru, a'be āwúzī ádrípī nī. ²⁶ Íjọ ̄lu 'dī idé vā ru ádrípī ìrī rī rú, na rī rú, āzila āsījọ 'bá ázîrī 'dī kí ụrụ 'bá gá pírí. ²⁷ Āsījọ rī gá ūkú drā dó. ²⁸ Ú'dí'da rī gá, ú'dú 'bá drālépi rá rī 'bā kí mụjọ angájọ ídri rī sī, ūkú la adru ā'di āni? Ā'dusíku 'dụ kí pírí ì'di ūkú ru rá 'dī.”

²⁹ Yésū umvi kí, “Ími āvī rá. Ìnī íjọ sílè búkū Ādróná drī agá rī ku, āzila ìnī vā ūkpō Ādróná drī ku. ³⁰ Ā'dusíku drúzī 'bá drālépi rī drī kí angá ídri, kí adru cécé mālāyíkā 'bū gá rī kí áni 'bá ígbā kí ru ku. ³¹ Wó 'bá drālépi rá rī 'bā angájọ ídri rī drī gá ilā drī íjọ Ādróná 'bā jolé ìminí rī ku yā? Jọ, ³² ‘Ma Ādróná Ìburahímū drī 'i, Ísákā drī 'i, āzila Yákó'bō drī 'i.’ † Ì'di Ādróná 'bá ídri rī 'badrī adru 'bá drālépi rá rī 'badrī 'i ku.”

³³ 'Bá ũ'bí kí mụ íjọ 'dī arelé u'á kí ímbátáná ì'didrī sī ũsūtáná sī.

Āzítáná āmbógó rī

(Mārākō 12:28-34; Lúkā 10:25-28)

³⁴ 'Bá Fārísáyī drī kí mụ arelé la Yésū umbé 'bá Sādūkáyō drī kí tị cí, atrá kí ru ̄lu. ³⁵ Í'ba āzī ̄lu 'bá āzítáná imbálépi la amú Yésū ũ'bīlè zítáná sī. ³⁶ Zì ì'di, “Ímbápi āzítáná āmbógó āndānī rī íngō 'i?”

³⁷ Yésū umvi, “Ílè Úpí Ādróná mídrī ími ásí pírí sī, ími ídri pírí sī āzila ími ásísíná pírí sī.’ † ³⁸ 'Dī āzítáná āmbógó āndānī āzila íjọ ūkpó rī. ³⁹ Íjọ ìrī ūkpó cécé 'dī

† 22:32 Āfūná 3:6 † 22:37 Āzítáná Amviná 6:5

áni rī: ‘Ílě mī jīrānī cécé míní ímí lělé rī áni.’ † ⁴⁰ Āzítáná Músā drī kí āzila ímbátáná nábī 'badrī tu kí pá āzítáná ĩrī 'dī kí drī gá.”

Yésū zī Fārīsáyī kí Kúrísītō 'i ĩ'di ā'di 'i
(*Mārākō 12:35-37; Lúkā 20:41-44*)

⁴¹ 'Bá Fārīsáyī drī 'bā kí drī ru tra agá ālu 'dī gá 'dā, Yésū zī kī, ⁴² “Ímí ĩjō ūrā Kúrísītō drī gá íngoní? ĩ'di drīlě ā'di drī 'i yā?”

Umvi kí, “ĩ'di drīlě Dāwúdī drī 'i.” ⁴³ Zī kī, “Drī dó adru 'dī 'bā áni, Úrindí Ālá rī fě dó Dāwúdī ní 'i'di umvelé ‘Úpí' 'i la ā'du ĩjō sī?”

⁴⁴ “ ‘Úpí Ādróná jō Úpí mádrī nī:

“Írī áma drī āndá gá 'dā,
kperé mání mērō 'bá mídrī kí
'bā agá ímí pálé gá.” ’ †

⁴⁵ Dāwúdī drī dó Kúrísītō umve ‘Úpí 'i,’ icó adrulé drīlě Dāwúdī āni íngoní ru?” ⁴⁶ 'Bá āzī ālu icólépi Yésū umvilépi rá la 'dáyū, āzila i'dójó ú'dú 'dā sī kperé drī gá 'bá āzī lělépi ĩ'di zīlépi zítáná āzī sī la yu.

23

Yésū li Fārīsáyī kí bílě ĩndú 'bá āzítáná ímbálépi rī
abe

(*Mārākō 12:38-39; Lúkā 11:43, 46; 20:45-46*)

¹ ĩjō 'dā kí ũngúkú gá, Yésū jō ĩjō ũ'bí ru tralépi 'dī 'baní 'bá ĩ'di 'bā ímbálé rī abe: ² “Ímbá'bá āzítáná Músā drī kí ímbálépi rī kí 'bá Fārīsáyī rú rī abe 'dú kí ũkpō sī āzítáná Músā drī ímbájó. ³ ĩjō 'dī sī, ĩjō pírí 'ībaní jolé rī kí ímí idé kī, ĩbī vā kí vú. Wó ĩmí idé jō ĩjō ĩ'baní idéle rī kí ku, ā'dusíku idé kí ĩjō ĩ'baní ũlūlé rī kí ku. ⁴ 'Bá 'dī kí

† 22:39 Lévī 19:18 † 22:44 Zābūrī 110:1

āzítáná ānzī icólé vú ūbílé ku la kí ū'bā 'bá kí drĭ gá, wó icó kí āzítáná 'dī kí vú ūbílé āluṅá la ku.

⁵ “Āko pírí ĩ'baní idélé rī kí kí kí idé úndre rú sī kī: kí ĩjọ sīlé rī 'bā vāsī kí umbé mgbọ rú kí drĭ gá, āzıla kí andreko gá kí vā bōngó sũ āzo rú āndānī, ⁶ lě kí rilé ũmũ gá āngũ 'bá ĩnzīlé ĩnzī rī 'bā kí rijó āngũ Ādróná ĩnzījó rī gá rī kí agá: ⁷ lě kí úzī kí ĩnzītáná sī āngũ sũ drĭ agá, āzıla úmve kí ‘Rábĭ 'i.’* ”

⁸ “Wó lě úmve ĩmi ‘Rábĭ,’ 'i ku ā'dusĭku āmbógó ĩmidrĭ ālu āzıla ĩmi pírí cécé ádrĭpĭ āni. ⁹ Lě ĩmi umve 'bá āzī ‘Átépĭ’ rú ũnókú drĭ gá 'dā ku, ā'dusĭku Átépĭ ĩmidrĭ ālu āzıla ĩ'di 'bũ gá. ¹⁰ Āzıla lě úmve ĩmi ‘Ímbápi’ 'i ku ā'dusĭku Ímbápi ĩmidrĭ ālu 'dī Kúrísitō 'i. ¹¹ 'Bá āmbögō sī ĩmi agá āndānī rī la adru ātí'bó ĩmidrĭ. ¹² 'Bá pírí ru 'bālépi āmbógó ru kí drĭ sī 'dī kí ála kí isé vŭrŭ, wó 'bá ru malépi fŭ 'dī kí ála kí 'bā āmbógó ru.”

Yésũ lì ĩjọ mŭlŭmbě ĩ'badrĭ drĭ gá

(*Mārākō 12:40; Lúkã 11:39-42, 44, 52; 20:47*)

¹³ “Ūcōgō ĩmidrĭ ĩmi imba'ba āzítáná Mŭsā drĭ kí imbálépi āzıla 'bá Fārísáyī rú 'dī, ĩmi 'bá mŭlŭmbě rú la! ĩmi Súrú 'Bũ gá rī tĭ ũpĭ 'bá kí mĕlétĭ gá 'dī. ĩmi āmbā rī fi kí ku, āzıla ĩmi ā'ĭ 'bá lĕlépi filépi rī 'baní filé ku. [¹⁴ Ūcōgō ĩmidrĭ ĩmi imba'ba āzítáná Mŭsā drĭ kí imbálépi āzıla 'bá Fārísáyī rú 'dī, ĩmi 'bá mŭlŭmbě rú la! ĩmi lĭcọ āwúzĭ 'badrĭ kĭ ra āzıla ĩmi ĩmi icé Ādróná ā'ĭṅá āzo rī sī. ĩjọ 'dī sī, ála ĩminí pángá ũkpó la fĕ.] † ”

* ^{23:7} Rábĭ 'dī 'bā ífí “Ímbápi.” † ^{23:14} Vāsī 14 'i, Bībīlyā āzī Mündú tĭ sī rī 'bā kí vāsī rú ku, be la rá la 'bā kí ĩ'di “fŭtĭ-nôtĭ” rú, ā'dusĭku ĩ'di ándrá búkũ Ādróná drĭ Gĭrĭkĭ tĭ sī idu drĭdrĭ rī kí agá 'dáyú.

¹⁵ “Ūcōgō ĩmidrĭ ĩmi imba'ba āzĭtáná Mŭsā drĭ kí imbálépi āzĭla 'bá Fārĭsáyĭ rú 'dĭ, ĩmi 'bá mŭlŭmbĕ rú la! ĩmi acĭ āngŭ pírĭ gā sĭ 'bá ālu ujaĭó ĩmi rŭ, drĭ dó acá ĩmi áni Yāhŭdĭ rú 'bo, ĩmi ĩ'di uja 'bá ācĭ ukólépi ku rĭ āni la rú pālĕ ĩrĭ.

¹⁶ “Ūcōgō ĩmidrĭ, ĩmi drĭlĕ mĭfĭ kóru 'dĭ! ĩmi jō la, “Bá drĭ ũyō na jó Ādróná drĭ sĭ, ĭjō āzĭ 'dáyŭ; wó 'bá drĭ ũyō na gólŭdĭ jó Ādróná drĭ agá rĭ sĭ, ũyō ĩ'didrĭ 'dā umbé ĩ'di cí.’

¹⁷ ĩmi 'bá mĭfĭ āsālĕpi cí ũndŭwā kóru 'dĭ! Ā'du āmbógó ru nĭ: gólŭdĭ 'i jōku jó Ādróná drĭ gólŭdĭ 'bālĕpi ālá ru rĭ?

¹⁸ ‘ĩmi vā jō la, 'bá drĭ ũyō na ālĭtārĭ sĭ, ĭjō āzĭ 'dáyŭ; wó 'bá āzĭ drĭ ũyō na āwā'dĭfō 'bālĕ drĭ la gá rĭ sĭ, ũyō ĩ'didrĭ 'dā umbé ĩ'di cí.’

¹⁹ ĩmi 'bá mĭfĭ āsālĕpi cí ũndŭwā kóru 'dĭ! Ā'du āmbógó ru nĭ: āwā'dĭfō 'i jōku ālĭtārĭ āwā'dĭfō 'bālĕpi ālá ru rĭ 'i? ²⁰ ĭjō 'dĭ sĭ, 'bá ũyō nalĕpi ālĭtārĭ sĭ rĭ na ũyō ĩ'di sĭ āzĭla āko pírĭ drĭ la gá rĭ kí sĭ. ²¹ Āzĭla 'bá vā ũyō nalĕpi jó Ādróná drĭ sĭ rĭ na ũyō ĩ'di sĭ āzĭla 'bá u'álĕpi ala gá rĭ sĭ. ²² 'Bá ũyō nalĕpi 'bŭ sĭ rĭ na ũyō úmvúke Ādróná drĭ sĭ āzĭla 'bá rilĕpi drĭ la gá rĭ sĭ.

²³ “Ūcōgō ĩmidrĭ ĩmi imba'ba āzĭtáná Mŭsā drĭ kí imbálépi āzĭla 'bá Fārĭsáyĭ rú 'dĭ, ĩmi 'bá mŭlŭmbĕ rú la! ĩmi āko ālu mŭdrĭ drĭ tĕbĭ 'bā sĭ ngŭjō vĭrĭ, tĕbĭ ĩnĭ 'dĭ abe. Wó ĩmi ĭjō mgbā use āzĭtáná drĭ 'dĭ kí gā ngalĕ úmgbĕ, ĭjō ĭjō pĭrĭ-pĭrĭ, ásĭ ĭgbĕ, āzĭla ā'ĭtáná abe, múké la lĕ ĩmi idé ĭjō 'dĭ kí pírĭ rá, lĕ ĩmi a'be āzĭ la idéŋâ kóru ku. ²⁴ ĩmi drĭlĕ mĭfĭ kóru 'dĭ! ĩmi cécé 'bá údránĭná urĕlépi āko ĩmĭ mvŭlé rĭ agá rá, wó ĩmi ānākpa use ngāmíyā áni rĭ mvŭlépi tilĕpi la pírĭ agá rĭ áni.

²⁵ “Ūcōgō ĩmidrĭ ĩmi imba'ba āzĭtáná Mŭsā drĭ kí imbálépi āzĭla 'bá Fārĭsáyĭ rú 'dĭ, ĩmi 'bá mŭlŭmbĕ rú la! ĩmi cécé 'bá kópō āzĭla sāánĭ 'bā ũrŭ' 'bá āmvélé ru rĭ ũjĭlépi ālá ru, wó agálĕ ru ĭga trĕ rōmgbō sĭ āzĭla ĩndrā sĭ.

²⁶ Īmi 'bá Fārīsáyī rú mīfī āsālēpi cí 'dī! Īmi adru 'bá kópō kí 'a ūjīlēpi sānī abe ráká, ūngúkú la kí ūjīlēpi ālá ru ĩndō rī kí áni.

²⁷ “Ūcōgō ĩmidrī ĩmi imba'ba āzítánjá Músā drī kí imbálēpi āzīla 'bá Fārīsáyī rú 'dī, ĩmi 'bá mūlūmbē rú la! Īmi ajī ĩmi ĩnádri gbālē ĩmvī sī 'dī kí áni, āmvélé-āmvélé ru kí i'dá ūniamba rú, wó agálē ru ga kí tré 'bá āvū 'bā ĩfākā kí sī āko űmalēpi rá 'dī kí abe. ²⁸ Īmi vā cécé 'dī 'bā áni ĩndī: āmvélé-āmvélé ru ĩmi i'dá 'bá 'baní 'bá mgbā rú, wó agálē ru ĩga tré mūlūmbē sī āzīla izatánjá abe.

²⁹ “Ūcōgō ĩmidrī ĩmi imba'ba āzítánjá Músā drī kí imbálēpi āzīla 'bá Fārīsáyī rú 'dī, ĩmi 'bá mūlūmbē rú la! Īmi ĩnádri kí sī nābiya 'baní, āzīla ĩnádri 'bá ālá rī 'badri kí idé ūniyambamba rú ĩndī. ³⁰ Āzīla ĩmi jō la, Ādri ándrá u'á agá ú'dú āmā áyípika 'badri 'dā sī, āma icó ándrá filé āma icílē ĩ'ba abe sī nābiya kí ārī asujō ku. ³¹ Ījō 'dī sī, ĩmi i'da dó ĩmi cénī ĩmi 'bá nābiya kí u'dīlēpi rī 'bā anzi kí. ³² Īmu dri gá āzī-ūnzī ĩmī áyípika 'bā kí i'dólé rī kí dejō.

³³ “Īmi ĩnī, ĩmi ĩnī gala'ba ru rī 'bā anzi rú 'dī! Īmi icó apálé Ījō līlē ācí ukólēpi ku rī dri sī ku. ³⁴ Ījō 'dī sī, ma ĩminí nābiya kí tī pē āzīla 'bá ūndūwā rú āzīla ímbá'ba kí abe. Īmi āzī rī kí u'dī āzīla kí ipa mūsálá'ba sī gá, āzī rī kí ĩmi kí co kūrúbáyī sī āngū Ādróná ĩnzjō rī kí agá, āzīla ĩmi āzī rī kí vú adro táwūnī kí agā sī. ³⁵ Ījō 'dī ĩni la 'bá píri Ījō kóru 'dī 'bā ārī asulé ūnókū dri gá 'dá rī 'bā adru sī ĩmi dri gá, i'dójó ārī 'bá píri Hābīlī dri sī kpere ārī Zākāriyā Bārākiyā ngōpi dri ĩminí 'dīlē jó Ādróná dri kí drīdrīnī gá ālītārī be rī gá rī sī. ³⁶ Ājō ĩminí Ījō mgbā drilē ú'dī'da 'dī kí Ījō ru idélēpi 'dī la kí ru rá.

³⁷ “Mi Yērúsālēmū Īmi 'bá Yērúsālēmū gá 'dī! Īmi u'dī nābiya kí āzīla ĩmi u'bé 'bá Ādróná 'bā tī pēlé Ījō ūlūlēpi ĩminí rī kí írā sī. Pálé wēwē rú álē tí anzi ĩmidri

kí atralé āngũ ālu gá, ā'ú andre 'bā ā'úmvańá kí tralé ĩ'di 'bā úpúpí gá rĩ áni, wó ĩlě mání ĩmi tralé gęřĩ ālu 'dĩ sĩ ku. ³⁸ Ĭjọ 'dĩ sĩ, Ādróná la mu jọ ĩmidrĩ a'belé rá, jô dó adru āko āzĩ kóru. ³⁹ Ájọ ĩminí, i'dójó āndrũ kpere drĩ gá, ĩmi icó áma ndrelé ĩdĩ ku kpere ĩmĩ jọ agá la: 'Ĭcú 'bá amúlépi Úpí 'bā rú sĩ rĩ ĩcú-ĭcú!' †”

24

Ícétáná ú'dú āsĩjọ rĩ 'badrĩ
(*Mārákō* 13:1-2; *Lúkã* 21:5-6)

¹ Yẹsũ 'bā lícó Ādróná drĩ a'be agá sĩ mujọ 'dĩ gá 'dā 'bá ĩ'di 'bā imbálé rĩ amú kí ĩ'di drĩ ujalé ĩjọ jọ Ādróná drĩ 'bā sịńá drĩ gá. ² Umvi ĩ'baní, “Ĭmi icó āko 'dĩ kí ndrelé rá, ájọ ĩminí ĩjọ mgbā írā 'dĩ 'bā āzĩ ālu icó adrulé āngũ ĩ'di 'bā sĩ adrujọ rĩ gá ku, kí ālu-ālu la u'de vũ rú.”

³ Yẹsũ 'bā drĩ ri agá 'Bé Mĩzẹyítũ drĩ gá 'dāá 'bá ĩ'di 'bā imbálé rĩ amú kí ĩ'di rú 'dólé á'dũsĩ āzĩla jọ kí, “Ĭlũ āmaní ĩjọ 'dĩ kí pírí ru idé ā'dungá rĩ, āzĩla ícétáná mĩ amújọ rĩ la adru ā'du āzĩla ú'dú āsĩjọ rĩ.”

⁴ Yẹsũ umvi, “Ĭmi adru mĩfĩ trũ 'bá āzĩ 'bā ulé ĩmi ku.

⁵ 'Bá ũ'bí kí drúzĩ amú áma rú sĩ, jọjọ la, ‘Ma bāsĩ Kúrísītō 'i,' āzĩla kí mu 'bá ũ'bí kí ulélé. ⁶ Ĭmi mu ā'dĩ arelé āzĩla ĩjọ arelé ā'dĩ drĩ gá ĩmi idé jô ũřĩ sĩ ku. Ĭjọ 'dĩ 'bá áni rĩ 'bā idé kí ru rá, wó 'dĩ adru drĩ ú'dú āsĩjọ rĩ 'bā acáná ku. ⁷ Súrú kí ru 'dĩ súrú āzĩ rĩ be, āzĩla ũpĩ la angá ũpĩ āzĩ rĩ 'dĩlé. Rílě la 'de āngũ gá āzĩla ũyākĩyā la adru āngũ ũ'bí gá vũ drĩ gá 'dā. ⁸ Ĭjọ ru idélépi 'dĩ kí pírí cécé ngótĩ tĩńá 'bā āzá 'bā i'dójó rĩ áni.

⁹ “'Bá kí ĩmi ru fělé ũcōgō ĩsúlé, āzĩla kí āzĩ rĩ kí ụ'dĩ rá, ā'dusĩku áma ĩjọ sĩ súrú pírí kí ĩmi ngũ ũnzĩ. ¹⁰ Ụ'dú

† 23:39 zābúrĩ 118:26

'dā sī 'bá ũ'bí kí ā'ītáná a'be rá, āzila kí ru mélé mbe āzila kí ru ngũ kí drīdrīnjī gá cénī-cení rú. ¹¹ Āzila nābiya ĩnzō rú 'dī kí āfū wēwē rú 'bā wēwē rú kí uléjō. ¹² Íjō ũnzí 'bā gajó āngū drī gá tré rī sī, 'bā wēwē rú 'bā lētáná kí igbē rá. ¹³ Wó 'bá pá tulépi ũkpó ru kpere āšīnā gá rī la ru pa rá. ¹⁴ Íjō mgbā Súrú 'Bũ gá rī drī 'dī ála ũlū la ũnókú drī gá 'dā íjō vú nzejó súrú pírí 'banî, āzila 'dā 'bā vúlé gá ũ'dú āšījō rī la dó acá ĩndō.

¹⁵ “Íjō 'dī sī, ĩdrī ‘ako líkĩ ajílépi 'bá 'baní sī drī cijó’ † ándrá nábī Dánĩyēlĩ 'bā jolé, ndre pá tu agá āngū alá jó Ādróná drī agá ('bá íjō lálépi rī 'bā vā íjō 'dī 'bā ífí), ¹⁶ 'bá u'álépi Yũdíyā gá rī lē 'ba apá kí 'be sí gá. ¹⁷ Lē 'bá jó ĩ'didrī sí gá rī 'bā así vŭrú fijó jó agâlé sī ako āzī a'dújó ĩ'diní jó ĩ'didrī agâlé ku. ¹⁸ 'Bá ámvú agâlé rī lē 'bā gō vúlé mŭlé bōngó a'dúlé ku. ¹⁹ Ũ'dú 'dā sī ũkú 'a trū āzila ũrekená undrulépi rī 'bā ũcōgō la adru íngoní yā! ²⁰ ĩmi ā'ĩ Ādróná 'i lē ũ'dú apájó rī 'bá adru áyi uzogó drī āngū ĩgbē jōku Sábátū sī ku. † ²¹ Ā'dusiku ũcōgō āmbógó la mŭ adrulé jō drī idu ũnókú 'bā i'dóná gâlé kpere āndrū yu la, āzila ícō adrulé 'dī 'bā áni āmbógó ru ĩdí ku. ²² Úpí Ādróná drī tá ũ'dú 'dā kí isé agá ālíná ru ku, 'bá āzī ícō tá ru palé ku. Wó íjō 'bá ũpēlé rī 'badrī sī Ādróná la mŭ ũ'dú 'dā kí isélé alíná ru.

²³ “Ũ'dú 'dā sī 'bá āzī drī jō la, ‘Índre Kúrísitō ĩ'di 'dō gá 'dō.’ Jōku, ‘Í'di gápi 'dā,’ ĩmi ā'ĩ íjō 'dā ku. ²⁴ Ā'dusiku Kúrísitō ĩnzō rú āzila nābiya ĩnzō rú rī kí āfū āzila kí ícétáná āmbógó la kí idé āzila tálí kí abe sī 'bá ũpēlé rá 'dī kí uléjō drī tá ícō rá rī gá. ²⁵ ĩndre álū ĩminí íjō 'dī idu rú 'dī sī ĩtú la acá drī ku.

† 24:15 Dánĩyēlĩ 9:27; 11:31; 12:11 † 24:20 Mārākō 13:18

²⁶ “Jōku, 'bá āzí drī lū la míní, 'Índre, ī'di āmvé kōtōrō agá ásé agálé 'dā' ímu lé ku, jōku drī kí jō la, 'Índre, zī ru jó agá 'dō!' Mí ā'ī ku. ²⁷ Ā'dusīku Ngótí 'Bádrī cécé āvi 'bā nījó ndrī 'bū agá 'dā i'dójó ĩtú 'bā āfū agá kpere ĩtú 'bā 'de agá rī āni.

²⁸ “Āngū 'bá āvū 'bā adrujó rī gá, 'dāá nógúnúke kí ru tra nī.

Ngótí 'Bádrī 'bā amúná
(Mārākō 13:24-27; Lúkā 21:25-28)

²⁹ “Cotí ũcōgō ú'dú 'dā agá rī kí vúlé gá, Ādróná la fē
“ ĩtú la ru uja ĩnī ru,

ĩmbá icó dīlé ku,

āzila lēlēgō kí zō angájó 'bū gálé,

āzila ũkpó 'bū agá ũlí agá rī kí ála kí aya-ayā.' †

³⁰ “Ú'dú 'dā sī ícétáná Ngótí 'Bádrī la i'dá 'bū agá 'dāá, sūrú pírí ũnókú drī gá rī kí ũlúlú u'bé áwánâ trū ũrī sī. Kí dó Ngótí 'Bádrī ndre amú agá ũrú 'bū drī gá 'bū gá 'dāá, ũkpō trū āzila dīzā āmbógó la trū. ³¹ Āzila ī'di mālāyíkā ī'didrī kí tī pē gūká ú'dúkó mgbọ la trū 'bá kí umvejó, āzila kí 'bá ī'dī āni ũpēlé rī kí tra angájó ũlí sū rī kí agá, angájó 'bū 'bā wókō ālu āsījó rī gá cajó wókō āzī rī gá.

³² “Ú'dī'da ĩmi ũnī drī ĩjọ angájó úlúgō ife drī, bí la drī kí i'dó rúlé 'bo, ĩmi dó ní la rá áyi dó āni rú. ³³ Gērī ālu 'dī sī ĩdrī ĩjọ 'dī kí ndre pírí ru idé agá, ĩmi dó nī la ī'di 'bā āgōnā dó āni rú bábá kējítí gá 'dī. ³⁴ Ma ĩminí ĩjọ mgbā jọ, 'bá ú'dī'da ídri 'dī ukó kí drī ku rú āko 'dī kí ru idé kpere pírí ráká. ³⁵ 'Bū kí ũnókú be kí ukó rá, wó ĩjọ mádrí mâ jolé rī icó ukólé ku.

† 24:29 Īsáyā 13:10; 34:4

'Bá āzī ú'dú kí nīlépi sáwā be la yu

(Mārákō 13:32-37; Lúkā 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Bá āzī ālu íjō nīlépi ú'dú jōku sáwā 'dī la acá ā'du ngá rī la yu, átā mālāyíkā 'bū gá rī kī jōku Ngóṗí 'i, wó Ādróná Átépí rú rī nī-nī á'dūsī. ³⁷Ngótí 'Bádrî 'bā amúná gá íjō kí ru idé cécé ándrá ru idélépi ú'dú Núwā ngá rī sī rī áni. ³⁸Ā'dusíku ú'dú 'dā sī ísú íyí āmbógó 'bá kí ìmvúlépi rī tī drī ku rú, 'bá rī kī áko nalé āzila áko mvulé, ūkú ígbálé āzila ūkú rī kī ágó rulé ídu rī áni, kpere ú'dú Núwā 'bā fijó mēlī agálé rī sī; ³⁹wó nī kī ā'du íjō la ru idé nī yā rī gá ku, kpere íyí āmbógó rī 'bā amú agá āzila í'diní kī ìmvú agá pírí. Íjō 'dī bāsī mu adruulé ú'dú Ngótí 'Bádrî 'bā amúná sī 'dī 'bā áni. ⁴⁰Āgòbì ìrī kī adru ámvú agá; ālu rī ála 'du la rá āzila ála āzī rī a'be. ⁴¹Ūkú ìrī kī adru āná 'ì agá írá sí gá drí sī; ála ālu rī 'du rá ála āzī rī a'be.

⁴² “Íjō 'dī sī, ìmi adru mífí trū ā'dusíku ìnī ú'dú úpi 'bā amúnó rī ku. ⁴³Ìnī íjō 'dī múké-múké, lícò 'dípì drī tá sáwā ūgú'ba 'bā amúnó ìnī sī 'dī 'bā jó núnjò rī nī agá cé la, 'dī tá tē la mífí mgbò sī, ícò tá 'dī 'bā jò nūlé ku. ⁴⁴Íjō 'dī lē ìmi adru bábá, ā'dusíku Ngótí 'Bádrî la amú sáwā íngò sī yā rī ìminí 'dī núnjò la ku rī sī.

⁴⁵ “Ātí'bó ūndūwā rú āzila ā'itánâ trū āmbógó 'dīdrî 'bā 'bālé átí'bó 'dīdrîko gá rī kī drīlè gá, 'bá 'dīdrîko gá rī 'baní íná fēlépi sáwā mgbā rī agá rī ā'di 'i? ⁴⁶'dī adru 'dīnī drīlèba rú āmbógó 'dīdrî drī 'dī ísú íjō 'dī a'bejò rī nga agá. ⁴⁷Ma ìminí íjō mgbā jò, 'dī mu 'dī 'bālé áko pírí 'dīdrî kī drīlè gá. ⁴⁸Wó átí'bó 'dā drī adru ūnzí drī jò la 'dīnī cénī-céní rú, 'Āmbógó mádrî la u'á sáwā āzo rú āngū 'dā gálé,' ⁴⁹āzila 'dó dó átí'bó 'dī 'bā āzī ru 'dī kī colé cō-cō āzila 'dó u'alé ákónā nalé āzila áko mvulé 'ba íwá mvúlépi ambamba 'dī abe. ⁵⁰Āmbógó átí'bó 'dā drî la amú ú'dú 'dī 'bā ícójó 'bájó la amú ku rī agá, āzila sáwā

ĩ'di 'bā adrujọ́ bábá ku rĩ agá. ⁵¹ Āmbógó la átí'bo 'dĩ ụlị nírí ǎzıla ĩ'di ĩ'di 'bā ǎngũ 'bá mǔlǔmbē rú rĩ 'badrị́ agá, 'dā ǎngũ sī awájọ́ ǎzıla sī sí najọ́ rĩ.

25

Ijọ́ u'belé izonzi mụdrị́ kí drị́ gá rĩ

¹ “Itụ́ Ngọtị́ 'Bádrị́ 'bā amụjọ́ 'dā sī, Súrú 'Bṹ gá rĩ la adru ijọ́ u'belé 'dĩ 'bā áni. Izonzi bíkírā rú mụdrị́ itú́ kí ru 'bá ǎlu-ǎlu tārā trũ sī mụjọ́ ịzịgọ́ drị́ tējọ́. ² Izonzi tōwú rĩ kí ụndūwā kóru ǎzị tōwú rĩ kí ụndūwā rú. ³ Tá ụndūwā kóru 'dĩ 'dụ́ kí tārā ĩ'badrị́ kí rá wó tṓ kí ǎdu ǎzị búlú́ gá ku. ⁴ Tá ụndūwā rú 'dĩ tṓ kí tārā ǎdu ǎzị kí cùpā agá búlú́ gá trũ mụjọ́ ịndĩ tārā ĩ'badrị́ abe. ⁵ Ịzịgọ́ 'bā sáwā izajọ́ amụjọ́ gá rá rĩ sī, izonzi i'dó́ kí u'delé ụ'dú́ sī ǎzıla 'be kí ụ'dú́ rá.

⁶ “Ĩ'di dó́ mụ́ calé ịní́ ágágá, 'bá ǎzị i'dó́ uzalé ụ'dú́kọ́ ụrụgá sī, Ịndre drị́ ịzịgọ́ acá 'bo! Ịfṹ mụlẹ́ ĩ'di a'ílẹ́!”

⁷ “Izonzi tá mụdrị́ 'dā angá́ kí dó́ pírí ụrụgá ĩ'bā tārā́ kí ǎcǐ idélé. ⁸ Izonzi tá ụndūwā kóru tōwú 'dā jọ́́ kí ụndūwā rú tōwú 'dā 'baní, Ịko ǎma ǎzā́ tārā ǎdu ĩmidrị́ 'bā ǎzị́ kí sī, ǎ'dusíku tārā ǎmadrị́́ kí dó́ anụ́-anụ́.’

⁹ “Umví kí, ‘Yụ́, icó calé ǎmaní́ ĩmi abe pírí ku, rá la ĩmụ́ ǎdu ĩmidrị́́ kí ịgbǎlé ǎngṹ sī ịtṹndájọ́ la rĩ gá.’ ¹⁰ Wó ĩ'bā́ kí drị́ mụ́ agá ǎdu ịgbǎ́ agálé, vúlé 'dólé ịzịgọ́ acá rá. Bíkírā tá bábá 'dā́ fí kí ịzịgọ́ trũ ụmụ́́ jọ́ ụkú́ bíjọ́ rĩ agálé, ǎzıla ụpĩ́́ kí dó́ kējítị́́ cǐ.

¹¹ “Dā́ 'bā́ vúlé gá izonzi ǎzị́ rĩ ǎgọ́́ kí vúlé 'dólé jọ́́ kí, ‘Āmbógó, ǎmbógó! Ịnzĩ́ ǎmaní́ kējítị́ fô!”

¹² “Wó ǎmbógó umví ĩ'baní, ‘Ma ĩminí́ ịjọ́ mgbā́ jọ́ ǎnĩ́ ĩmi ku.’”

¹³ Ijọ́ 'dĩ 'bā ụngúkú́ gá Yésṹ jọ́, “Ĩmi adru mịfí́ trũ ǎ'dusíku ĩminí́ ụ'dú́́ jọ́ku sáwā nĩjọ́́ ku rĩ sī.

Ijó u'belé tālānítō drī gá rī

(Lúkã 19:11-27)

¹⁴ “Gĕrī ālu 'dī sī, ĩtú Ngótí 'Bádrî 'bã amújó 'dã sī, Súrú 'Bũ gá rī la adru Íjó u'belé 'dī 'bã áni. Ágóbí āzī lĕlépi mụlépi ācī gá la umve ĩ'di 'bã āti'bo kí, fĕ ĩ'di 'bã málí kí ĩ'badrī. ¹⁵ Fĕ ātí'bó drīdrī rī drī tālānítō * kí tōwú, āzī rī drī fĕ tālānítō ĩrī, āzila āzī rī drī tālānítō ālu; úfĕ ĩ'baní ĩ'di ũkpō 'bã ālu-ālu drī 'bã vú sī. Ágóbí mụ dó ĩ'di 'bã ācī gálé. ¹⁶ Ágóbí drīdrī tālānítō fĕjó ĩ'didrī tōwú rī mụ cõtī tālānítō ĩ'didrī 'bālĕ āzī ngájó, ĩsú drī la gá ũrōdrī ru la kí tōwú. ¹⁷ Ágóbí tālānítō fĕjó ĩ'didrī ĩrī rī, idé vā āzī tá drīdrī 'dã drī áni, ĩsú ũrōdrī drī la gá ĩrī. ¹⁸ Wó ágóbí tālānítō fĕjó ĩ'didrī ālu rī, mụ tālānítō úpí ĩ'didrī rī drī zīlĕ vŭrú 'bú gá.

¹⁹ “Ú'dú wĕwĕ rú 'bã vúlĕ gá, úpí āti'bo 'dã 'badrī āgō dó vúlĕ 'dólĕ rá, āzila umve dó āti'bo kí sī málí ĩ'didrī kí kālāfĕ lājó. ²⁰ Ágóbí tālānítō tōwú fĕjó ĩ'didrī rī amú, ají tālānítō drī la gá tōwú fĕlĕ ĩ'didrī rī drī gá jō, ‘Úpí ífĕ ándrá mádrī tālānítō tōwú, má ĩsú āzila kí drī la gá tōwú 'dī.’

²¹ “Úpí umvi ĩ'diní, ‘Ínga āzī rá, mi ātí'bó múké āzila ā'ĩtánâ trū la. Mi ā'ĩtánâ trū āko wereņá tãmbajó, ma ími 'bã āko wĕwĕ rú kí drīlĕ gá, mí afí āyīkō idélé má bel’

²² “Ágóbí tālānítō fĕjó ĩ'didrī ĩrī rī amú vā jō, ‘Úpí ífĕ ándrá mádrī tālānítō ĩrī, índre má ĩsú vā āzila kí drī la gá ĩrī 'dī.’

²³ “Úpí umvi ĩ'diní, ‘Ínga āzī rá, mi ātí'bó múké āzila ā'ĩtánâ trū la. Mi ā'ĩtánâ trū āko wereņá tãmbajó, ma ími 'bã āko wĕwĕ rú kí drīlĕ gá, mí afí āyīkō idélé má be.’

* ^{25:15} Tālānítō ālu rī ĩ'di tālānítō 'bã ālu āzī ngalĕpi la 'bã ũyá ru ũgŭgō ílí mụdrī la.

²⁴ “Wó ágòbì tālānítō fējó ì'didrì ǎlu rī amù vâ jò, ‘Úpí ánì rá ími ìjò ùkpó-ùkpó, mi ãko mî salé ku rī lâ rá, àzìla mí ãko ùkūnā àngū mî ùri kpējó ala gá mi 'i ku rī gá. ²⁵ Ìjò 'dī sī, má idé mî sī ùrī sī, ámu tālānítō mídrì ǎlu 'dī ìsīlè vūrú 'bù gá. Índre mî ngà 'dī.’

²⁶ “Úpí umvi ì'dinì jò, ‘Mì àtí'bó ùnzí la àzìla ùvú íni la, ínì ma ãko mâ salé ku rī kí tra rá, àzìla ma ùri mâ kpèlè ma 'i ku rī ùkūnā rá rī gá ku yā?’ ²⁷ Mì ándrá ìjò mgbā sī mâ tālānítō 'bā agá benge gá, mâ àgòjò rī sī ma tá amù agá anzé agá la ùròdrì trū.

²⁸ “Úpí jò àtí'bó ì'didrì àzì rī ní, ‘Í'du tālānítō ì'didrì 'dāá rá, ífè ì'di ágòbì tālānítō mùdrì rī drì. ²⁹ À'dusìku 'bá ãko trū rī ní ála àzìla ù'bā drì la gá ìdí, ì'di dó adru ãko trū ìyō rú. Wó 'bá ãko àzì kóru rī, ì'didrì werená 'dā ála pa la drì la gá 'dā rá. ³⁰ Ì'be àtí'bó ùròdrì kóru 'dī àmvé àngū ìni rī agá, 'dī àngū áwáná kí adrujò sí naná trū rī 'i.’

Ìjò lịḡá àsìjò rī

³¹ “Ngótì 'Bádrì drì dó amù dīzā ì'didrì agá mālāyíkā ì'didrì abe píri 'bo, ì'di dó ri úmvúke ì'didrì dīzā rú 'bù gá rī drì gá 'bá kí ìjò lìlè. ³² 'Bá sùrú píri gá rī kí tra ì'di drìlè gá, àzìla ì'di 'bá kí drìdrìrì awa 'bá àzì rī abe, cécé 'bá kábìlò ucélèpi rī 'bá ìndrì kí drìdrìrì awalé kábìlò abe rī áni. ³³ Ì'di kábìlò kí 'bá ì'di 'bā drì àndá rī gá, ìndrì kí 'bā ì'di 'bā drì ìjì rī gá.

³⁴ “Ú'dù 'dā sī, Úpí la jò la 'bá ì'di 'bā drì àndá gá rī 'baní, ‘Ìmi amù ìmi 'bá mâ Átèpì 'bā sùsù wìjò ì'baní 'dī, ìmi amù Sùrú idélé ìminì ándrá ídu ùnòkù ìndù 'bājò rī sī rī 'dùlè ìmi àni la rú. ³⁵ À'dusìku ma ándrá àbírì sī ìfè mánì íná nalé rá, ìyívì ndè ándrá ma rá ìfè mánì ìyì mvùlé rá, ma ándrá àmíyòrú ru, àzìla ìmi a'í ma tāmبالé rá. ³⁶ Ma ándrá píllí ru ìmi ùsù áma urù 'bá bōngó sī

rá, ma ándrá āyánī rú īmi amú ándrá áma ndrelé rá, ma ándrá mābúsū gá āzila īmi amú ándrá áma ndrelé rá.’

³⁷ “‘Bá ālá rī kí dó umvi la ī'diní, ‘Úpí, āndre ándrá mi ābírí sī, āfē míní ākónā nalé, jōku īyíví sī āfē míní īyí mvulé íngōlé yā? ³⁸ Āndre mi āmíyōhá ru āma a'í dó sī mi lícō gá tāmbalé jōku pílílí ru āma ūsū dó mi bōngó sī ā'dungá rī yā? ³⁹ Āndre ándrá mi āyánī ru jōku mābúsū gá āmū dó sī ími andrelé ā'dungá rī yā?’

⁴⁰ “Úpí la dó umvi la ī'baní, ‘Ma īminí íjō mgbā jō, āko īminí idélé má ádrípika āzila má ámvópika níríná 'dī 'ba rú rī īmi idé kí mánî.’

⁴¹ “Úpí la dó tị uja 'bá drī íjī gá rī 'ba rú āzila ī'di jō la, ‘Īmi īdā īmi má rú 'dā rá, īmi 'bá wālé rá 'dī īfi ācí ukólépi ku idélé Sītánī ní mālāyíkā ī'didrī abe rī agá. ⁴² Ā'dusīku ma ándrá ābírí sī īfē mání āko āzī nalé ku, īyíví fū ándrá ma rá īfē mání āko āzī mvulé ku. ⁴³ Ma ándrá āmíyōhá ru īmi a'í ma īmidrī lícō gá ku, ma ándrá pílílí ru īsu ándrá áma ūrū 'bá gá bōngó ku, ma ándrá āyánī rú āzila mābúsū gá īmū ándrá áma ndrelé ku.’

⁴⁴ “‘Bá 'dī kí dó umvi la, ‘Úpí āndre ándrá mi ābírí sī, jōku īyíví sī, jōku āmíyōhá ru, jōku āyánī rú, jōku pílílí ru jōku mābúsū gá sī ími āzā kojó ku la íngōlé yā?’

⁴⁵ “Úpí la umvi la ī'baní, ‘Ma īminí íjō mgbā jō, āko īminí idélé 'bá níríná 'dī 'bā āzī ālu ní ku rī īmi idé bāsī ku la mání.’

⁴⁶ “‘Bá 'dī kí dó drī ko filé drīrīma ukólépi ku rī gá, wó 'bá ālá rī kí dó drī ko filé ídri ukólépi ku rī gá.’”

26

Íjō itulé Yésū ūrū 'bá gá sī lějō ī'di 'dijó rá rī
(*Mārākō 14:1-2; Lúkã 22:1-2; Yōhánã 11:45-53*)

¹ Yēsũ la mu ǐjọ 'dĩ kí delé jọ agá pírí 'bo, jọ dó 'bá ǐ'didrí ǐ'di 'bā imbálé rĩ 'baní, ² “Ímĩ nǐlẹ 'bo rĩ áni ace ụ'dú ǐrĩ ǔmũ alijó 'bá drĩ gâ sĩ rĩ ní acájó, āzila ála mu Ngọtĩ 'Bádrĩ fělé ipalé mūsálá'bā sí gá.”

³ Ātalo āmbogo 'dĩ kí 'bá ǐyō abe tra kí ru ǐjọ itúlé átáló āmbógó āndānĩ umvelé Kāyífā rĩ drĩ ǐlẹ gá, ⁴ āzila itú kí ǐjọ sĩ Yēsũ rujọ 'bá āzĩ 'bā nǐn̄â kóru āzila sĩ ǐ'di 'dijó rá. ⁵ Jọ kí, “Wó lẹ 'bā adru ụ'dú ǔmũ drĩ sĩ ku ā'dusiku ũmbā la mu āfūlé 'bá kí drĩdrĩn̄ĩ gá rá.”

*Ādu ũsũjọ Yēsũ drĩ gá Bětánĩ gá rĩ
(Mārākō 14:3-9; Yōhánā 12:1-8)*

⁶ Yēsũ 'bā adru agá Bětánĩ gá ǐlẹ ágóbí umvelé Sĩmónĩ ārĩ 'bā nalé rá rĩ drĩ rĩ sĩ, ⁷ ũkú āzĩ amú ǐ'di rú 'dólé ādu ājẹ rú ājĩ ngũlẹpi vĩrĩ la trũ cùpā gá tré, nzĩ tị la ũsũ ǐ'di drĩ la gá ǐ'di 'bā ru ātĩ agá méjā tị gá 'dāá.

⁸ 'Bá Yēsũ 'bā imbálé rĩ kí mu ǐjọ 'dĩ ndrelé 'bo, ǐ'dó kí unulé āzila jọ kí “Íza dó ādu 'dĩ ínĩ ā'du ǐjọ sĩ? ⁹ Ála ájẹ ādu 'dĩ ǐtũndā agá ājẹ ǐyō la sĩ āzila séndě la fě agá 'bá lēměrí rĩ 'banĩ.”

¹⁰ Wó Yēsũ umvi ǐ'banĩ, “Ímĩ ũkú 'dĩ ǐcāndĩ ā'du ǐjọ sĩ? Idé mání ǐjọ múké ũniyambamba la. ¹¹ 'Bá lēměrí rĩ kí ụ'dú pírí sĩ ǐmĩ abe wó má icó mụlé u'álé ǐmĩ abe ụ'dú pírí ku. ¹² ǐ'di 'bā ādu 'dĩ ũsũjọ áma ụrụ'bá gá rĩ sĩ, ǐ'di áma idé bábá sĩ áma ǐsũjọ. ¹³ Ma ǐminĩ ǐjọ mgbā jọ, āngũ pírí ǔnókú gá 'dā sĩ ǐjọ mgbā rĩ ũlũjọ rĩ agá ála ǐjọ ũkú 'dĩ 'bā idélé rĩ ũlũ ǐndĩ sĩ ǐ'di 'bā ǐjọ ũrājọ.”

*Yúdāsĩ ā'ǐ Yēsũ 'bā mélé mbelé
(Mārākō 14:10-11; Lúkā 22:3-6)*

¹⁴ 'Bá Yēsũ 'bā imbálé mụdrĩ drĩ ǐrĩ 'dĩ 'bā āzĩ umvelé Yúdāsĩ ǐsũkāríyọtĩ 'i rĩ mu ātalo āmbogo rĩ 'ba rùlé, ¹⁵ āzila zị kí, “Áko ǐminĩ lẹlé fělé mání rĩ ā'du ádrĩ ǐ'di 'du

fělé ĩmidrĭlé 'bo rĭ gá?" Ijō 'dĭ sĭ, lā kí dó ĩ'diní séndě sílĭvā rú ífĭ-ííí la kí kālĭ na. ¹⁶ 'Dǎá Yŭdǎsĭ ĩ'dó dó sáwā múké sĭ Yésŭ rŭjō rĭ ndrŭlé sĭ ĩ'di 'dujō fějō ĩ'badrĭ.

Yésŭ 'bā ũmŭ alijó 'bá drĭ gâ sĭ rĭ najó 'bá ĩ'di 'bā imbálé rĭ abe ǎsĭjō rĭ

(*Mǎrǎkō 14:12-21; Lŭkǎ 22:7-13, 21-23; Yōhánǎ 13:21-30*)

¹⁷ U'dú drĭdrĭ ũmŭ mŭkátĭ ǎkŭkĭ kóru rĭ najó rĭ sĭ, 'bá Yésŭ 'bā imbálé rĭ amŭ kí ĩ'di rŭ 'dōlé, zĭ kí ĩ'di, "Ílě ǎmŭ ũmŭ alijó 'bá drĭ gâ sĭ rĭ idélé míní íngōlé?"

¹⁸ Yésŭ umvi, "Ímŭ táwŭnĭ ǎmbógó rĭ agá ágóbĭ ǎzĭ drĭko gá, ĩlŭ ĩ'dinĭ, 'Ímbápĭ jō: Sáwā ǎdrónǎ 'bā fělé mánĭ rĭ acá 'bo! ǎlě ũmŭ alijó 'bá drĭ gâ sĭ rĭ nalé 'bá mánĭ imbálé 'dĭ abe mĭdrĭ lícō gá 'dâ.'" ¹⁹ Ijō 'dĭ sĭ, 'bá Yésŭ 'bā imbálé 'dĭ idé kí cécé Yésŭ 'bā jōlé rĭ ǎni ǎzĭla Idé kí dó ǎkónǎ ũmŭ alijó 'bá drĭ gâ sĭ rĭ drĭ 'dǎǎ.

²⁰ ĩ'di mŭ calé ĩndró sĭ, Yésŭ ri kí 'bá ĩ'di 'bā imbálé mŭdrĭ drĭ ĩrĭ 'dĭ abe méjǎ tĭ gá ǎkónǎ nalé, ²¹ ǎzĭla ĩ'banĭ ǎkónǎ na agá 'dâ, Yésŭ jō, "Ma ĩminĭ íjō mgbǎ jō, 'bá ǎzĭ ǎlu ĩmi agá 'dâ la mŭ ǎma mélé mbelé nĭ."

²² ǎzĭla kí ǎsĭ acá dó ũcōgō rú, ĩ'dó kí dó ĩ'di ũzĭlé ǎlu-ǎlu, "Úpĭ ma 'i yǎ?" ²³ Yésŭ umvi, "ÍBá mánĭ sĭ drĭ usújō ĩ'di be bǎkŭlě ǎlu agá rĭ la mŭ ǎma mélé mbelé nĭ.

²⁴ Ngótĭ 'Bádrĭ la mŭ drǎlé rá cécé íjō sílé rĭ 'bā jōlé rĭ ǎni. Wó ĩ'di mŭ adrulé andre ũnzĭ ǎmbógó la rú 'bá Ngótĭ 'Bádrĭ 'bā mélé mbelépi rĭ nĭ! Údrĭ ǎndrá 'bá ĩni rĭ tĭ agá ku la ǎndrá múké."

²⁵ Yŭdǎsĭ 'bá ǎlu mŭlépi ĩ'di mélé mbelépi rĭ, jō, "Rábĭ, ǎndá-ǎndá ru adru ma 'i ku yǎ?"

Yésŭ umvi, "ÍBá bǎsĭ mi 'i." *

* 26:25 Jōku "Ími ǎmgbǎ rĭ jō ĩ'di tĭ sĭ."

²⁶ Ī'baní ākónā na agá, Yēsũ 'du mūkátī, fě āwā'dífô drĭ la gá anu 'a la rá, āzĭla fě dó 'bá ĩ'di 'bā imbálé rĭ 'baní jō, “Ī'du āzĭla ĩna, 'dĭ ɔrɔ'bá mádrĭ 'i.” ²⁷ 'Dā 'bā ũngúkú gá Yēsũ 'du kópō, fě āwā'dífô drĭ la gá āzĭla fě dó 'badrĭlé, jō, “Kópō 'dĭ ārĭ mádrĭ mɔlɛpi asulɛpi 'bá wěwě rú kí sĭ rĭ, āzĭla ĩ'di tĭ icĭma Ādróná ní 'bá ĩ'didrĭ abe rĭ 'i, ²⁸ ā'dusĭku 'dĭ ārĭ mádrĭ mɔlɛpi asulɛpi tĭ icĭma drĭ, āzĭla sĭ 'bá wěwě rú kí ĩjō ũnzĭ trĭjō rĭ 'i. ²⁹ Ājō ĩminĭ, má icó zābĭbũ ífĭ sũ 'dĭ mvɔlɛ ku kpere mánĭ mɔ agá ú'dĭ rĭ mvɔ agá ĩmi abe Súrú má Átɛpĭ drĭ agá.”

³⁰ Kí dó mɔ úngó ngolɛ sĭ Ādróná ĩcũjō 'bo, ko kí dó drĭ mɔlɛ 'Bé Mĭzɛyĭtũ gá.

Yēsũ 'i'da ĩjō Pétĕrō 'bā mɔjō ĩ'di gājō úngbé rĭ 'i
(*Mārákō 14:27-31; Lúkă 22:31-34; Yōhánă 13:36-38*)

³¹ Yēsũ jō ĩ'banĭ, “Īnĭ 'dō sĭ ĩmi pĭrĭ kí mɔ apálé má rú 'dâ rá, ā'dusĭku ĩjō sĭlɛ rĭ jō:

“Ma 'bá kăbĭlō ucélɛpi rĭ 'dĭ rá,

āzĭla kăbĭlō ũ'bĭ kí mɔ irélɛ ndú-ndú rál' †

³² Wó ádrĭ dó ángá ídri 'bo, ma dó mɔ ĩmi drĭlɛ gá Gālĭlĭ gálé.”

³³ Pétĕrō umvi ĩjō Yēsũ ní, “'Bá pĭrĭ drĭ kí tání mɔ apálé mí rú 'dâ rá tí, má icó ĩmi a'belé ku.”

³⁴ Yēsũ jō, “Pétĕrō, ájō mínĭ āndá-āndá ru, ĩnĭ 'dĭ sĭ ĩsũ ā'úgō 'be drĭ cĕřɛ ku, mi áma gā úngbé pâlɛkó na!”

³⁵ Pétĕrō jō Yēsũ ní, “Jō tání mánĭ drājō mí be, má icó ĩmi gálé ku.” Āzĭla 'bá Yēsũ 'bā imbálé 'dĭ kí pĭrĭ jō kí vâ 'dĭ 'bā áni.

Yēsũ mɔ Ādróná zĭlɛ āngũ Gĕtĕsĕmánĭ gá
(*Mārákō 14:32-42; Lúkă 22:39-46*)

† 26:31 Zākārĭyā 13:7

³⁶ 'Dāá Yēsũ mũ dó 'bá ĩ'di 'bã imbálé 'dĩ abe āngũ umvelé Gĕtĕsĕmánĩ rĩ gá āzĩla jọ ĩ'banĩ, “Īri áma tĕlĕ 'dā ma drĩ mũ Ādróná zĩlĕ.” ³⁷ Yēsũ 'dụ Pĕtĕrō 'i āzĩla anzĩ ĩrĩ Zĩbĩdáyō drĩ 'dĩ kĭ trũ mũjọ ĩ'ba abe, āzĩla i'dó dó u'álé cāndĩ sĩ āzĩla ũcōgō rú. ³⁸ Jọ ĩ'banĩ, “Cāndĩ afĩ áma ásĩ gá ĩ'di áma ásĩ lĩ ambamba āni rú drā tị gá. Īmi u'á 'dā āzĩla ĩtĕ mĩfĩ trũ.”

³⁹ Yēsũ mũ drĩlĕ gá were, tị dó āja vũrũ ilú drĩ vũrũ sĩ Ādróná zĩjọ, “Má Átĕpĩ, drĩ tá icó rá rĩ sĩ 'dụ kópō āzá tajó rĩ má rũ 'dā rá adru mâ lĕlĕ rĩ āni ku, wó mĭ lĕlĕ rĩ āni.”

⁴⁰ Wó Yēsũ uja ru 'bá ĩ'di 'bã imbálé rĩ 'ba rũlĕ āzĩla ĩsũ kí ú'dũ ko agá, zĩ Pĕtĕrō 'i, “Īmi icó tĕlĕ má be mĩfĩ trũ mgbọ sáwā ālu ku yā? ⁴¹ Īmi adru mĩfĩ trũ mgbọ, āzĩla ĩzĩ Ādróná 'i, ĩmi mũ filé ũ'bĩtáná agá ku. Úrĩndĩ lĕ rá, wó ụrũ'á ũkpó kóru.”

⁴² Yēsũ gō vúlĕlĕ pālĕ ĩrĩ rĩ sĩ Ādróná zĩlĕ ĩdĩ jọ, “Má Átĕpĩ, gĕrĩ āzĩ ndú la drĩ adru kópō āzá tajó 'dĩ 'dụjọ 'dáyũ kpere lĕ ána cāndĩ rá, ĩjọ mĭ lĕlĕ rĩ 'bã idé ru nĩ.”

⁴³ Yēsũ la mũ ru ujalé ĩ'ba rũlĕ, ĩsũ vā kí ú'dũ ko agá, ā'dusĩku mĩfĩ la kí ānzĩ ru ú'dũ sĩ. ⁴⁴ Yēsũ a'be kí rá mũ vā Ādróná zĩlĕ ĩdĩ āzĩla pālĕ na rĩ sĩ jọ vā ĩjọ tá ālu 'dā kí vúná.

⁴⁵ Vúlĕ la gá Yēsũ āgō vúlĕ 'bá ĩ'di 'bã imbálé rĩ 'ba rũ 'dólĕ, jọ, “Īmi drĩ kpere ú'dũ ko āzĩla avĩ yā? Sáwā sĩ Ngótĩ 'Bádrĩ mĕlĕ mbejọ ĩ'di fĕjọ 'bá ũnzĩ 'badrĩ rĩ acá 'bo. ⁴⁶ Īmi angá āmũ kĭ! Īndre, 'bá áma mĕlĕ mbelĕpi rĩ la amũ 'dĩ.”

Yēsũ rujó rĩ

(Mǎrǎkō 14:43-50; Lúkǎ 22:47-53; Yōhánǎ 18:3-12)

47 Yésũ 'bā drī íjọ jọ agá 'dâ, Yúdāsĩ 'bá ĩ'di imbálé mụdrí drĩ ĩrĩ rĩ 'bā āzĩ ̄alu rĩ acá. 'Bá ũ'bí amúlépi ĩ'di trũ rĩ kí túré trũ āzĩla ménéná abe kí drĩ gá. 'Dĩ kí 'bá ātalo āmbogo, 'bá āzítáná Músā drĩ kí imbálépi, āzĩla 'bá ĩyō rĩ 'bā kí tị ̄pēlé nĩ rĩ kí. 48 Yúdāsĩ i'da tá ĩ'baní íjọ ícétáná ru la 'bá 'dĩ abe ídu rú: “Ágọbị mání mụlé zilé amvuná sī rĩ bāsī ĩ'di 'i, ĩrụ ĩ'di.” 49 Yúdāsĩ mụ dó cọtị pịrị Yésũ rùlé jọ, “Ázị mi cí, Rábĩ!” āzĩla zị dó ĩ'di amvuná sī.

50 Yésũ umvi ĩ'diní, “Mā wŏrĩ, mí idé íjọ míní tá sī amújọ rĩ 'i.” †

Cọtị āgọbị amvú kí drĩlé gá, amvu kí Yésũ 'i āzĩla rụ kí dó ĩ'di. 51 'Bá āzĩ ̄alu 'delépi Yésũ vú gā sī la anzé ménéná āmvé, ga sī ātí'bó átáló āmbógó āndānī rĩ drĩ 'bā bĩlé wẹ vŭrú.

52 Yésũ jọ ĩ'diní, “Ísu mī ménéná vúlé ĩ'di 'bā āngū gálé ā'dusíku 'bá pírí ménéná ayúlépi rĩ kí mụ ũdrālé ménéná sī. 53 Īmi ũrājó la rĩ sī, má ícó tá má Átépị umvelé ícójó mālāyíkā ĩ'didrĩ ̄álífū-̄álífū 'dĩ kí tị ̄pējọ āma tāmbajó ku yā? 54 Wó drĩ adru íni ku, íjọ sīlé rĩ 'bā jọlé 'bā idé ru 'dĩ 'bā áni rĩ la acá ru idéjọ 'dĩ 'bā áni íngoní-íngoní ru?”

55 Yésũ jọ 'bá ũ'bí amúlépi rĩ 'baní, “Īmi amú áma rùlé túré, āzĩla ménéná ā'dí drĩ trũ má iza 'bā rĩ íjọ ũnzí la rĩ áni ā'du sī yā? Ụ'dú pírí sī, ári 'bá kí imbálé lícọ Ādróná drĩ agá 'dāá ĩrụ jō ma ku. 56 Wó íjọ 'dĩ idé kí ru pírí ā'dusíku íjọ ándrá nābīya 'bā kí sīlé rĩ 'bā acá kí rú íjọ mgbā rú benī.” 'Bá Yésũ 'bā imbálé rĩ a'be kí ĩ'di á'dūšī apá kí pírí.

† 26:50 Jōku “Mā wŏrĩ, mí amú tá ā'du gá?”

Yésũ 'bã adrujó 'bá Yãhúdĩ 'badrí òjò amálépi rĩ kí drĩlé gá rĩ

(Mǎrǎkō 14:53-65; Lúkǎ 22:54-55, 63-71; Yōhánǎ 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ 'Bá tá Yésũ rułépi 'dĩ agũ kí dó ì'di Kǎyífǎ átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ drĩ 'dĩ ãngũ imba'ba ãzítánǎ Músǎ drĩ kí imbalépi rĩ 'bã kí ru trajó 'bá ìyō rĩ abe rĩ gá. ⁵⁸ Pétěrō bĩ Yésũ wú rǎrá ru kpere lícó 'a átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ drĩ 'dǎ agálé. Pétěrō fi jó agálé ãzila ri vũrũ 'bá ãngũ andre tēlépi rĩ abe, òjò mułépi ru idélépi Yésũ urũ' 'bá gá rĩ kí ndrejó.

⁵⁹ Átalo ãmbogo rĩ kí 'bá òjò amálépi rĩ kí abe píri, ri kí òjò ãzi ìnzō rú la ndrũlé Yésũ urũ' 'bá gá sī ì'di 'dijó rá.

⁶⁰ Wó ʒsũ kí òjò ãzi ku, tání 'bá wēwē rú sǎdínĩ rú rĩ 'bã kí amũ agá drĩlé gá rá tí.

ǎsĩjò 'bá ʒrĩ amũ kí dó nĩ. ⁶¹ ǎzila jò kí, “ǎgòbĩ 'dĩ jò ‘Má icó jó ǎdrónǎ drĩ 'dĩ andilé rá ãzila ú'dũ na wúlé gá ma sị la ʒdí rá.”

⁶² Átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ nga dó pá tulé urugá ãzila jò Yésũ ní, “Dǎ mí icó òjò umvilé ku yǎ? Ìjò ǎgòbĩ 'dĩ 'bã kí wú nze lé mí rũ 'dĩ kí ǎ'du?” ⁶³ Wó Yésũ ìyǎnǎ tútũ ape tị ku.

Átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ jò ì'dinĩ, “Ma ũyō na ǎdrónǎ ìdri rĩ 'bã rũ sī. Ìlũ ǎmanĩ, ìdrĩ adru Kúrísītō ǎdrónǎ Ngòpì 'i rĩ gá.”

⁶⁴ Yésũ umvi, “È, ì'di bǎsĩ mĩ jolé 'dĩ 'bã áni. Wó ma jò la ìminĩ, drũzĩ ìmi Ngòtĩ 'Bádrĩ ndre ri agá ǎdrónǎ Ūkpó 'Dípì 'bã drĩ ǎndá rĩ gá, ãzila amũ agá ʒrũ' 'bũ drĩ gá 'bũ gá 'dǎá.”

⁶⁵ Ìjò 'dĩ sī, átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ asi dó bōngó ì'di urũ' 'bá gá ri kí ũmbǎ sī rá ãzila jò, “Da ǎdrónǎ 'bo, sǎdínĩ ǎmanĩ ndrũlé ì'dinĩ ʒdí rĩ ìngō 'i. ⁶⁶ Ìmĩ ũrǎ òjò ìngonĩ?”

Umvi kí, “Lě 'bã drã rá.”

⁶⁷ Uwí kí dó sũsũ ĩ'di mėlétì gâ sĩ ĩ'di idejō āzıla adì kí dó ĩ'di drĩ sĩ. Āzĩ rĩ asa kí dó ĩ'di 'i ⁶⁸ āzıla jō kí, “Kúrísitō, ĩlũ āmaní, mí ũrã ā'di dī mi nĩ yã?”

Pétěrō 'bã Yēsũ gājó rĩ

(*Mārākō 14:66-72; Lúkã 22:56-62; Yōhánã 18:15-18, 25-27*)

⁶⁹ Pétěrō 'bã ri agá āmvelé-āmvelé ru lícō agá 'dãá, ĩzóná átí'bo ru la amũ ĩ'di rũ 'dólé jō ĩ'diní, “Mi vâ 'bã Yēsũ 'bã Gālĩlĩ gá rĩ drĩ 'bã āzĩ.”

⁷⁰ Wó Pétěrō tu kí drĩlẹ gá 'dãá pírĩ rá jō ĩ'banĩ, “Ānĩ ĩmi ĩjō jō ā'du drĩ gá yã rĩ gá ku.”

⁷¹ 'Dã 'bã ũngúkú gá, Pétěrō mụ kẹjĩtì gâlẹ, ĩzóná āzĩ ndre ĩ'di jō 'bã āzĩ 'dãá rĩ 'banĩ, “Ágóbĩ 'dĩ jō bāsĩ acĩ Yēsũ Nāzĕrétĩ gá rĩ be.”

⁷² Pétěrō tu vâ ĩdĩ ru alũjã trũ jō, “Ānĩ m̃ ngá ágóbĩ 'dĩ ku.”

⁷³ Sávã were vúlẹ gá 'bã pá utulépi 'dãá rĩ mụ kí Pétěrō rũlẹ āzıla jō kí, “Āndá mi ĩ'bã āzĩ ā'dusĩku ũví mínĩ ĩjō jōjō rĩ i'da kí ĩ'diní.”

⁷⁴ 'Dãá Pétěrō alũ ru āzıla na ũyō 'bã 'dĩ kí drĩlẹ gá jō, “Ānĩ ágóbĩ 'dĩ ku.”

Cotì ā'lúgō 'be dó cĕrẹ. ⁷⁵ 'Dãá Pétěrō ũrã dó ĩjō ándrá Yēsũ 'bã jolẹ ĩ'diní, “Mi áma gã ũmgbé pâlẹ na 'dĩ sĩ ā'lúgō 'be drĩ cĕrẹ ku,” rĩ 'i. Āzıla ĩjō 'dĩ fĩ dó ĩ'di ásĩ gá, āzıla fũ dó mụlẹ awá trũ āzákĩrĩlĩlĩ ru āmvelé.

27

Yúdāsĩ nzi ru rá

(*Mārākō 15:1; Lúkã 23:1-2; Yōhánã 18:28-32*)

¹ Ụ'bútịníní ãtalo ãmbogo rĩ kí pírí 'bá ãyō drĩlẹ́ ru 'dĩ kí abe ã'ĩ kí Yẹsũ 'dijó rá. ² Umbé kí Yẹsũ agulẹ́ Pílátō drĩ 'dĩ gávūnā 'bá Rùmĩ gá rĩ 'badrĩ rĩ 'i.

³ Yúdāsĩ Yẹsũ 'bā mélé mbelépi rĩ la mu ndrelé la uli íjọ́ Yẹsũ drĩ gá sī 'ĩ'di 'dijó rá 'bo, íjọ́ 'dĩ fi ásí la gá āzā ru, uja ásí āzila uja sīlínḡ sīlívā rú ífí-ífi kālí na 'dā kí vúlẹ́ ãtalo ãmbogo rĩ 'badrĩ 'bá ãyō rĩ abe. ⁴ Yúdāsĩ jọ, “Má iza rá mā 'bá íjọ́ kóru rĩ fějọ́ 'dijó ārí asujọ́ rĩ sī.”

Átalo ãmbogo rĩ kí 'bá ãyō rĩ abe jọ́ kí, “Dĩ íjọ́ āma āni yā? “Dĩ íjọ́ mí āni.”

⁵ Yúdāsĩ 'be sīlínḡ ífí-ífi 'dĩ kí vǔrú́ jọ́ Ādróná drĩ agá 'dāá, āzila fū dó 'dāá rĩ sī mu dó ru nzilẹ́ rá.

⁶ Átalo ãmbogo 'dĩ a'dụ́ kí sīlínḡ 'dā́ kí rá jọ́ kí, “Sīlínḡ 'dĩ́ kí 'bá ārí asujọ́ la, āzítáná āmadrĩ ã'ĩ āmaní sīlínḡ 'bá 'dijó 'dĩ 'bā āni rĩ kí tãmbajọ́ āngū sī sīlínḡ jọ́ Ādróná drĩ gá rĩ kí tãmbajọ́ rĩ gá ku.” ⁷ Átalo ãmbogo 'dĩ́ kí dó mu íjọ́ sīlínḡ 'dĩ́ kí drĩ́ gá rĩ delẹ́ itú agá 'bo, 'dụ́ kí sīlínḡ 'dĩ́ kí sī āngū ígbājọ́ 'bá úmvú sīlẹ́pi rĩ drĩ́ sī 'bá āmíyọ́ná ru rĩ kí ísĩjọ́. ⁸ Íjọ́ 'dĩ́ bāsí āngū 'dā umvejọ́, “Ámvú́ ārí drĩ́ 'i” kperẹ āndrū 'dĩ́.

⁹ Íjọ́ nábĩ Yěřēmíyā 'bā jọ́lẹ́ rĩ 'bā acá rú ru idélé 'ĩ'di 'bā kějĩ́ gá, “Dụ́ kí sīlínḡ kālí na ājě́ 'bá Ísrayílĩ́ 'badrĩ́ 'bā́ kí ã'ílẹ́ rĩ 'ĩ'di íjọ́ sī rĩ úfějọ́, ¹⁰ āzila ayú́ kí sīlínḡ 'dĩ́ kí sī ámvú́ 'bá úmvú sīlẹ́pi rĩ drĩ́ ígbājọ́, cécé Úpí Ādróná 'bā āzítáná la fělé rĩ āni.” †

Águ Yẹsũ 'i Pílátō drĩlẹ́ gá

(Mārākō 15:2-5; Lúkā 23:3-5; Yōhánā 18:33-38)

¹¹ Yẹsũ 'bā pá tu agá gávūnā drĩlẹ́ gá 'dā, gávūnā zị 'ĩ'di, “Mí Úpí 'bá Yāhúdĩ́ rú rĩ 'badrĩ́ 'i yā?”

† 27:10 Zākāríyā 11:12, 13; Yěřēmíyā 19:1-13; 32:6-9

Yēsũ umvi ī'di “Míní jolé rĩ áni.” ¹² Ātalo āmbogo 'dī kí 'bá īyō rĩ abe kí mu Yēsũ tolé 'bo, umvi ī'baní ĭjō ku.

¹³ Pīlātō zī Yēsũ 'i, “Mí are ĭjō 'bá 'dī 'bā kí sī ími tōjō 'dī kí ku yā?”

¹⁴ Wó Yēsũ umvi ĭjō Pīlātō tī gá āluṅá la ku. ĭjō 'dī fē gávũnā u'á dó ũsũtáná āmbógó la sī.

Ūlī ĭjō Yēsũ drī gá ī'di 'dijó rá

(*Mārákō 15:6-15; Lúkā 23:13-25; Yōhánā 18:39—19:16*)

¹⁵ Ū'dú ālu-ālu ũmũ alijó 'bá drī gá sī rĩ drī sī, lā'bī gávũnā * drī gá rĩ sī, ī'di 'bá 'bá 'bā kí lēlé rĩ anzé mābúsũ gálé rá. ¹⁶ ĭtú 'dā sī ágóbí āzī rú kulépi ĭjō ũnzí sī mābúsũ gálé la cí rú la Bārábā 'i. ¹⁷ ĭjō 'dī sī, 'bá ũ'bí kí dó mu ru atralé 'bo, Pīlātō zī dó ũ'bí kí, “Bá ĩminí lēlé má anzé ĩminí ī'di rá rĩ ā'di 'i yā: Bārábā 'i jōku, Yēsũ umvelé Kúrísītō 'i rĩ 'i yā?” ¹⁸ Ā'dusíku Pīlātō nī rá 'bá Yāhúdī 'bā āmbogo rú 'dī fē kí Yēsũ ī'di drīlē la ī'baní idéjō ājā sī rĩ sī.

¹⁹ Pīlātō 'bā drī ri agá úmvúke ī'didrī ĭjō ĭjō rĩ drī gá 'dāá ũkū ĭdrī ī'diní ú'dúkó jō, “Ífi jō ĭjō 'bá ĭjō kóru 'dī drī agálé ku, ā'dusíku áçì tá drī urobí drī ambamba ágóbí 'dī 'bā ĭjō sī.”

²⁰ Wó ātalo āmbogo 'dī kí 'bá īyō 'dī abe usú kí 'bá kí bílē Bārábā a'bejō āzila Yēsũ 'dijó rá.

²¹ Gávũnā zī 'bá kí, “Bá ĭrī 'dī kí agá ĩminí lēlé má a'be ĩminí rĩ ā'di 'i?”

Umvi kí, “Bārábā 'i.”

²² Pīlātō zī ũ'bí kí, “Īlě má idé Yēsũ umvelé Kúrísītō 'i rĩ ā'du rú yā?”

Umvi kí, “Mí ipa ī'di mūsálá'bā sí gá.”

* 27:15 Gávũnā 'dī ī'di 'bá Rŭmĩ gá rĩ 'badrī 'i.

²³ Pīlātō zì kí, “Ǻ'du ǻjō sī? ǻjō ũnzí ǻ'di 'bā idélé rī ǻ'du?” Wó 'bá pírí umvi kí, “Mí ipa ǻ'di mūsálá'bā sí gá.”

²⁴ Pīlātō la mụ ndrelé la 'ǻ ícó āko āzì idélé ku, wó āgōbǻ lē dó 'dólé kpēlé nī, a'dú ǻyí ũjī ru drǻ ũ'bí kí drǻlē gá 'dāá jō, “Ma ǻjō kóru, āgōbǻ 'dī 'bā ārí ǻmi drǻ gá, 'dī ǻjō ǻmi āni.”

²⁵ Ũ'bí pírí nga kí umvilé la, “Ǻrí la 'bā adru āma drǻ gá, āzila anzì āmadrǻ kí drǻ gá.”

²⁶ Pīlātō a'be dó Bārábā ǻ'baní rá. Wó ǻ'di mụ Yēsũ fēlé colé 'bo, fē dó ǻ'di ǻ'badrǻ mụlé ipalé mūsálá'bā sí gá.

Ǻsíkārī ide kí Yēsũ 'ǻ

(Mārākō 15:16-20; Yōhánā 19:2-3)

²⁷ Ǻsíkārī 'dụ kí dó Yēsũ agulé lícō āzila āngū gávūnā 'bā sí ǻjō lǻjō rī gá, āzila āsíkārī āzì 'dāá rī kí pírí tra kí ru āga la gá. ²⁸ Ǻsíkārī ũtrū kí dó ǻ'di 'bā bōngó kí rá, āzila su kí dó ǻ'diní bōngó āzo ika la, ²⁹ āzila idé kí ǻ'diní kẹrǻjǻ ũcǻkǻ sí sulé drǻkā gá tāgíyā ũpǻ drǻ rú. Fē kí ǻ'diní túré ũzú ru la rulé drǻ āndá gá, † āzila tǻ kí āja ǻ'di drǻlē gá vǻrú ǻ'di idejō jō kí, “Háyē, Úpí 'bá Yāhǻdǻ rú rī 'badrǻ 'dī.” ³⁰ Uwí kí sǻsú ǻ'di ǻrú'bá gá āzila 'dụ kí túré drǻ la gá 'dā rá ũgbā kí drǻ la ǻdǻ-ǻdǻ. ³¹ ǻ'baní Yēsũ idejō 'bo rī 'bā vulé gá, trū kí bōngó āzo rī rá, su kí dó bōngó ǻ'didrǻ ǻdu rī kí ǻ'di ǻrú'bá gálé. Agụ kí dó ǻ'di ipalé mūsálá'bā sí gá.

Yēsũ ipajó mūsálá'bā sí gá rī

(Mārākō 15:21-32; Lúkā 23:26-43; Yōhánā 19:17-27)

³² ǻ'baní dó mụ agá āmvē 'dī gá 'dā, ǻfụ kí drǻ āgōbǻ āzì āngálépi Kǻrēnǻ gá umvelé Sǻmōnǻ rī be, āzila ũnmǻ

---

† ^{27:29} Tāgíyā sulé drǻkā gá rī kí túré be kí ũkpō ũpǻ 'badrǻ kí ǻ'da. Wó tāgíyā sulé Yēsũ drǻkā gá āzila túré fēlé ǻ'didrǻ gá 'dī kí lú ǻ'di idejō.

kí ī'di ūkpó sī mūsálá'bā mụjọ Yésũ ipajọ rī 'dujọ. ³³ Acá kí dó āngū umvelé Gōlōgótā 'i (ífi la āngū drīkā úrúkú 'i) rī gá. ³⁴ 'Dāá fē kí dó Yésũ ní wáyīnī usalé írúwá ũjī † la trū la mvulé, wó Yésũ la mụ 'bīlé la 'bo, gā mvulé la úmgbé.

³⁵ Ála mụ ī'di ipalé mūsálá'bā sí gá 'bo, awa kí ī'di 'bā bōngó kí jēgē 'benjá sī. † ³⁶ 'Dā 'bā vúlé gá ri kí dó vŭrú sī ī'di ndrejọ. ³⁷ Yésũ 'bā drīlé gá 'dāá sī kí íjọ sī ī'di tōjọ rī, “DĪ YÉSŪ, ÚPÍ 'BÁ YĀHÚDĪ RÚ RĪ 'BADRĪ 'I.” ³⁸ Ípa ũgu'ba āzī kí ĩrī ī'di be ĩndī mūsálá'bā sí gá, ālu rī drī āndá gá āzī rī drī ĩjī gá. ³⁹ 'Bá alīlépi gērī 'dā gā sī rī ide kí Yésũ 'i āzīla drīkā ayanā trū ⁴⁰ jọ kí, “Íjọ ándrá mi jọ Ādróná drī 'dī andi rá, mi sí la ú'dú na agá rá! Ípa ími āmgbā rī! Mí así vŭrú mūsálá'bā sí gálé, ídrī adru Ādróná Ngópi 'i rī gá.”

⁴¹ Ātalo āmbogo rī kí, imba'ba āzítáná Músā drī kí imbalépi rī kí āzīla 'bá ĩyō rī abe ide kí vā Yésũ gērī ālu 'dī sī, ⁴² jọ kí vā, “Pa ándrá 'bá āzī kí rá, wó pa ru ku la ā'du íjọ sī! Ī'di Úpí Īsīrayīlī drī gá rī, lē 'ba así mūsálá'bā sí gálé vŭrú 'dōlé āma dó sī ī'di ā'ī rá. ⁴³ 'Bā jō 'dā así Ādróná drī gá. Lē Ādróná 'bā pa dó ī'di 'i ú'dī'da, Ādróná drī ī'di lē rá rī gá ā'dusīku jọ 'i Ādróná Ngópi 'i.” ⁴⁴ Ūgu'ba ipalé Yésũ be 'dī ide kí vā ī'di gērī ālu 'dī sī ĩndī.

Yésũ 'bā drájọ rī

(Mārākō 15:33-41; Lúkā 23:44-49; Yōhánā 19:28-30)

† ^{27:34} Írúwá ũjī fēlé mvulé 'bá 'dīlé mūsálá'bā sí gá rī 'banī rī la āzā ĩ'banī icólé amalé rī ĩsī vŭrú. Icó kí dó sī āzā amalé ku. † ^{27:35} Búkū Ādróná drī āzī were la kí agá, úsī jēgē ándrá nábī 'bā sī íjọ jojó drī la gá rī 'bā idé rú sī ru ī'di 'bā kējī gá: “Awa kí mâ bōngó kí kí drīdrīnī gá jēgē 'benjá sī.” † ^{27:35} zābūrī 22:18

⁴⁵ Ịtụ la ụmụ calé sáwā ázíyá gá 'bo, ãngũ nị kpákpá kperere sáwā úrômí.

⁴⁶ Sáwā la dó ụmụ calé úrômí 'bo, Yésũ za ú'dú'kó urugá sī ũkpó sī, “Ēlójí, Ēlójí, * lama sǎbákítání?” Ífí la, “Ádróná mádrî, Ádróná mádrî, mí a'be ma rá ã'du sī yā?” †

⁴⁷ 'Bá ází pá utulépi 'dǎá rī are kí ịjọ ị'di 'bā jọlé rī jọ kí, “Ị'di ịllyā umve.”

⁴⁸ Cọtị ị'bā ází ǎlu ǎcĕ ǎko ází vónō áni la trũ. Su ị'di wáyíni ũká † la agá, umbé ị'di ũzú sị gá ǎzıla su ị'di Yésũ tị gá ị'diní mvùlé. ⁴⁹ 'Bá acelépi rī 'bā ází jọ kí, “Ími a'be drī ị'di 'i, úndre drī ịllyā la nō amụ ị'di palé rá yā áni.”

⁵⁰ Yésũ la ụmụ zalé ú'dú'kó sī re ịdị, drǎ dó rá.

⁵¹ Sáwā 'dǎ agá 'dǎá bōngó jó Ádróná drī 'a alijó rī asi ru ịrī ị'dójó urugá kperere vūrụ. Vū aya ru ịrǎ asi kí ru rá. ⁵² Ịnadrī asi kí nzī kí ru mgbọ, ǎzıla 'bá ǎlá ũ'bí Ádróná drī ũdrǎlépi rá 'dī angá kí ịdri rú. ⁵³ Yésũ 'bā angájó ịdri rī 'bā vùlé gá, 'bá 'dī ǎfú kí ịnadrī agá rī sī mụlé filé tǎwũnī ǎlá ǎmbógó rī agǎlé, ǎzıla 'da kí ru 'bá wĕwĕ rú 'banī.

⁵⁴ ǎmbógó ǎsíkárī Rùmī gá rī drī kí 'bá ị'didrī Yésũ aga tĕlépi 'dī abe amá kí ũyǎkīyǎ 'dǎ rá, ǎzıla ndre kí ịjọ píri ru ịdélépi 'dī kí rá. 'Bá 'dī u'á kí ữrī sī jọ kí, “Dī ǎndá-ǎndá ru Ádróná 'bā Ngọpị 'i.”

⁵⁵ ũkú wĕwĕ rú ǎndrá ịjọ 'dī kí ndrelépi rǎrá ru 'dǎá la kí cí, ǎbí kí Yésũ vú angájó Gǎlílī gǎlé sī ị'di ǎzǎ kojó ǎzị sī.

⁵⁶ ũkú 'dī kí agá 'dǎá ịndī rī kí Mǎríyámũ Mǎgǎdĕlĕnǎ 'i, Mǎríyámũ andre Yǎkó'bō 'badrī Yũsúfũ be rī, ǎzıla ǎnzị Zībídáyō drī 'bā ǎndrĕ.

* ^{27:46} Bú'kũ Ádróná drī ází rī kí agá, ịjọ silé “Ēlójí, Ēlójí” 'dī sī kí “Eli, Eli.” † ^{27:46} Zǎbúrī 22:1 † ^{27:48} Wáyíni 'dī adru 'bání ayúlé ú'dú píri rī 'i ku. Índre Mǎrǎkō 15:36 kí Lúkǎ 23:36 be.

Yēsũ 'bā āvũ ĩšĩńǎ

(Mārdkō 15:42-47; Lúkǎ 23:50-56; Yōhánǎ 19:38-42)

⁵⁷ Īndrō la mụ acalé 'bo, ágǒbǐ āzĩ mǎlĩ trũ angálēpi táwũńĩ Ārĩmātéyā gá la mụ Pílátō rú. Ágǒbǐ 'dĩ rú Yũsúfũ 'i, ĩ'di ándrá 'bá Yēsũ ā'ĩlēpi rá la. ⁵⁸ Mụ Pílátō drĩlé gá a'ĩ Yēsũ 'bā āvũ, Pílátō fē ũkpó sĩ Yēsũ 'bā āvũ fējó Yũsúfũ drĩ. ⁵⁹ Yũsúfũ a'dú Yēsũ 'bā āvũ rá āzĩla umbé ĩ'di bōngó ú'dĩ ǎlá la sĩ. ⁶⁰ Agũ āvũ 'bǎlé 'bũ ĩ'didrĩ ú'dĩ ĩ'di 'bā galé írǎ agá ĩ'dinĩ rĩ agá. Gũ írǎ āmbógó kpakụ la 'bũ tị gá cí, āzĩla ko dó drĩ mụlé rá. ⁶¹ Mārĩyámũ Māgādēlénǎ kí Mārĩyámũ āzĩ rĩ be, ri kí ĩńádrĩ 'bā wókō āzĩ rĩ gǎlé rǎrá ru.

Āsĩkǎrĩ 'bā kí Yēsũ 'bā ĩńádrĩ andre tējó rĩ

⁶² Drũsĩ ĩni Sábátũ sĩ 'dĩ ú'dú 'bá Yāhúdĩ 'badrĩ Ādrónǎ ĩnzĩjō rĩ sĩ, ātalo āmbogo rĩ kí 'bá Fārĩsáyĩ drĩ kí abe mụ kí Pílátō rú. ⁶³ Jō kí, “Āmbógó āma ũrǎ ĩjō ándrá ágǒbǐ ĩnzǒ'bá ru 'dĩ 'bā jǒlé ĩ'di 'bā drĩ adrujó ídri rú rĩ sĩ rĩ, jō ándrá, ‘Ma mụ angálé ídri rú ú'dú na vúlé gá ĩdĩ!’ ⁶⁴ ĩjō 'dĩ sĩ, ífē āzĩtǎńǎ sĩ ĩńádrĩ andre tējó ũkpó ru kperé ú'dú na 'dǎ kí alĩ agá, 'bá Yēsũ 'bā imbálé rĩ kí mụ āvũ la ũgũlé, āzĩla kí sĩ mụ jǒlé la 'bá 'banĩ angá 'bā ídri drǎ agá la ku. Úlétǎńǎ vúlé rĩ la dó ũnzĩkǎnǎ sĩ ándrá drĩdrĩ rĩ ndē rá.”

⁶⁵ Pílátō jō ĩ'banĩ, “'dú āsĩkǎrĩ kí 'bā mụ kí 'bũ andre tēlé múké-múké ĩminĩ icólé rá rĩ áni.” ⁶⁶ ĩjō 'dĩ sĩ, mụ kí dó rá, 'bā kí ǎlámǎ írǎ drĩ gá cí, † āzĩla 'bā kí dó āsĩkǎrĩ ĩńádrĩ andre tēlé múké-múké.

† 27:66 Ālámǎ 'bǎlé írǎ drĩ gá cí 'dǎ sĩ lějó nĩjō la 'bá āzĩ gũ nō írǎ 'bũ tị gá 'dǎ rá yā áni.

28

Yēsũ angá ídri drā agá

(*Mārākō 16:1-10; Lúkã 24:1-12; Yōhánã 20:1-10*)

¹ Ụ'dụ Sābátū 'bá Yāhúdĩ rú rī 'badrī Ādróná Ìnzĩjọ rī 'bā vúlé gá, Māriyámū Māgādēlénā kí Māriyámū āzì rī be mụ kí Ìnadrī andrelé ụ'bụtiníní.

² 'Dāā ūyākīyā ūkpó la aya āngū. Mālāyíkā Úpí Ādróná drī así angájó 'bũ gálé mụ Ìnadrī gálé, gū írā 'bụ tị gá rī rá, āzila ri írā drī gá cí. ³ Mālāyíkā i'dá cécé āvi 'bā dīzā áni āzila í'di 'bā bōngó mve kí cécé sí áni. ⁴ Ụrī sī āsíkārī kí ụrụ 'bá yā-yā, acá kí cécé 'bá drālēpi rá rī áni.

⁵ Mālāyíkā jọ ūkú 'dī 'banī, “Ìmi idé ụrī sī ku ā'dusīku ánī rá ìmi Yēsũ ándrá ipalé mūsálá'bā sị gá rī ndrũ. ⁶ Í'di 'dō 'dáyụ, angá rá cécé ándrá í'di 'bā jọlé ìminí rī áni, ìmi amụ āngū ándrá sī í'di 'bājó rī ndrelé. ⁷ Ìmụ mbēlē āzila ìmụ lülé la 'bá í'di 'bā imbálé rī 'baní, ‘Yēsũ angá drā agá rá āzila í'di mụ ìmi drīlẹ́ gá Gālílī gálé 'dā. Ìmi dó mụ í'di ndrelé lé.’ Álū ìminí 'bo.”

⁸ Íjọ 'dī sī, ūkú 'dī afụ kí dó ru angájó Ìnadrī agálé ūkpó sī ụrī trū āzila āyīkō ga vā kí ásị gá tré, cẹ́ kí dó mụlé íjọ 'dī lülé 'bá Yēsũ 'bā imbálé 'dī 'banī. ⁹ Cọtị mbēlēnáná ru Yēsũ ụfụ drī ūkú 'dī abe āzila jọ í'banī, “Ásị Ìgbẹ́ 'bā adru ìmi abe.” Amụ kí dó kpere í'di rụ 'dōlé amvu kí dó í'di pá sī í'di Ìnzĩjọ. ¹⁰ Yēsũ jọ í'baní, “Ìmi idé ụrī sī ku. Ìmụ íjọ 'dī lülé mâ ádrípìka * 'banī 'bā mụ kí Gālílī gá, kí mụ áma ndrelé 'dāá.”

Ụ'dúkọ āsíkārī 'bā kí ajílé rī

* 28:10 'Bá Yēsũ 'bā umvelé mâ ádrípìka rú 'dī kí 'bá ándrá í'di 'bā imbálé rī kí, adru kí ádrípìka āndrē 'bā tìlẹ́ rī kí ku.

¹¹ Ūkú 'dī 'bā kí drī mụ agá gērĩ gá 'dā, āsīkārī ĩnadrĩ andre tēlépi rī 'bā āzī mụ kí táwũñĩ āmbógó rī agálé, nze kí Íjọ ru idélépi rī kí vú ātalo āmbogo rī 'baní pírí. ¹² Ātalo āmbogo 'dī kí mụ ru ịsụlé 'bá ìyō 'dī abe 'bo, āzila itú kí tị, fē kí āsīkārī 'dā 'baní sīlínɡĩ āzī ìyō la, ¹³ āzila jọ kí ĩ'baní, “Lē ìlū 'bá 'baní, “Bá Yēsũ 'bā imbálé rī amụ kí ịnị sī ĩ'di 'bā āvū ùgũlé 'dī sī āma ú'dụ ko agá!” ¹⁴ Íjọ 'dī drī 'de gávũnā bílé gálé rá, āma ĩ'diní ímbátáná fē, ĩ'di dó sī ĩmi pa ũcōgō 'dī agá rá.” ¹⁵ Āsīkārī 'dụ kí dó sīlínɡĩ 'dā rá, ide kí cécé tá jolé ĩ'baní rī áni, āzila 'dī dó ú'dúkọ írelépi 'bá Yāhúdĩ rú rī 'baní kpere āndrū rī 'i.

Yēsũ azị dó 'bá mụdrí drĩ ālu rī abe

(*Mārákō* 16:14-18; *Lúkã* 24:36-49; *Yōhánã* 20:19-23;

'Etáná 1:6-8)

¹⁶ 'Bá Yēsũ 'bā imbálé mụdrí drĩ ālu 'dī mụ kí dó Gālĩlĩ gá, 'dī 'bé ándrá Yēsũ 'bā jolé ĩ'baní 'bā mụ kí ala gálé rī gá. ¹⁷ Kí mụ ĩ'di ndrelé 'bo ịnzĩ kí ĩ'di, wó 'bá āzī rī ābā kí ĩ'di sī ābā-ābā. ¹⁸ Yēsũ amụ ĩ'ba rụ 'dölé jọ ĩ'baní, “Ūkpō 'bũ gá āzila ùnókú gá rī kí úfē kí pírí mádrí. ¹⁹ Íjọ 'dī sī, ĩmụ ĩmi uja sùrú pírí kí 'bá áma vú bílépi rī kí rú, ìfē ĩ'baní bābũtízĩ rụ † Átépi drĩ sī, Ngópi drĩ sī āzila Úrínđí Ālá rī drĩ sī, ²⁰ āzila ĩmi imbá kí Íjọ mání azilé ĩminí rī kí vú ũbĩjọ, āzila ma adru ĩmi abe kpere ùnókú tị 'bā āsĩ agá.”

† 28:19 'Etáná 8:16; 19:5; Rùmĩ 6:3; 1 Kõrĩnítõ 1:13; 10:2; Gālătíyã 3:27

Ijõ Ú'dí rĩ

The Holy Bible in the Aringa language of Uganda

Copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Aringa)

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

695104cf-f1e1-5cdd-8e7e-1df2480da505